3-21

ISSN 1814-4357

Дачникам
садівникам
городникам

Всеукраїнський щомісячний журнал

Дім • Сад • Город

10 ЖОВТЕНЬ 2005

● Справжнє диво — гарбуз

● Більше уваги груші

● Мангали в Україні

Юридичні консультації

Рубрику веде І.Миронець, кандидат юридичних наук

ЧИ МАЮ Я ТАКЕ ПРАВО?

Шановна редакціє, напишіть, чи маю я право звернутися до суду, спираючись на статтю 103 Земельного Кодексу України, якщо виникла наступна ситуація.

Після смерті нашої мами (1987 р), колгоспної пенсіонерки, частину нашої присадибної ділянки було вилучено і передано іншим землекористувачам. До того ж розмежування ділянок було зроблено неправильно, тому що її вилучено з боку польової дороги, яка служить для виїзду.

Після того на залишену нам ділянку заїхати трактором або комбайном можна із боку вулиці, знявши попередньо огорожу або через чужі ділянки.

Крім того, виникли незручності під час оранки і копання картоплі.

Після переселення до маминої хати і оформлення спадщини я звернувся до голови сільської ради (земля у володінні сільради) з заявою про виправлення розмежування, але моє звернення було проігноровано.

З повагою до Вас. Читач вашого журналу

Ю.Соломанюк, пенсіонер

До повноваження сільських, селищних, міських рад у галузі земельних відносин на території сіл, селищ, міст відповідно до ст. 12 Земельного кодексу України належить розпорядження землями відповідної територіальної громади.

Це широке повноваження місцевих органів громади.

Вона здійснює: надання земельних ділянок у користування із земель комунальної власності; вилучення та викуп земельних ділянок для суспільних потреб відповідної територіальної громади; організація благоустрою на території села, селища, міста; здійснення контролю за використанням та охороною земель, додержанням земельного та екологічного законодавства; обмеження або тимчасова заборона використання земель громадянами і підприємствами у випадках порушення ними вимог земельного законодавства; Земельний кодекс належить до повноважень місцевих органів влади і розв'язання земельних спорів, що виникають на території їхньої дії.

Отже, розмежування земельних ділянок і розв'язання спорів, що можуть виникати при цьому, є компетентністю місцевої ради.

У тому випадку, коли місцева рада уникає від вирішення вказаних питань, або розглядає їх, але рішення не задовольняє скаржника, останній може звернутися стосовно розв'язання даного питання (спору) до суду (ст. 158 Земельного Кодексу України).

ПРАВО НА ПРИВАТИЗАЦІЮ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ

Добрий день, шановна редакціє!

Я передплачую журнал з 2002 року. Він мені подобається. У ньому я знаходжу відповіді майже на усі проблемні ситуації і питання.

Звертаюся до Вас цього разу з проханням дати пояснення з такого приводу.

Мій батько проживає у селищі міського типу і має земельну ділянку (разом з присадибною) у розмірі 0,36 гектара. У нього є бажання її приватизувати, але в селищній раді йому сказали, що він повинен сплатити за приватизацію 200 грн.

Стаття 116, пункт 3 Земельного кодексу України визначає, що безоплатна передача земельних ділянок у власність громадян здійснюється у разі: а) приватизації земельної ділянки, яка перебуває у користуванні в громадян.

Стаття 121, пункт 1 цього ж документа визначає, що громадяни України мають право на безоплатну передачу їм земельних ділянок із земель державної або комунальної власності в таких розмірах:

б) для ведення особистого селянського господарства — не більше 2,0 гектара.

г) для будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка... в селищах — не більше 0,15 гектара.

Відповідно до Декрету Кабінету Міністрів України від 26.12.1992 р. "Про приватизацію земельних ділянок" громадянам України передаються безкоштовно земельні ділянки, що були раніше надані їм у користування.

Будь ласка, дайте відповідь на мої запитання:

1. Який порядок приватизації земельних ділянок?

2. Чому представники селищної ради говорять, що приватизація коштує 200 грн., коли в указаних мною документах говориться про безкоштовну передачу земельних ділянок?

3. Чи є рішення селищної ради документом, що посвідчує право власності на земельну ділянку, і які гроші потрібно платити за це рішення?

4. Чи видається копія рішення про приватизацію земельної ділянки селищною радою громадянину?

5. Чи повинен приватизувати мій батько жилий будинок й інші господарські будівлі, які будував особисто за свої кошти?

Буду дуже вдячний за обґрунтовані відповіді.

З повагою
В.Ф.Голодний,
Харківська обл.

Порядок безоплатної приватизації земельних ділянок громадянами регулюється Земельним Кодексом України (ст. 118).

Громадянин зацікавлений у приватизації земельної ділянки, яка перебуває у нього в користуванні, повинен надати заяву до відповідної місцевої ради за місцем розташування земельної ділянки.

Місцева рада у місячний термін повинна прийняти рішення, яким підтвердити розмір земельної ділянки, що перебуває у користуванні громадянина і дати дозвіл на розробку проекту її приватизації.

Вказаний проект розробляється спеціальними організаціями, що мають дозвіл (рецензію) на проведення цих робіт за плату.

Згідно з наказом Державного комітету України з земельних ресурсів від 12 серпня 2004 р. плата за розробку документації та проведення землевпорядних робіт не повинна перевищувати 176 грн. (без ПДВ).

Отже, сама земельна ділянка передається у приватну власність безоплатно, а проведення відповідних землевпорядних робіт і виготовлення документацій є платною.

Саме рішення місцевої ради не є документом, що посвідчує право власності на земельну ділянку.

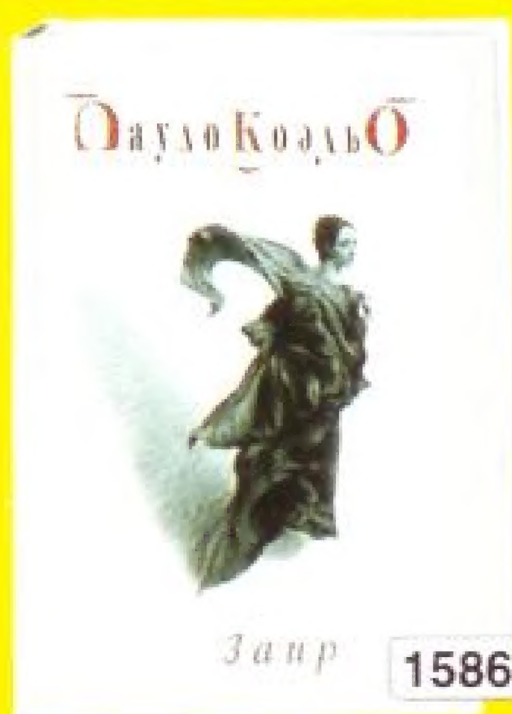
Право власності на земельну ділянку посвідчується державним актом, форма якого затверджується Кабінетом Міністрів України (ст. 126 Земельного Кодексу України).

Видачею державного акта на право приватної власності на земельну ділянку завершується її приватизація.

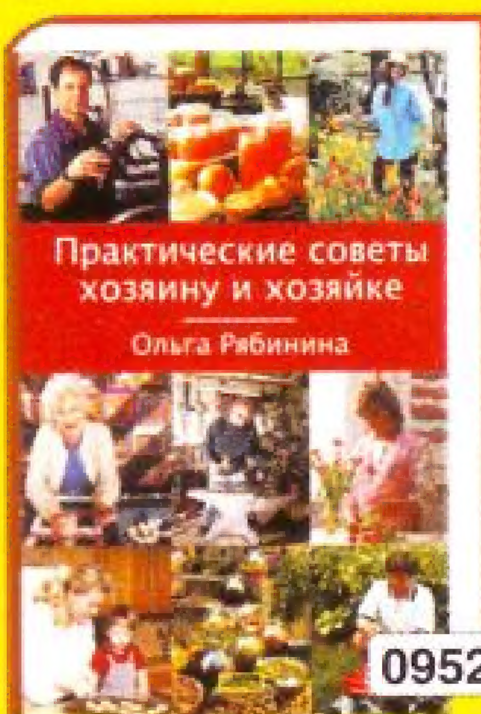
Для здійснення цивільно-правових угод, предметом яких є жилий будинок (купівля-продаж, дарування, спадкування тощо).

Ваш батько повинен мати документ, який посвідчує його право власності на будинок — Свідоцтво про право власності на будинок.

ЗАПРОШУЄМО ДО КЛУБУ КРАЩИХ КНИЖОК!

П. Коельйо
Заїр

О. Рябініна
Практичні поради господарю та господині

М. Гайкова
Страви з картоплі

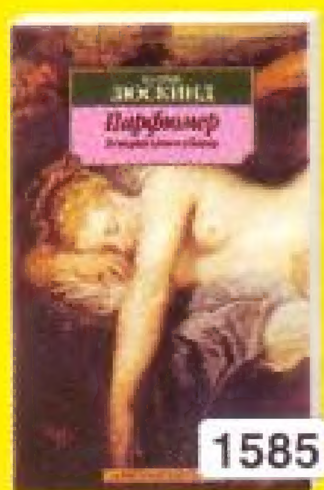
Ю. Білопольський
Порадник домашнього лікаря

Краща книга гороскопів

Укл. Р. Буханченко
Довідник школяра 1-4 класи

П. Зюскінд
Парфумер

Д. Браун
Код да Вінчі

І. Лаврентєва
Талісман кохання

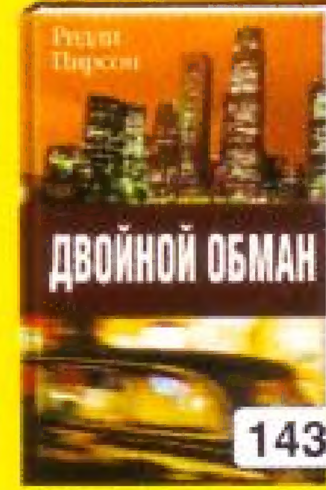
К. Куксон
Втрачене кохання

І. Потаніна
Нерозгадана

Н. Робертс та ін.
Полонені зіркою

Р. Пірсон
Подвійний обман

С. та А. Климови
Голодний демон

О. Медведєв
Фатальний рейс «Карелії»

А. Берг
Жадібність

Сімейні торжества

3 книжки за 15 грн

КНИЖКОВИЙ КЛУБ сімейного дозвілля

АКЦІЯ!* РЕЄСТРАЦІЯ 0.00 грн

+ПОДАРУНОК** новому членові Клубу

+ БОНУС**

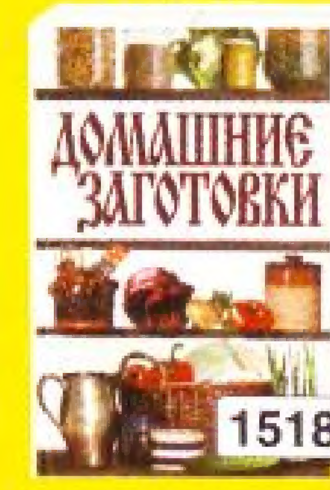
Роман Д. Сміт
«Мила ошуканка»

Photo Album

Дорис Смит МИЛАЯ ОБМАНЩИЦА

Смачна книга. Ваші кращі рецепти

Укл. Ю.Чеснокова
Домашні заготівлі

В. Ольховська
Техніка крою для лінивих

Укл. О. Твердохліб
М'яка іграшка своїми руками

Енциклопедія кімнатного квітникарства

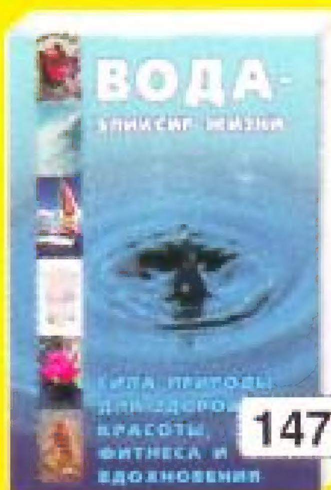
А. Корзунова
Велика енциклопедія золотого вуса

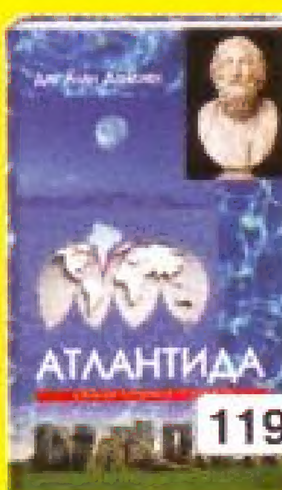
Довідник з альтернативної медицини

С. і Ш. Біддалф
Щаслива родина. Як зберегти свої почуття

Вода – еліксир життя

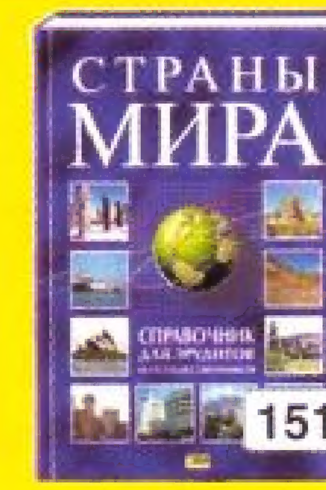
Дж. Данелек
Атлантида

Р. Вавренюк
Містифікації історії

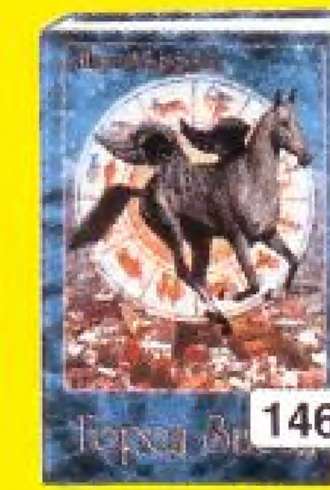
К. Вілсон
За межами непізнаного

Укл. С. Романцова
Країни світу

Д. Гамон
Головоломки

М. Хоффман
Місто Зірок

ПРИЄДНУЙТЕСЬ ДО КНИЖКОВОГО КЛУБУ!

1 Виберіть 3 книжки з цього оголошення всього за 15 грн.

2 Заповніть і надішліть Купон-заяву. Отримавши заяву, Клуб надішле післяплатою ваше замовлення (на суму 15 грн) і подарунки** – чудовий фотоальбом, бонус та пластикову картку члена Книжкового Клубу. Реєстрація безкоштовно!

3 Передоплата не потрібна! Вартість замовлення ви сплачуєте при отриманні посилки на пошті.

* Акція триває з 01.09.2005 р. до 01.09.2006 р.
** Під подарунком і бонусом розуміється придбання товару за 0,01 грн.
Книжки з позначкою (У) надруковано українською мовою.

Увага! Внесіть свої дані друкованими літерами та підпишіть заяву. Підпис особи до 18 років мають засвідчити батьки.

ЗАЯВУ НАДСИЛАЙТЕ НА АДРЕСУ: А/С 84 «КНИЖКОВИЙ КЛУБ», ХАРКІВ-1, 61001

ЗАЯВА ПРО ВСТУП ДО КНИЖКОВОГО КЛУБУ

1. Я, ...
записуюсь у члени Книжкового Клубу (надалі Клуб) і зобов'язуюсь: сумлінно виконувати зобов'язання, зазначені у цій Заяві протягом щонайменше 1 року; у період членства в Клубі щоквартально купувати хоча б один товар із Клубного каталогу.
2. Прошу надіслати мені 3 коди з об'яви, а також фотоальбом, бонус та пластикову картку.
3. Я згоден із такою формою розрахунку: післяплата за поштові посилки, які надійшли від Клубу на мою поштову адресу.
4. Інформація про заявника:

Прізвище ____
Ім'я ____
По батькові ____
Поштовий індекс ____ Код міста і телефон ____
Область ____ Дата народження ____
Район ____
5. ☐ Я згоден отримувати новини Клубу електронною поштою.
Місто, село ____ E-mail: ____
Вулиця ____ Дата заповнення ____
№ будинку ____ Квартира ____ Підпис ____

ОБЕРИ 3 КНИЖКИ
Будь ласка, запишіть коди книжок
1 ☐☐☐☐
2 ☐☐☐☐
3 ☐☐☐☐
\+ *Фотоальбом, бонус Картка члена Клубу*
Всього: 15 грн

PM DS 4052

Заяви надсилайте на адресу: «Книжковий Клуб», а/с 84, Харків-1, 61001 або телефонуйте до Клубу: (057) 783-88-88
Дізнайтесь більше про Клуб на www.bookclub.ua

ПЕРСПЕКТИВНІ НОВИНКИ СЕЛЕКЦІЇ КАРТОПЛІ

Після публікації у № 2 за 2003 р. "Дому, саду, городу" моєї статті "Білоруські сорти картоплі — смачні та високоврожайні" я отримав тисячі листів від зацікавлених читачів, що свідчить про великий інтерес до сортів картоплі з Білорусі. Перебуваючи у Білоруському НДІ картоплярства, я подарував директору Сергію Олександровичу Банадисеву журнал з цією статтею, отримав від нього багато цікавої інформації про нові сорти картоплі. Кілька з них проходять випробування на моєму городі, отож хотів би ознайомити читачів з короткою характеристикою двох з них: Купалінка і Талісман, а також з деякими новинками російської селекції.

КУПАЛІНКА — столовий середньопізній сорт для вирощування у поліській та лісостеповій зонах на зрошуваних та богарних землях. Вегетаційний період — 110—120 днів. Світловий паросток сферичний, з червоно-фіолетовим забарвленням основи. Віночок квітки червоно-фіолетовий, бульба округло-овальна, шкірка червона, слабошершава, вічка неглибокі, м'якуш світло-жовтий. Загальна врожайність — 575 ц/га, товарна врожайність — 556 ц/га, маса товарної бульби — 127 г. Тенденція до проростання під час зберігання 1,1%, лежкість — 93%. Вміст сухої речовини — 24,2%, вміст крохмалю — 17,4%. Дегустаційна оцінка — 8 балів (за 9-бальною шкалою). Бульби мають привабливий товарний вигляд, а їхня маса сягає 700—800 г. Сорт стійкий до раку, відносно стійкий до вірусних захворювань, середньостійкий до фітофторозу.

ТАЛІСМАН (12ВІР12 х ж. 78.496-07) — середньостиглий столовий сорт з вегетаційним періодом 100—110 днів. Придатний для вирощування на богарних і поливних землях зон Полісся й Лісостепу. Світловий паросток сферичний. Забарвлення основи червоно-фіолетове. Віночок квітки червоно-фіолетовий, бульба округла, шкірка жовта, шершава, вічка неглибокі, м'якуш кремовий. Кущ середньої висоти, напіврозлогий, стебла середньозабарвлені в антоціановий колір, суцвіття середнього розміру, багатоквіткове, ягід утворює багато. Кількість бульб у кущі 12—14, середня маса бульби 96 г, вони стійкі до механічних пошкоджень, мають тривалий період спокою, лежкість відмінна. Врожайність — до 52 ц/га і вище. Посухостійкість 8,6 бала. Крохмалистість 19,5%, вміст сухої речовини 23,1%. Добре розварюється (тип СД). Смакові якості відмінні — 9 балів. Сорт ракостійкий, слабко уражується картопляною нематодою. Високостійкий до чорної ніжки, мокрої гнилі, вірусних захворювань, середньостійкий до фітофторозу, парші, ризоктоніозу. Сходи вирівняні, ріст бадилля інтенсивний. Тенденція до проростання під час зберігання — 0,1%.

Я вирощую також 24 російські сорти картоплі і хочу познайомити з деякими із них читачів журналу "Дім, сад, город".

АКРОСІЯ — середньостиглий сорт столового призначення, придатний для виробництва чипсів. Урожайність 400 ц/га, крохмалистість 16%, маса бульби 70—120 г. Смакові якості і лежкість добрі. Бульби білі, вічка середні, м'якуш білий, не темніє під час варіння. Квітки синьо-фіолетові. Бадилля і бульби середньостійкі до фітофторозу. Польова стійкість до вірусних захворювань. Слабко уражується паршею звичайною.

ГОЛУБИЗНА — середньостиглий столовий сорт, придатний для виготовлення сухого пюре і крохмалю. Врожайність — до 500 ц/га. Вміст крохмалю — 18%. Маса товарної бульби 100—150 г. Смакові якості відмінні — 9 балів. Бульби білі, округлі, шкірочка сітчаста, вічка неглибокі, численні, м'якуш білий, не темніє під час варіння. Пишно цвіте синіми квітками. Має високу стійкість до вірусних захворювань, а також до кільцевої та мокрої гнилей. Середньостійкий до фітофторозу, виявляє стійкість до знижених температур та посухи.

ЄЛИЗАВЕТА — середньоранній столовий сорт. Врожайність — 400 ц/га і вище. Вміст крохмалю — 18%. Смакові якості добрі. Маса товарної бульби 83—140 г. Лежкість — від середньої до доброї. Бульби білі, м'якуш білий, не темніє. Вічка неглибокі, квітки білі. Відносно слабко уражується вірусними захворюваннями і паршею. Середньостійкий до сухої фузаріозної гнилі. Середньосприйнятливий до фітофторозу. Товарність бульб добра.

ЖУКОВСЬКИЙ РАННІЙ — один з найскоростигліших сортів столового призначення. Високоврожайний — до 650 ц/га. За раннього копання (на 60-й день після садіння) може давати 130—160 кг з сотки. Вміст крохмалю 10—12%. Розварюється слабко, смакові якості — від середніх до добрих (6 балів). Маса бульби 120—130 г. За раннього садіння бульби витримують знижені температури й активно проростають. Вони округло-овальні, великі. Шкірка рожева, м'якуш білий, вічка поверхневі. Квітки червоно-фіолетові. Сорт стійкий до картопляної нематоди, парші, середньостійкий до бактеріозів. Має підвищену чутливість до перезволоження, ущільнення ґрунту. Лежкість середня.

КОЛОБОК — середньостиглий столовий сорт, придатний для приготування чипсів. Врожайність — до 600 ц/га. Вміст крохмалю — 18%. Смакові якості і лежкість бульб добрі. Маса товарної бульби — 120—140 г. Бульби округло-овальні, шкірка світло-жовта, м'якуш кремовий. Квітки білі. Відносно стійкий до комплексу вірусних захворювань, бактеріозів. Бульби стійкі до фітофторозу, бадилля — середньостійке. Посухостійкий сорт.

КОРОНА — середньоранній столовий сорт. Врожайність 580—600 ц/га. Вміст крохмалю 16%. Маса бульби 120—140 г. Смакові якості — від середніх до добрих. Лежкість гарна. Бульби овальні, шкірка і м'якуш білі. Квітки білі. Розрізаний м'якуш не темніє. Бульби стійкі, а бадилля середньостійке до фітофторозу. Відносно стійкий до вірусних захворювань, парші звичайної, бактеріальних гнилей. Має підвищену стійкість до посухи.

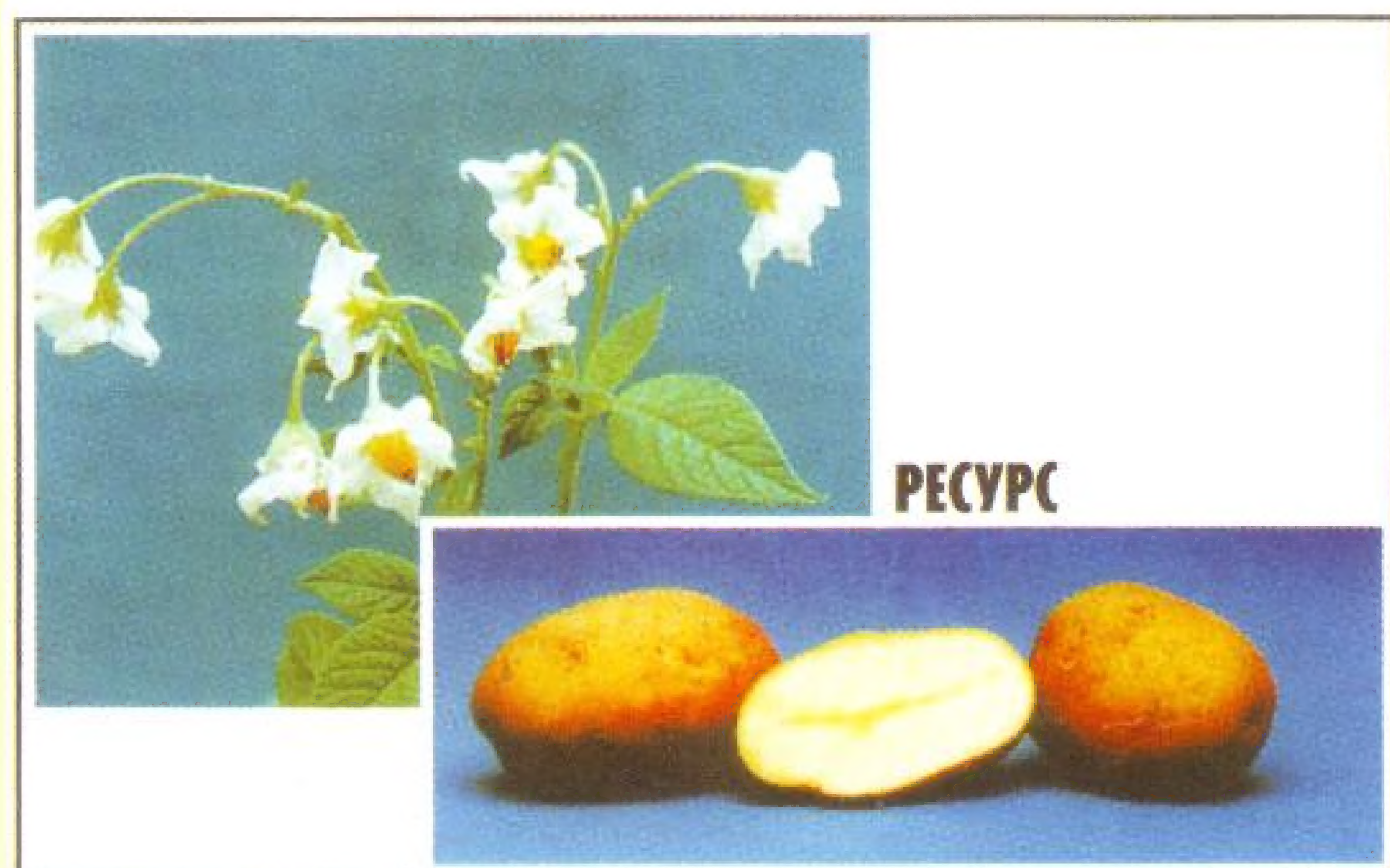
КРАСНАЯ РОЗА — середньоранній столовий сорт. Бульби овально-округлі, масою 56—96 г, вічка неглибокі, шкірка гладенька, червона. М'якуш білий. Вміст крохмалю 17%. Товарність 98%, лежкість 90%. Смакові якості добрі. Стійкий до раку, помірно стійкий до фітофторозу (по бульбах). Бульби стійкі до механічних пошкоджень. Високоврожайний — понад 500 ц/га.

ЗАГАДКА — середньоранній, столовий сорт, придатний для приготування чипсів. Бульби овальні, масою 76—153 г, вічка середньозаглиблені. Шкірка жовта, м'якуш світложовтий. Вміст крохмалю 12,6—13,4%. Товарність до 97%, лежкість — 95%. Стійкий до раку. Бадилля середньо уражується фітофторозом .

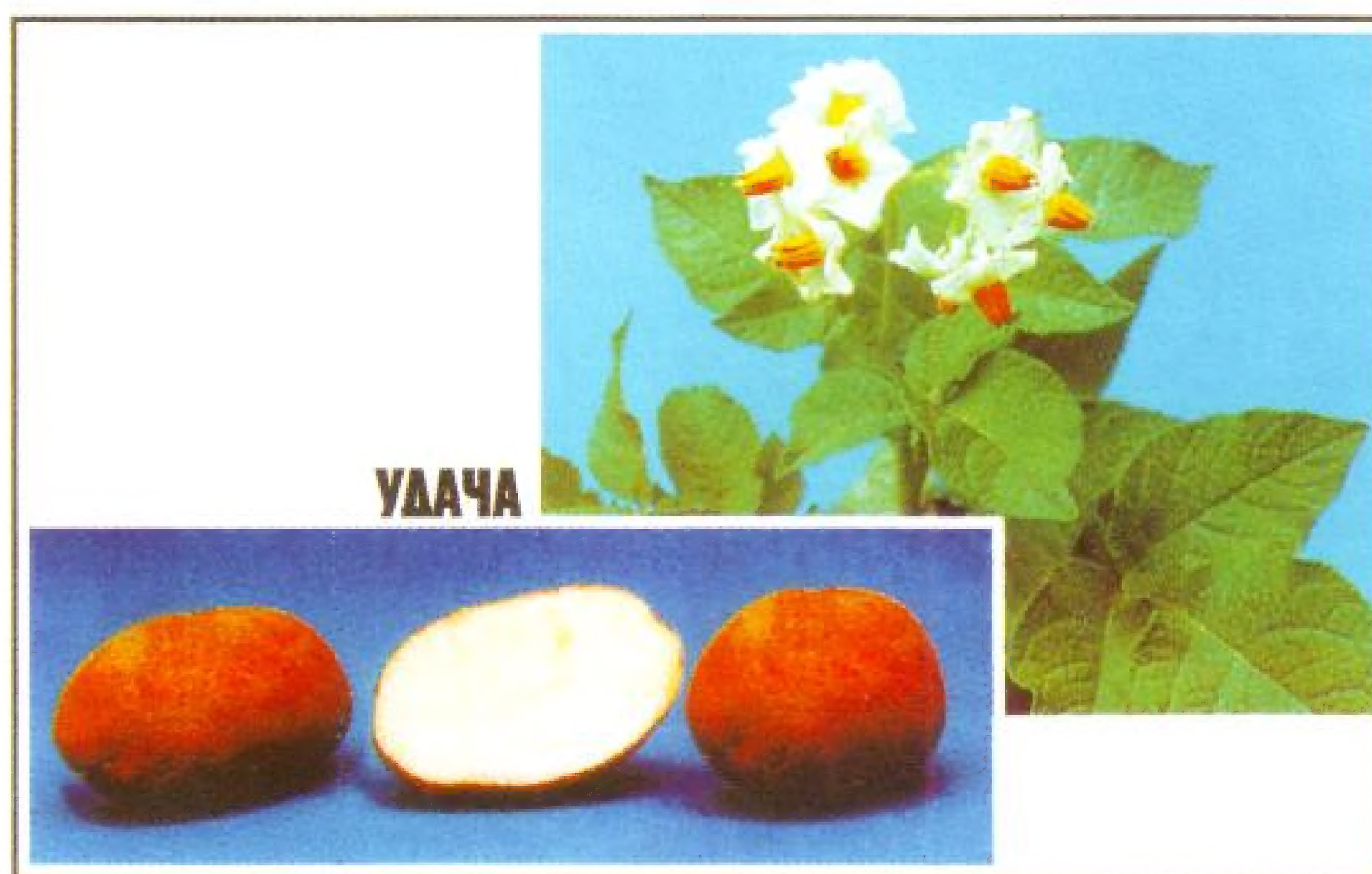
МАЙСТЕР — середньостиглий, столовий. Бульби овально-округлі, масою 72—119 г. Вічка мілкі, шкірка жовта, м'якуш світло-жовтий. Крохмалю 16,4—18%. Товарність до 94%, лежкість — 92%. Ракостійкий, стійкий до фітофторозу по бадиллю, помірно сприйнятливий по бульбах.

МАЛИНОВКА (Бежицкій х Зарево) — середньопізній, столовий, придатний для промислової переробки на чипси. Крохмалю 17%. Смакові якості добрі — 7 балів. Потенційна врожайність — понад 500 ц/га, маса товарної бульби — 90 г. Стійкий до нематоди, середньостійкий до фітофторозу, вірусних захворювань, парші звичайної, спеки та посухи. Лежкість висока. Кущ середньої висоти, прямостоячий, квітки червоно-фіолетові з білими кінчиками, цвітіння тривале. Ягодоутворення слабке. Бульби червоні, округлі, шкірка слабосітчаста, вічка неглибокі і середньоглибокі, м'якуш білий. Бульби мають привабливий вигляд, деякі з них важать до 690 г.

РЕСУРС (Угорський гібрид 69.5403.259 х Смєна) — середньостиглий, столовий. Потенційна врожайність 700 ц/га. Вміст крохмалю — 16,7%. Смак добрий. Маса товарної бульби 120—140 г. Лежкість добра. Бульби овальні, білі, великого розміру. М'якуш білий, вічка неглибокі, численні. Квітки білі, середні за розміром, цвітіння пишне, тривале. Ягід не утворює. Комплексностійкий до вірусних захворювань, парші, середньостійкий до фітофторозу (бадилля). Відносно стійкий до спеки, посухи, перезволоження ґрунту, але чутливий до знижених температур.

УДАЧА (Вільня х Анока) — ранньостиглий столовий сорт для літнього і зимового споживання. Високоврожайний — до 800 ц/га. При ранньому копанні (на 60-й день після садіння) дає 120—150 кг з сотки. Вміст крохмалю 15%. Смакові якості добрі (6 балів). Лежкість добра, товарність бульб 98%. Бульби овальні, великі за розміром, масою 150—400 г. Шкірка і м'якуш білі. Розварюється слабко. Квітки середні, білі. Стійкий до фітофторозу (по бадиллю та бульбах). Добре витримує перезволоження під час вегетації. Середньостійкий до спеки та посухи. Має високу стійкість до парші звичайної, ризоктоніозу, бактеріозів і механічних пошкоджень. Стійкість до вірусних захворювань вища від середньої.

ЮВІЛЕЙ ЖУКОВА (Ресурс х Аксьоновський) — середньоранній столовий сорт. Потенційна врожайність 500 ц/га. Вміст крохмалю 13—18%. Смакові якості добрі (7 балів). Маса бульби 110—140 г. Бульби округло-овальні, шкірка і м'якуш білі. Квітки білі. Кущ середній, розлогий. Листя велике, світло-зелене, матове. Ягід не утворює. Вічка неглибокі. Лежкість добра. Відзначається високою стійкістю до вірусних захворювань, середньостійкий до фітофторозу, парші звичайної, ризоктоніозу.

Крім названих сортів, у мене проходять випробування такі російські сорти, як **ВОЛЖАНІН, ДИВО, ЖАВОРОНОК, ЛАКОМКА, НАЯДА, ОЛІМП, СЄРЄБРЯНИЙ ШАР, СКАЗКА, СНЄГІРЬ, СПАРТАК, ЧАРОДЄЙ, ШАМАН**.

На закінчення хочу навести свої міркування щодо дискусій, які час від часу з'являються на сторінках періодичних видань щодо переваги вітчизняних сортів картоплі над іноземними або ж навпаки. Вважаю, що гарні сорти є в кожній країні, а оцінити їхні достоїнства можливо лише в тому випадку, коли вирощувати ці сорти поруч не менше трьох років. Ідеального сорту картоплі немає і ніколи не буде — не існує сорту, який би не уражувався фітофторозом, всі вони мають властивість з часом втрачати потенційні можливості. Кожен городник постійно веде пошук і добір сортів шляхом проб та помилок. А щоб цих помилок було менше, має бути широко доступною правдива і достовірна інформація про сорти. Маючи таку інформацію, легше зробити правильний вибір і не втрачати сезон марно.

В.І. Петренко,
Полтавська обл.

САДИВНУ КАРТОПЛЮ ГОТУЄМО З ОСЕНІ

З 1999 року передплачую "Дім, сад, город", багато корисного дізналася з сторінок цього чудового видання. Особливо мене цікавлять статті, в яких автори описують свої винаходи та експерименти. Маю на увазі не тільки технічні винаходи, а й способи висаджування різних культур, методи, які полегшують працю на землі, економлять кошти, садивний матеріал тощо. Подобається, коли на сторінках журналу з'являються своєрідні дискусії з того чи іншого питання, коли люди відстоюють свою думку, свої методики.

Зацікавила мене, зокрема, стаття О.А. Іллющенка "Саджаю частками пророщених бульб" ("ДСГ" № 4, 2005). З повагою ставлюся до автора, не одну його статтю прочитала, але коли уявила собі процес підготовки картоплі до садіння за методом, описаним у цій статті, можу з впевненістю стверджувати, що більшість людей цим не скористається. Хоча різання бульб картоплі заслуговує на увагу і широке використання. Я й сама роблю так з весни 1992 року.

Змалку люблю читати книжки і експериментувати в саду, на городі та в квітнику. І ось взимку 1992 року мені до рук потрапила "Колгоспна енциклопедія" 1950 року випуску (дідусь мого чоловіка був головою колгоспу в ті часи). У цій книзі я вперше прочитала про застосування різання садивного матеріалу картоплі у промислових обсягах й отримання рекордно високих урожаїв при одночасному зменшенні витрат насіннєвих бульб. Тоді й прийшла думка використати цей спосіб на своєму городі.

Навесні майже всю картоплю, за винятком невеликої ділянoчки, посадили новим (для нас) способом. Хвилювалися з чоловіком: а раптом залишимося без врожаю? Трохи заспокоїлися, коли копали влітку молоду Невську. На кінець червня в кущах картоплі було не менше, ніж звичайно восени, а до вибирання залишалося не менше двох місяців. Восени вибрали вагомий урожай: якщо за звичайного садіння з одного відра отримували 2—3, то з різаної — 8—11, залежно від сорту. Друзі з цікавістю стежили за нашим експериментом, а коли побачили результат на власні очі, наступної весни прийшли до нас "на стажування". Ми з чоловіком ділимося своїм досвідом з усіма бажаючими.

Садивну картоплю здавна готуємо ще з осені. Вибираємо кожен сорт окремо (саджаємо теж по сортах) і засипаємо в тінь дерев в окремі купи по сортах, залишаємо на ніч, прикривши старими покривалами, мішковиною тощо. За ніч картопля вихолоне, а покривала не дадуть росі впасти на неї. За нашими спостереженнями, якщо закласти у погріб теплу картоплю, багато її згниє, не долежавши й до Нового року. Вранці перебираємо: найбільшу, не пошкоджену сухою гниллю, з властивою для даного сорту формою — на посадку; дрібну, побиту, пошкоджену — для худоби; залишається середня — "їстівна". У погріб, завчасно побілений негашеним вапном і прокурений колоїдною сіркою, складаємо в окремі купки "їстівну" картоплю і для годівлі худоби. А насіннєву розкладаємо у напівзатінку для прозеленення (майже на місяць). Коли вона позеленіє з одного боку, перевертаємо на інший. І так по кожному сорту: їстівну і для худоби — усі сорти зсипаємо в купу, а насіннєву — кожен сорт окремо.

Навесні наша "зелена" садивна картопля пускає ключки прямо у погребі — товстенькі, мов білі горошинки. Тільки-но земля прогрілась і, набрана в жменю, не ліпиться, а розсипається, починаємо висаджувати картоплю. Одразу чоловік розмічає виділену під картоплю ділянку маркером 60х60 см. Потім виносимо з погреба картоплю одного сорту у відрах. Одне відро у нас вільне, в нього вкидаємо розрізану картоплю. Нарізуємо часточки з двома, іноді трьома вічками. Не потрібно намагатися порізати на великі, товсті шматки. Коли картопля велика, виходить, що ми наче обрізуємо її зверху, головне, щоб товщина шматочка була не меншою 1 см. Залишки з обрізаної бульби скидаємо на возик і потім вивозимо на смітник. Якщо картопля середня або невелика, її теж варто різати, залишків не буде. Хоч як уважно передивлялися восени, та все ж декілька картоплин під час розрізування можуть виявитися всередині ураженими сухою гниллю, їх ми викидаємо без жалю. І в цьому перевага

Дім·сад·город· № 10 2005 р.

Щомісячний виробничо-практичний журнал

Засновник і видавець — КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"
Зареєстрований Міністерством інформації України, серія КВ, №3536 від 23.10.98 р.
Видається з січня 1989 р.

розрізування, бо ми бачимо якість садивних бульб зсередини. Якщо раніше зараженою була майже половина врожаю, то тепер восени ми відкидаємо лише 2—3 відра бульб.

Стосовно ножів: беремо з чоловіком ті, якими нам зручніше різати, звісно, гарно нагострені. Єдине, що роблю, це мию ножі у розчині миючого засобу ("Gala", "Test" та інші), споліскую і витираю насухо — все це, щоб знежирити ніж.

Беремо відра з нарізаною картоплею, лопату і йдемо саджати. Висаджуємо бульби за квадратно-гніздовою схемою. Чоловік викопує ямку завглибшки 10—12 см (на півштика лопати), а я вкидаю два шматочки. Коли висаджуємо картоплю одного сорту, відступаємо дві розмітки маркера і починаємо саджати інший сорт. Прогалини засаджуємо рисовою кукурудзою, теж за квадратно-гніздовою схемою.

За ці роки Невську ми ще й досі не міняли і її врожаї, навіть у найгірші роки, не були нижчими, ніж шість відер з одного відра, завдяки добору найбільших екземплярів. Довго вирощували Романо, яка теж радувала врожаями. Потім замінили її на смачнішу. Взяли у людей Адретту: невеличкі, непоказні картоплинки, порізали, посадили і з п'ятилітрового

відерця отримали шість десятилітрових. Було між тими картоплинками багато пошкодженої, але нам дуже хотілося мати Адретту, і ми обрізали пошкоджені частини, а що залишилося — висаджували. Тепер же на кілька центнерів Адретти знаходимо 20—30 пошкоджених бульб.

Я вважаю, що за постійного добору великих бульб з властивими для даного сорту формою та забарвленням сорт не вироджується, хоч використовується роками. Це ще й при тому, що ми саджаємо старі сорти. Думаю, що нові мають показати себе ще краще.

Пробували висаджувати за схемою 60×30 (30 см у рядку між ямками і 60 см — міжряддя). Отримали за такого самого догляду багато середньої картоплі, великої майже не було, тому відмовилися від такої схеми. Також нарізали картоплю заздалегідь (за 1—2 доби до садіння), але проростання погіршувалося порівняно з висадженою свіжонарізаною бульбою, погіршувався й кінцевий результат.

Раніше ми, як і всі, заздалегідь виносили картоплю на прогрівання та пророщування, а потім зважили на те, що коли з холодного погреба картоплю виносимо надвір і саджаємо, то вона, потрапивши у теплу землю (порівняно з температурою в погребі), швидко починає розвиватися, незважаючи на затяжні дощі, похолодання. А коли вигрієте її в теплі, вона вже йде в ріст і на ключечках навіть видно листочки, що починають розпускатися. Ви виносите картоплю надвір, де вже холодніше на кілька градусів, і саджаєте в землю, яка ще холодніша. А якщо тижнів на 2—3 задощить або похолодає? Одного року у нас через це зійшло тільки дві третини кущів картоплі. Коли розгорнули той, що не зійшов, побачили, що в ямці так і лежить картоплина, ціла-цілісінька, вічка як проросли до садіння, такими й залишилися лежати в землі. Це, звісно, мої особисті спостереження і експерименти, що стосуються розрізування бульб, але саме за таким принципом нам простіше й легше саджати картоплю. Не розумію, навіщо робити таку тотальну дезінфекцію ножів, коли можна обійтися одним знежирюванням і потім просто промивати ніж після нарізування між сортами. Згодна, якщо селекціонери використовують цілий ланцюг дезінфекцій, але у повсякденному житті потрібно щось простіше, легше у використанні, не настільки трудомістке.

Для захисту від колорадського жука використовуємо конфідор з додаванням емістиму згідно з інструкціями щодо використання і завдяки їхнім виробникам щороку смакуємо чудовою картоплею.

У багатьох виданнях читала про те, як люди борються з капустянкою й озимою совкою на грядках з розсадою капусти, помідорів, перцю, баклажанів, тютюну та інших культур. Для мене це вже декілька років не проблема. Прийшла до цього спересердя: тричі висаджувала розсаду з парника і тричі на ранок ці шкідники її знищували. Залишились у парнику останні рослинки, я була в розпачі. Під руками з отрути був тільки децис (в упаковці по 3 ампулки) минулорічного запасу. Взяла трилітрову банку, налила 2,5 л води і розчинила одну ампулу децису. Висадила розсаду. Потім у десятилітрове відро з водою влила один кухоль (приблизно 300 мл) розчину, полила під кожну рослинку (під корінець) по півкухля й чекала результату. На ранок побігла на грядку — вся розсада стояла, мов солдатики на параді, жодної знищеної рослинки. А коли пригріло сонечко, на землі між рослинами повиверталися черевом догори "мої вороги": капустянки — ще живі, але вже не здатні до пересування, наче паралізовані, і поскручувалися мертві совки. За два роки застосування децису ці шкідники взагалі покинули нашу грядку з 44 соток, хоча витруювала я їх на невеличких діляночках.

Бажаю всім щедрих урожаїв.

Л.В. Лапенко,
с. Демченки,
Глобинський р н,
Полтавська обл.

СПРАВЖНЄ ДИВО — ГАРБУЗ

Гарбуз знають усі. Це одна з найпоширеніших овочевих культур родини гарбузових. З нього готують безліч різноманітних страв, а ще — це ліки від багатьох недуг. І хоча батьківщиною гарбуза є Південна Америка, він настільки прижився у нас, що став рідним, українським. Недарма ж саме гарбуза дівчина підносила женихові, якщо не хотіла виходити за нього заміж.

Цю культуру вирощують на всіх континентах, у різних, часом зовсім не схожих ґрунтово-кліматичних умовах. В Україні поширені здебільшого три види гарбузів, які різняться за морфологічними ознаками.

ТВЕРДОШКІРИЙ ГАРБУЗ (звичайний) дає плоди середнього розміру (до 5 кг) і характеризується середньостиглістю (приблизно чотири місяці після садіння). Основні сорти довгоплетисті, а деякі з них ростуть кущем.

ГАРБУЗ МУСКАТНИЙ (мосхата) — також дуже популярний у городників вид. У нього шість підвидів: туркменський, плоди видовжені, японський — дуже зморшкуваті й бородавчасті; мексиканський — з дерев'янистою корою і солодким борошнистим м'якушем; колумбійський — плоди перцеподібної форми; індійський — вирізняється дуже великими, яскравими плодами кулеподібної або овальної форми.

ВЕЛИКОПЛІДНИЙ ГАРБУЗ (максима) дає дуже великі плоди. Цей гарбуз холодостійкий, пізно достигає і добре зберігається. У кімнатних умовах не втрачає смаку й поживності аж до нового врожаю. У великоплідного гарбуза є чотири підвиди: старосвітський (основні вирощувані сорти); американський пізньостиглий, плетистий, з дуже жорстким опушенням; китайський — слабкі рослини з дрібними і середніми плодами чалмоподібної форми, дикорослі. На моєму городі щороку ростуть усі види гарбузів.

Милують око подібні до грибочків гарбузи сорту Турецький тюрбан.

Ох, і велика ж ця Цукерка!

Сорт Медовий радує розмірами і красивим лососевим забарвленням.

ГАРБУЗ ПОТРІБЕН УСІМ

Плоди гарбуза — надзвичайно важливий продукт харчування для людини. За вмістом вітамінів, вуглеводів і мінеральних солей він перевершує багато овочевих рослин. Гарбуз — багате джерело солей калію, які підтримують лужну реакцію в нашому організмі і сприяють зниженню кислотності шлункового соку. У гарбузах багато заліза, необхідного для кровотворення. З них готують чудове пюре, цукати, а також різні заготовки на зиму разом з іншими овочами.

Улюблені ласощі і дітей, і дорослих — гарбузове насіння, у якому міститься багато висококалорійної гарбузової олії. На жаль, в Україні такої олії, як то кажуть, і в день з вогнем не знайдеш, а от, наприклад, у Румунії її скрізь можна придбати.

Гарбуз дарує людині і їжу, й красу, активізує обмін речовин, виводить шлаки, розгладжує шкіру й поліпшує колір обличчя, а також зміцнює імунну систему. Клітковина гарбуза добре розварюється і легко засвоюється. Незначний вміст целюлози та органічних кислот дає змогу вводити його до дієти хворих на шлунково-кишкові хвороби, ожиріння, порушення функції жовчного міхура. В сирому вигляді гарбуз послаблює. Сирий м'якуш прикладають до запалених місць на шкірі при опіках, висипах, прищах.

На основі гарбузової олії створено препарат "тиквенол", що стимулює роботу печінки. Дуже ефективно діє насіння голонасінного гарбуза, яке подрібнюють разом з тонкою оболонкою і їдять з медом або варенням. Хворим на атеросклероз рекомендується вживати гарбузову олію. Цей перелік позитивних якостей гарбуза можна продовжити, адже він корисний як хворим, так і здоровим людям, тому його варто вирощувати.

ЯК ВИРОСТИТИ ГАРБУЗИ?

Гарбуз — справжній король городу, він швидко росте. Його листкова поверхня може становити 32 квадратних метри, а коренева система проникає вглиб ґрунту до трьох метрів. Саме тому рослина не боїться спеки і дістає во-

логу з великих глибин. Вона — гарний медонос, оскільки цвіте аж до морозів, а влітку, під час посухи, виділяє нектар. Цвітіння й плодоношення майже безперервні, але коли на рослині формується багато плодів, цвітіння припиняється, а нова зав'язь, якій не вистачає поживних речовин, відпадає.

Сіють гарбуз тоді, коли мине загроза заморозків (кінець квітня — початок травня), бо ця рослина теплолюбна. Але я часто помічав, що насіння гнилих гарбузів, залишених на городі під зиму, навесні дає сходи і вони чудово ростуть.

Сорт Банана пінк юмбу має світлі видовжені плоди.

Ця рослина віддає перевагу супіщаним і середньосуглинковим ґрунтам, пухким, родючим, не кислим. Насіння висівають неглибоко, воно проростає за температури понад +9°С. Щодо тривалості дня гарбуз нейтральний. Він полюбляє сонячні місця. Позитивно реагує на внесення органічних та підвищених доз мінеральних добрив.

СОРТИ ГАРБУЗІВ

Їх дуже багато, отож про всі не розповісти. У мене ростуть старі, перевірені часом загальновідомі сорти, а також нові, не районовані у нас, які я одержав від аматорів з різних куточків України та інших країн.

ТИТАН. Вирощую його четвертий рік з насіння, одержаного з Росії. На етикетці було написано, що цей здоров'яга може вирости до 500 кг, а середні плоди за 120 днів сягають 180—230 кг. Я пробував залишати на стеблі лише перший плід і вносив перегній, але більше 100 кг так і не одержав. Мушу, однак, зазначити, що смакові якості цього оранжевого плоду непогані.

У сорту **ВІТАМІННИЙ** плоди оранжево-зеленого кольору, масою до 6,5 кг.

Сорт **ЛІКУВАЛЬНИЙ** кущовий, плоди сірого кольору, масою до 7 кг, з підвищеним вмістом вітамінів і мінеральних речовин, строк зберігання — до травня.

ЗИМОВИЙ СОЛОДКИЙ — столового призначення, з підвищеним вмістом цукру і плодами масою до 12 кг. Зверху гарбуз зелений, а м'якуш — красивого оранжевого кольору.

Чудово ростуть у мене і молекулярні гібриди гарбуза та кавуна — **кавбуз і кавбудек**, створені у Києві в Інституті молекулярної біології і генетики. Це надзвичайно цінні лікувальні сорти.

АРАБАТСЬКИЙ — не новий, але всіма шанований сорт мускатних гарбузів з великою кількістю м'якуша. Насіння розміщене в одному кінці довгого плоду. Він дуже довго зберігається. На Херсонській селекційній науково-дослідній станції баштанництва створено новий сорт подібного гарбуза, тільки менших розмірів, він називається **НОВИНКА**.

ГІЛЕЯ — теж мускатний сорт, але іншої форми, плід майже круглий і розділений на частки, як диня. Цей гарбуз нещодавно з'явився на нашому городі й одразу завоював прихильність любителів своїми прекрасними смаковими якостями й тонким ароматом.

МІРАНДА — голонасінний гарбуз, у нього насіння темного кольору без оболонки. Його можна їсти сирим або підсмаженим. М'якуш теж смачний. Плоди красивої округло-плескатої форми, оранжевого кольору із зеленими смугами.

Плоди сорту Негрон напрочуд смачні і важать до 20 кг.

ПІНК БАНАНА — для мене це чудова новинка. З першого погляду у ній не впізнаєш гарбуза, бо він дуже схожий на велику довгасту диню (і формою, й кольором). Смак теж особливий, специфічний, нагадує диню чи банан.

Сорт **БАНАНА ПІНК ЮМБУ** має світліше забарвлення.

НЕГРОН — красивий сірий гарбуз з плодами масою до 20 кг. М'якуш у нього надзвичайно смачний, а кольором не схожий на інші сорти.

Сорт Приємна плоть і виглядає приємно.

Нікого не залишить байдужим і красень — Турецький тюрбан. У нього невеличкі плоди, схожі на червоні шапочки-грибочки. Їх багато на кущі, а на опорі вони мають дуже мальовничий вигляд. Вважається, що це декоративний сорт, але у мене плоди виростали до 5 кг, та й смак не гірший від інших сортів.

ГОСТІ З АМЕРИКИ

Мені вдалося дістати насіння кількох сортів гарбузів з Америки. Не терпілося виростити їх, роздивитися й попробувати на смак: що їдять люди на іншому континенті, чи зможуть заокеанські гарбузи рости на наших землях? До осені сумніви розвіялися. Всі сорти дали пристойний урожай і порадували не лише незвичайною формою, забарвленням, а й смаком.

СІМЕЙНА РЕЛІКВІЯ — цей гарбуз нагадує велику червону грушу масою до 5 кг, з напрочуд солодким смаком і ароматом.

З Америки до мене потрапили й інші сорти великих та маленьких гарбузів. Особливо сподобалася **ЦУКЕРКА**, вона справді відповідає назві. У мене росте багато сортів, але такий довелося побачити вперше. Зовні він схожий на Славуту — сірий, ребристий, заокруглено-плескатий, але смакові якості незрівнянні, плоди дуже ароматні й солодкі. Коли почав розрізати їх, довелося докласти чимало зусиль (настільки твердий м'якуш).

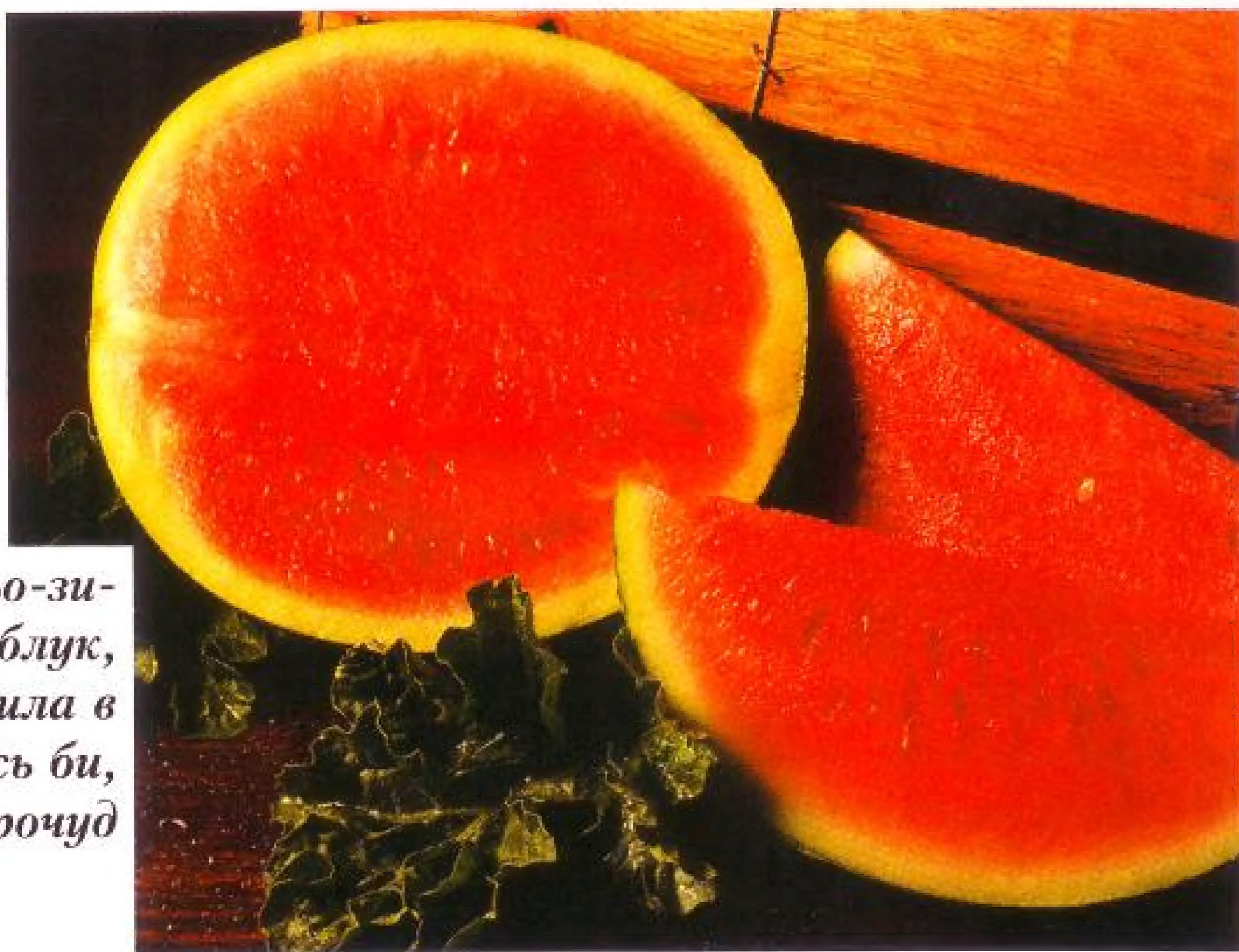
ПРИЄМНА ПЛОТЬ — ранній сорт, оранжевого кольору, плоди красиві, не надто солодкі, отож підходять для діабетиків, важать до 7 кг.

Інші сорти виявилися дуже дрібними, масою до 300 г, зокрема **СОЛОДКА КУЛЯ** і **КОРОЛЕВА СТОЛУ**.

Працювати з гарбузами напрочуд цікаво. Але слід враховувати, що різні сорти перезапилюються бджолами. Отож, якщо потрібно зберігати чистоту сорту, треба завчасно ізолювати ще не розквітлу жіночу квітку марлею, а потім зробити штучне запилення.

В.І. Удод,
м. Новомосковськ, Дніпропетровська обл.

Квашення кавунів

Осінь — сезон заготівлі плодоовочевої продукції для осінньо-зимового споживання: квашення помідорів, огірків, капусти, яблук, груш. Моя мама, неграмотна сільська жінка, 22 роки служила в обійсті пана Сулятицького. Вона добре освоїла цю, здавалось би, нехитру науку, отож квашена продукція вдавалася їй напрочуд гарно. Та найсмачнішими виходили у неї квашені кавуни.

А робити це можна двома способами, залежно від наявності та якості плодів.

Великі, стиглі й грубошкірі — в один спосіб, а дрібні, рожеві всередині та тонкошкірі — в інший, подібний до того, як квасять огірки, але з певними відмінностями. Для квашення кавунів потрібна чиста дубова (краще нова) діжка, яку можна було б заднити, кружок, гніт, житня солома, чистий пісок, спеції і джерельна або перероварена й відстояна вода. А ще — нейодована сіль. Відсутність чи заміна цих компонентів, як правило, призводить до зниження якості квашеної продукції.

Перший спосіб. Для квашення відбирають стиглі однотипні, не пошкоджені кавуни (перестиглі з порожнинами не придатні) масою від одного до трьох кілограмів. Плоди миють і дають обсохнути.

У пропарену діжку насипають шар (2—3 см) промитого піску. Затим діжку вистеляють шаром житньої соломи — околотом. Його тісно зв'язують у пучок, який центрують по дну діжки, а солому розгрібають по дну і клепках, щоб вона встелила їх. Далі на дно ще додають 4—5 см піску, на який кладуть шар кавунів. Потім цей шар засипають піском, струшують діжку, щоб пісок заповнив усі порожнини, а зверху кладуть подрібнені спеції: листя хрону, петрушки, горіха, вишні, смородини тощо.

Другий шар кавунів так само засипають піском і спеціями, струшують діжку, поки не заповнять її плодами. На верхній шар плодів кладуть спочатку спеції, а потім засипають піском, вирівнюють, але з таким розрахунком, щоб помістився розсіл і кружок. Гніт може дещо виступати над діжкою.

Для заливки кавунів готують 3%-ний розчин кухонної солі, можна додати зубок-два, але не більше, тертого часнику. Розсіл має бути кімнатної температури. Ним повільно, поки всмоктується, заливають плоди, а коли через годину-дві розсіл осяде, доливають діжку. Зверху кладуть кружок і гніт, щоб кавуни не спливали.

Заповнену і залиту розсолом діжку витримують 2—3 дні за кімнатної температури, а потім переносять у підвал чи прохолодну комору і зберігають за температури 4—5°С, але не вище. Процес бродіння триває півтора—два місяці, залежно від температури приміщення. Після цього кавуни можна споживати. А щоб продукція не втратила приємного кисло-солодкого смаку, зберігати квашені кавуни слід за зниженої температури (+1—2°С). За цих умов квашені кавуни можуть зберігатися до року і більше, не втрачаючи смакових якостей.

Другий спосіб — простіший. У підготовлену тару, вистелену житньою соломою чи околотом, складають пошарово відібрані кавуни, пересипають спеціями і заливають 3—5%-ним розсолом кухонної солі, залежно від розміру і маси плодів: малі плоди — менше солі, більші — більше. Крім того, концентрація розчину залежить також від стиглості плодів (для стиглих вона має бути вищою).

Дрібні плоди і зеленці слід вибраковувати або ж квасити їх окремо. Поквашені, вони все ж кращі на смак, ніж, скажімо, огірки.

Розсіл для заливки готують так само, як і для засипаних піском кавунів, хоча можна додати дещо більше часнику, а зверху помістити кілька корінців або нарізаних кружалець хрону, щоб розсіл не пліснявів. Змивати кавуни, як і огірки, слід регулярно, а також стежити, щоб розсіл постійно вкривав плоди.

Термін бродіння тут дещо коротший, у межах 30—35 календарних днів, за такої ж температури в приміщенні.

Готовність продукції для споживання визначають як за смаком, так і за кольором м'якуша, коли плід повністю просякне розсолом і зникнуть біліючі прожилки на шкірочці плоду.

Далі "плаваючі" в розсолі кавуни зберігають так само, як і засипані піском, але масу ґноту слід зменшити, щоб кавуни тільки вкривалися розсолом.

Заквашені у такий спосіб кавуни майже не поступаються тим, що заготовлені першим способом. А щоб надовго зберегти квашену продукцію, діжки можна заднити і зберігати як у прохолодному приміщенні, так і у водному середовищі (опустити в криницю, копанку або навіть у велику, наповнену водою діжку).

Ще одна умова надійного зберігання такої продукції — товщина клепки діжки. Чим клепка грубіша, тим стабільніша температура розсолу, отож призупиняється процес бродіння, а відтак і продукція зберігається довше й краще, не втрачаючи смакових якостей.

Справа, як бачимо, дещо копітка. Зате продукція виходить досить смачною і якісною. Вона не йде ні в яке порівняння з квашеними кавунами, які продають на базарі.

Г.А. Скоряк

ПИЖМО

Через різьблене листя, схоже на листя горобини, та круглі жовтогарячі квітки, зібрані в суцвіття, як грона, народна назва цієї рослини — дика горобинка, польова горобинка, рябінка. Цілющі властивості її відображені в народних назвах: дев'ятисил, остуда, ранник, глистняк, горлянка, а ароматичні властивості — в назвах душечник, алтарник. Декоративність квіток відображають назви: кудрявчик, рай-цвіт, жовтоголовник, рум'янок.

В Україні ростуть 12 видів цієї рослини. Найпоширеніший вид — пижмо звичайне (Tanacetum vulgare). Найчастіше його можна побачити на луках, сухих берегах річок, галявинах, вирубках, біля доріг, будівель. Цей багаторічник має висоту 30—100 см. Цвіте і плодоносить з червня і аж до приморозків.

Для лікарських потреб використовують суцвіття, які мають у своєму складі органічні кислоти, гіркі та дубильні речовини, смоли, алкалоїди, ефірні олії, каротин, вітамін С. У науковій медицині пижмо застосовують при захворюваннях травного тракту: шлунка, печінки, жовчних шляхів, як глистогінний засіб. У народній медицині — ще ширше: як антисептичний, ранозагоювальний, спазмолітичний засіб, для лікування ревматизму, подагри, інтоксикацій. Але вживати препарати потрібно досить обережно — передозування може призвести до отруєння. Траву використовують як інсектицид для боротьби з тарганами, клопами, мухами, міллю.

У харчуванні застосовують суцвіття для пивоваріння (замість хмелю) або як пряність у кондитерській та виноробній промисловості, як консервант м'ясних продуктів його додають до напоїв (квасу, лікеру). Молоді листки — для приготування салатів, квашених яблук та капусти, маринадів. Рослина має аромат кориці, мускатного горіха, імбиру. Тому її використовують у рецептах, де передбачені ці прянощі, і в незначних кількостях. Головне — не передозувати.

Рецепти приготування напоїв та сухих сумішей пропонують науковці Пермського медичного інституту.

АРОМАТИЧНА СУМІШ для перших страв, м'яса, соусів, підлив. Висушені суцвіття подрібнюють, просіюють через дрібне сито. Зберігають у закритих посудинах. До порошку з пижма можна додати червоний мелений перець у пропорції: 1 чайна ложка перцю на 1 склянку порошку.

НАЛИВКА. 10 г сухих суцвіть відварюють в 0,5 л води протягом 10—15 хвилин, проціджують, додають 50 г цукру, розмішують до розчинення (якщо необхідно, можна підігріти). Охолоджують, додають 1 л горілки. Настоюють 2—3 години.

Н.М. Смілянець

Народна мудрість стверджує, що людина може вважати сповна виконаним свій обов'язок на цьому світі, якщо вона за своє життя виростить сина, збудує хату та посадить бодай одне деревце. Воістину святий обов'язок!

У рік свого 75-ліття маю підстави стверджувати, що життя прожив не даремно, бо і сина маю, і збудував хоча невеличкий будинок, і посадив не одне деревце, а цілий сад, про який мріяв з дитинства.

САД МОЄЇ МРІЇ

СПОМИН ПРО ВИТОКИ ОМРІЯНОГО

Народився я і виріс у селі Рожнятівці на Томашпільщині Вінницької області, де природа обдарувала місцину гарними чорноземами. Однак для мене і досі є не з'ясованим, чому в нашому селі на той час було так мало садів. Десь лише у сусідки тітки Лисовети він був чималим та родючим. Її чоловік Феодосій Чумак був працьовитим молдованином, мав добрі навики у вирощуванні й догляду за фруктовими деревами. Тож нас із сестрою в дитинстві не раз брала спокуса покуштувати тих соковитих сусідських яблук. Для цього сестра неодноразово стояла на сторожі, а я забирався на високі дерева і рвав при місяці яблука, наповнюючи ними хлопчачу пазуху. Причому дуже обережно, аби хазяїн "не засік" і не розповів батькам, бо тоді б нам не здобрувати. До речі, дядько Феодосій чи не першим у нашому селі висадив на городі й кущі смородини, аґрусу, малини і особливо суниці, про яку ми ще й не чули. Зрідка доводилося прокрадатись і на цю ділянку, щоб скуштувати смачних ягід.

А ще пам'ятається: коли приходило Різдво, то в першу чергу ми з сестрою носили святу вечерю до нашого рідного дядька Івана Юрчика, який, окрім усього іншого, пригощав двома–чотирма свіжими яблуками. У січні це для нас також було неабиякою смакотою й радістю. Коли ж ми, дітлашня, ходили по селу колядувати, а господар Франко Краківський малим колядникам виносив по одному квашеному яблуку, то ми умудрялися того вечора приходити до нього по 2–3 рази, щоб вдосталь посмакувати цими на той час диво-яблуками. Ось таким було наше дитинство в ті нелегкі 30-ті роки.

Мабуть, відтоді й відклалась у моїй душі особлива повага до яблук та іншої домашньої садовини, а заодно й закралася дитяча мрія, аби колись мати й свій власний сад — великий та гарний. Та здійснилась вона лише 25 років тому, на півстолітньому вже проміжку мого життя, коли...

ПІД ВІННИЦЕЮ, ЗА СЕЛОМ ПИРОГОВЕ

Мені разом з іншими працівниками культури обласного центру виділили земельну ділянку у створеному садово-городньому товаристві "Вишенька".Першими моїми кроками було закладання на ділянці майбутнього саду. Бачився він мені не таким, як сусідський у Рожнятівці, а багатим і різнодеревним, щоб усе в ньому було — і овочі, і фрукти для сім'ї. Хоча держава "розщедрилася" для кожного з нас усього на 4 сотки. А ще й будівля якась мала бути.

Як зараз пам'ятаю: 30 квітня сімдесят дев'ятого року нам у натурі визначили дачні ділянки, а вже через тиждень, 5 травня, я предметно взявся за висаджування саду. При цьому скористався допомогою і порадами мого давнього знайомого і однодумця Василя Яропуда, котрий на той час очолював Подільську дослідну станцію садівництва, людини з високим фаховим іміджем і авторитетом. Саме ж знайомство наше відбулося 40 років тому, коли ми разом з ним у складі поважної делегації Вінниччини перебували з візитом дружби у Келецькому (нині це Свєнтокшиське) воєводстві Республіки Польща. За дні перебування у сусідній державі ми так здружилися з Василем Миколайовичем, що ці стосунки міцно об'єднують нас і понині. Немає такого тижня, щоб ми телефоном не спілкувалися по 2–3 рази, щоб ми щомісяця не зустрічалися віч-на-віч, не обговорювали найважливіші політичні події, садово-городні пи-

тання, спортивні новини тощо. А ще ми витримуємо традицію: кожного літа чи осені ходити разом на "тихе полювання" до навколишніх лісів.

Саме такі стосунки, безпосередня підтримка і мудрі настанови визначного вченого-садівника допомогли мені на науковій основі закласти сад, якому нині виповнилося вже чверть віку, і яким я пишаюсь. Хоча на початку мали місце і мої певні прорахунки, одним з яких вбачаю надмірне бажання висадити якомога більше всіх видів дерев.

ПОЧИНАЛОСЯ Ж З НАЙСУТТЄВІШОГО

Враховуючи незначний розмір виділеної ділянки, її місце розташування, особливості грунту та деякі інші фактори закладання майбутнього саду, ми почали з головного: підбору сортів дерев, оптимізації кількості, різновидів того чи іншого сорту, щоб згодом забезпечити сім'ю необхідними фруктами. І саме за сприяння мого наставника Василя Миколайовича мені вдалося придбати найпрогресивніші на той час сорти, перш за все яблунь, а також розмістити їх на ділянці, дотримуючись науково-практичних рекомендацій спеціалістів. Можливо, їх кількість була завеликою, адже бажання висадити побільше властиве багатьом садівникам-початківцям. Нині вже майже відрегульовано густоту дерев, набув у цьому я вже чималого досвіду, та й іншим даю поради. В основному були підібрані сорти висо-

корослих дерев, адже тоді ще не було моди на карликові. Висадив найпопулярніші на той час високоврожайні яблуні: Айдаред, Конфетне, Кальвіль сніговий, Голден делішес, Джонаред, Слава переможцям, Старк ранній. З груш посадив Талгарську красуню та Беру київську зимову. Поповнили сад дві сливки сорту Стенлі, а також декілька щеп вишень. Пізніше практично на кожну яблуню стали щеплювати й інші цікаві сорти. Скажімо, на літній Конфетній добре прижилася Слава миру, на Кальвілі сніговому — Зимове Плесецького, на нестійкому до парші Мекінтоші — зимовий Мелроуз. На скороспілому ж Старку ранньому щепили ще й Кід Оранж Ред, Глостер та Джонаголд. Тож тепер на одному дереві успішно плодоносять аж 4 різних сорти. В цілому нині у моєму немолодому вже омріяному саду плодоносять до п'ятнадцяти сортів яблук. Розповім про цікавий, як на мене, експеримент, що приніс неабияке задоволення. Коли я отримав у розпорядження дачну ділянку, то поряд з нею від поля пролягала невеличка канава, на якій росла собі яблунька-дичка. Під час формування саду я її зрізав, однак через рік дерево пустило новий пагін. Довелося і його зрізати. Але наступного року з'явився новий, бо рослина продовжувала своє життя. Тоді ми з Василем Миколайовичем вирішили нащепити на сильний пагін дички французький сорт Флоріна, який дає дуже стійкі плоди, що лежать до наступного літа, мають незвичний приємний смак та аромат. А щоб мати більше таких яблук, нащепили Флоріну ще й на сорті Новорічному.

Хочу зазначити, що щеплення здійснювали і на грушах, зокрема Талгарську красуню зробили "родичкою" Бери київської літньої.

Не зовсім повезло мені зі сливами. Обидві щепи сорту Стенлі через декілька років почали всихати. Але з коренів пустили пагони-дички. То ми знову ж на цих дичках щепили сливи інших сортів з гарними смаковими якостями. Подібні проблеми мав і з вишнями на щепах. Десь через десяток років вони стали сохнути. Довелося їх викорчувати, а на їхнє місце висадити звичайні кісточкові сіянці, які отримав від моєї колеги Ніни Скорик та відомого вже Яропуда. Зараз вишеньки підростають і сподіваюсь на стабільні врожаї.

НЕ ОДНИМИ ЯБЛУКАМИ БАГАТИЙ САД

Так уже традиційно складається, що хочеться мати біля хати й інші дерева та кущі, без яких взагалі не обійтися в господарстві. Хочу розказати про таке... Якщо заходити з вулиці на територію моєї ділянки недалеко від зведеного раніше невеличкого будинку, то прямо біля вхідної хвіртки першою відбувається зустріч з великим кущем калини. Під час достигання кетяги буквально нависають просто над дорогою. То ж, щоб зайти на подвір'я, треба вклонитися оспіваному у віршах та піснях дереву — символові нашої України, помилуватися життєдайною рослиною. А привіз я свого часу її маленькою з рідного села — від маминої хати. Нині вже давно покійні мої батьки, проте й досі біля самотньої хати красується багатий кущ такої ж калини, радує кожного, хто проходить неподалік.

В іншій частині мого вінницького саду ростуть ще по одному екземпляру калини і вишні — це вже з дружининого краю Кіровоградщини, від хати її матері. Згадані деревця стали для нас з Аллою Прокопівною своєрідними символами, згадкою про рідні домівки, найрідніших людей, яких уже немає.

Нещодавно я придбав у доброго мого знайомого садівника-любителя Цезаря Яворського, який мешкає у Пироговому, по одній черешні, сливі, шовковиці, аличі. Винятковий інтерес для мене становить шовковиця, адже я давній діабетик, спеціалісти ж рекомендують вживати стиглі ягоди та виготовляти з них компоти.

Чільне місце у моєму саду зайняли і кущові насадження. Розміщую їх уздовж межі з сусідськими дачними ділянками. Серед них — три високих кущі (вище мого росту) незнайомого мені сорту агрусу. Особливість цієї рослини в тому, що вона не вибаглива до грунту і освітлення, а період достигання ягід до 1,5—2 місяців, вони доволі стійкі до хвороб, смачні, придатні не лише для варення і компотів, а навіть для виготовлення наливок. Маю також до 20 кущів смородини різних сортів. А серед малини виділяю давній сорт Новокитаївська та ремонтантний Бабине літо, що плодоносить двічі за сезон. Певну площу між деревами відводимо і суниці. Знаходимо місце також для цибулі, часнику, капусти, помідорів, огірків та іншої городини, якими забезпечуємо себе повністю. Маємо також чотири сорти винограду. Дружина висаджує багато різних квітів — вони густими рядами уздовж пішохідних доріжок та навколо будиночка.

САД – ДЖЕРЕЛО НАТХНЕННЯ І ПРАЦЕЛЮБСТВА ДЛЯ ВСІЄЇ РОДИНИ

Це правило споконвічне: хочеш мати добрий результат — добре потрудись. А ще слід мати на увазі, що посадити сад — це лише півсправи, попереду на тебе чекає чимало турбот. Вважаю за потрібне звернути увагу садівника-любителя на найсуттєвіші з них. Враховуючи ту обставину, що висаджені чверть віку тому дерева переважно високорослі, ми з Василем Яропудом протягом двох десятків років напровесні здійснюємо обрізування дерев, особливо яблунь та груш. Досвідчений садівник радить мені, як це краще робити, а я вже "хазяйную" безпосередньо на деревах. На жаль, останнім часом така робота вже не по моєму здоров'ю. Тому доводиться запрошувати на обрізування дерев майстра цієї справи. Саме за рахунок такої операції не даю можливості деревам сягати висоти більше трьох метрів, усі вони у мене приземлені, що дає можливість навесні та влітку проводити хімічну обробку, щоб уберегти їх від різноманітних шкідників та хвороб. До того ж залишається розкритою вся крона дерева. І сонце дістає до всіх його гілок.

Хочу поділитися також ще одним заходом, який ми з дружиною щоосені практикуємо. Після збирання плодів готуємо такий собі розчин із звичайної глини, коров'яку, мідного купоросу та вапна. Перед цим я спеціальним скребком знімаю зі стовбурів дерев стару кору, після чого обмащуємо згаданим розчином. Ефект полягає в тому, що весняні промені сонця не обпікають гілок, а це в свою чергу сприятливо позначається на їхньому довголітті. Щороку навесні обсіваємо дерева горохом, а влітку гірчицею, коли виросте зелена маса, прикопуємо її, забезпечуючи дерева органікою.

Робота в саду є колективною справою. Тож нам постійно допомагають син Віктор, дочка Олена, з Києва приїжджають онуки Іра і Ваня, які навіть засвоїли літнє обрізування дерев.

Насамкінець, хочу зізнатися, що з дитинства моя мрія — їсти яблука з власного саду здійснилася, хоч на це знадобилася третина мого життя. Радію з того, що мій сад став джерелом натхнення і працелюбства всієї моєї родини. Він буде доглянутий і в майбутньому, залишиться в надійних руках, а для мене сад буде добрим слідом на землі, до чого має прагнути людина.

Василь Кавка,
садівник-аматор, м. Вінниця

Якщо врахувати, що майже половина території України — це схили, косогори, яри і вибалки, то вести мову, як краще використати такі землі, — цілком доцільно. Тим більше, що саме такі невгіддя дістались городникам і дачникам як земельні наділи, на яких доводиться господарювати.

Тим-то питання, що краще мати на схилі: сад чи виноград — не риторичне. Та й інші культури тут родитимуть, якщо до того, як мовиться, докласти рук.

НА СХИЛІ, ЩО КРАЩЕ: САД ЧИ ВИНОГРАД?

ДЕЩО З БАЧЕНОГО В ЄВРОПІ

У країнах південної Європи, де неодноразово довелось побувати (Австрія, Болгарія, Румунія, Угорщина, Югославія), також переважає гірський рельєф. Рівнинні землі лише в Добруджі, в центральній частині Румунії і Угорщини та в Сербії (Югославія), а також у придунайських низинах. Власне, весь Балканський півострів вкритий горами або гірськими плато.

Для землеробства люди тут використовують навіть найменший клаптик землі, де б він не був: на плато, на схилі, над прірвою чи на місці викорчуваного лісу. Обробляти такі земельні ділянки складно. Вся тяглова сила — то воли, коні, мули, осли і, зрозуміло, людські руки. Але вся ота земля оброблена і дає щедрі врожаї польових, городніх культур, а також фруктів та ягід.

На схилах гір ростуть чудові сади, ягідники, виноградники, нерідко вперемішку. Схили, як правило, терасовані, окультурені та засаджені. Влітку сонце на Балканах майже в зеніті. Отже, світла вистачає, якщо схил навіть північний, а насадження дещо загущені.

Пригадується терасований сад на схилах Альп під м. Лінц в Австрії. Це — окраса природи і творіння людських рук. Дерева одне в одне, доглянуті, крони сформовані, тераси задерновані. Їх стінки бетоновані або підмуровані. Із засніжених гір збігає вода, яка, підігрівшись на сонці, використовується для поливу.

На схилі сусідньої сопки — теж сад. Плодові дерева тут чергуються з ягідними кущами та виноградом. Сорти вишукані. І все те з європейською скрупульозністю випещене, доглянуте. Ніде найменшої сухої чи заплетеної гілочки. Зрозуміло, що й родять такі насадження неперевершено.

Чудові сади, зокрема цитрусових дерев, траплялися на півдні Югославії. На відміну від північної частини країни в Адріатиці одні гори і скелі. Родюча земля тут привізна. А відтак, і використовується з найбільшою віддачею.

ПІДХІД РІЗНИЙ — РЕЗУЛЬТАТИ ТАКОЖ

Екскурс до Європи зроблено для того, щоб порівняти, як господарюють там і що ми маємо тут. Адже у нас чудові родючі ґрунти! Хай навіть на схилах чи косогорах, у ярах чи вибалках, але родючі, придатні як для городництва, так і для садівництва та виноградарства.

Виняток можуть становити схили Карпат, узбережжя Криму, Подільське плато, зокрема Придністров'я, де схили гір настільки кам'янисті, що гола порода виступає на поверхню. На ній не те, що культурна рослина, — а й бур'ян не росте. Хоч окультурити і таку землю можна.

В одній із кореспонденцій (ДСГ № 6 за 1995 р.) уже розповідалось, як лісник у с. Яришеві (Могилів-Подільський район) на крейді вирощував доволі великі кавуни та дині. Гадаю, в такий спосіб родитимуть і плодові дерева та кущі, не говорячи вже про виноград. Адже свого часу в Придністров'ї, як і в Криму, всі схили були засаджені виноградом.

Значить, користь можна мати від землі і на неугіддях, якщо докласти рук. Про це свідчить багаторічний досвід господарювання наших пращурів. Та й нинішні дбайливі господарі мають гарні, родючі сади, виноградники, ягідники.

Можна навести сотні прикладів, коли за однакових умов одні господарі мають від землі все, а другі, по суті, — нічого. Чому? Різний підхід до справи, а, отже, і результати неоднакові.

Тим-то, гадаю, варто дещо сказати про освоєння та окультурення неродючих земель.

НА СХИЛІ: САД ЧИ ВИНОГРАД?

... І ягідники — теж. Але схил передусім треба окультурити, зробити придатним для використання.

Це означає, що схил чи крутосхил, пагорбок чи вибалок, як і інші богарні землі, слід насамперед упоперек розтерасувати, глибоко їх переорати або перекопати, внести органічні та мінеральні добрива, задернувати, підвести, якщо можна, воду для поливу, розумно розпланувати насадження, а тоді вже братися до садіння дерев та кущів. А щоб насадження добре плодоносили, їх слід ретельно доглянути: сформувати крону, регулярно обрізувати, поливати, мульчувати пристовбурні круги, вести боротьбу з шкідниками та хворобами.

Сад чи виноградник на схилі має певні особливості, про які слід сказати. Це, насамперед, правильна підготовка ґрунту під садіння дерев. Ширина тераси має бути такою, щоб центральне коріння потрапляло на твердий ґрунт (на насипі в бурю дерево не вистоїть). Отже, яму під плодове дерево треба копати на "материку".

Слід враховувати також, що, якщо коріння в зерняткових (груша, яблуня) здебільшого стрижневе, проникає глибоко в ґрунт, то в кісточкових (слива, абрикоса, персик, вишня) воно поверхневе, розгалужується переважно в орному шарі ґрунту, а, значить, ці дерева в негоду не стійкі. А коріння калини, кизилу та інших дрібноплідних культур взагалі поверхневе і мичкувате, хоч добре розгалужене. Тим-то ці дерева слід підв'язувати до високих і міцних кілків, забитих у материнський ґрунт.

Щодо винограду, то на схилах, де практично неможливо здійснити глибоку оранку, ями і траншеї, особливо на глинистому ґрунті, необхідно копати глибокі — до 1,5 м. На дно обов'язково стелити дренаж із щебеню, битої цегли, а також сухих гілок, хворосту тощо. Не зайвим буде від дренажу до поверхні мати синтетичні або гумові повітропровідні трубки, що забезпечить кращу аерацію.

Ягідні культури слід також висаджувати диференційовано. Бо в ягідних, скажімо в малини, ожини, коріння поверхневе і мичкувате, розгалужене майже на поверхні, а в інших (смородина, аґрус, порічки) воно переважно стрижневе. Значить, різниця в садінні має бути відповідною.

Стосовно цього диференційованим буде полив, підживлення дерев та кущів, а також обробіток міжрядь, якщо вони не задерновані.

Ще однією особливістю саду чи винограду на схилі є обов'язкове відведення стічних вод, які під час злив можуть розмити тераси, завдати великої ерозії ґрунту. Тому ділянку слід обкопати стічною канавою, а також передбачити загатки на канавках поливу.

Роботи, як бачимо, багато. Але затрати праці окупляться, як кажуть, сторицею, якщо все те зробити розумно, продумано, своєчасно і якісно.

Все те, зрозуміло, — праця, кошти, час. Але, погодьтеся, без праці природа нас обдаровує лише плодами диких порід, будь-то фрукти чи ягоди. А культурні сорти можна мати лише в результаті копіткої праці.

Г.А. Скоряк,
м. Вінниця

ЯК САДЯТЬ У ПОЛЬЩІ

У цій статті хочеться ознайомити читачів журналу "Дім, сад, город" з механізованим садінням саду інтенсивного типу в республіці Польща.

Автор статті за направленням управління сільського господарства Сокальського району і начальника управління сільського господарства Львівської області п. Стефанишина, перебував на курсах садівництва у польського фермера в с. Гусін поблизу Варшави. Найперше, що хотілося б відзначити у даній публікації — це високу культуру садіння та високі вимоги до садивного матеріалу в Польщі під час закладання саду, а також мінімум використання ручної праці в саду.

Зокрема, потрібно відзначити, що польський фермер використовує найновішу техніку при механізованому садінні молодих деревець, а також під час догляду за садом (обприскування дерев від шкідників, перемелювання зрізаних гілок з дерев тощо).

Першою операцією ще до закладання молодого саду було удобрення мінеральними добривами ділянки землі. Минулого чи позаминулого року тут ріс старий карликовий сад, який викорчували і на зиму землю переорали та удобрили її мінеральними добривами. Перед розмічуванням рядів під саджанці ще раз трактором із спеціальною фрезою з котком позаду ґрунт на ділянці розпушили на глибину 10—13 см. Після цього господар за допомогою довгої рулетки та дерев'яних кілків і палиць розмітив рядки під деревця і доріжки між рядками.

Наступною операцією було вивезення садивного матеріалу на ділянку і початок механізованого садіння деревець. Слід зауважити, що більшість садівників і фермерів, що займаються садівництвом, використовують для закладання садів інтенсивного типу саджанці з кроною типу "кніп-баум", з добре розвинутою кореневою системою, тобто 2—3-річні саджанці. Правда, є сади, закладені однорічними саджанцями, але їх тільки 5% загальної кількості висаджуваних щеп. За даними і спостереженнями зарубіжних та українських учених, садівників, дво- і трирічні саджанці згодом краще плодоносять і дають на 10—20% вищий урожай, ніж однорічні. Підщепою для яблунь, зокрема, у Польщі слугують карликові підщепи типу ММ27, М9, RN29.

Для механізованого садіння використовують спеціальний садильний плуг, який робить своєрідний рів глибиною 20—25 см, а колеса, що розміщені позаду під кутом, загортають корінь саджанця. Саджанець вкладається в середину цього плуга, ширина якого становить 35—40 см. Глибина садіння карликових деревець становить 20—25 см. Відстань між щепами — 78—85 см. Проте 4—5 рядків на одній ділянці польський фермер висаджував з відстанню між деревцями 40—45 см. І в більшості випадків між дворічними саджанцями висаджував однорічні, яких було небагато. Відстань між рядками дерев 3 м. Така відстань дає змогу без труднощів заїхати трактором між рядки дерев і в майбутньому є оптимально для доброго догляду за садом, зокрема при обприскуванні від шкідників, збиранні врожаю тощо.

Для садіння деревця підвозять одним трактором з причепом, а іншим риють рови, в які один працівник закладає саджанці, корені яких присипають колеса плуга. Правда, один працівник з причепа має подавати саджанці іншій людині, яка тільки те й робить, що подає по одному деревцю зі зв'язки (10 шт.) тій, що безпосередньо висаджує яблуньки за плугом. Може ще бути одна людина, яка підтримує висаджені саджанці і повідомляє саджальнику, що саджанець засипаний і він відразу ж висад-

жує наступне деревце. Така злагодженість і конвеєрність у роботі дає змогу п'ятьом працівникам за годину роботи висаджувати сотні саджанців. За три дні роботи п'ятеро людей на площі 2,5 га у такий спосіб висадили близько 10 тис. яблуньок.

Після того висвердлюють у землі отвори під металеві і бетонні стовпи. Металеві стовпи закопують під кутом 80—85° до землі, які слугують для натягування дротів у рядку. Вони мають бути вгорі з гачком для натягування верхнього дроту. Під бетонні стовпи висвердлювали отвори в землі гвинтовим свердлом за допомогою трактора, тільки одна чи дві людини відгинали деревця, щоб трактор випадково в середині рядка свердлом не зламав саджанець, а також регулювали глибину отвору. Тут також використано механізований спосіб, правда самі бетонні 2,5-метрові стовпи перерізом 80X80 мм вставляли вручну в отвори в землі, а також навколо стовпців палицями втоптували землю. На всю площу в середині рядків, крім бетонних, фермер ставив і дерев'яні стовпи. Отвори під дерев'яні кілки висвердлював також механізованим способом спеціальним водяним свердлом. Вода подавалась із великої бочки обприскувального апарата для хімічного обприскування дерев. Вода під тиском висвердлювала в землі отвори на глибину 50—60 см. Бетонні і дерев'яні стовпи розвозили по рядках також трактором з причепом.

Далі, у попередньо вкручені в землю металеві гачки (які також вкручували за допомогою трактора спеціальним пристроєм — гідравлічним свердлом) натягували спочатку нижні, а потім верхні стальні дроти, а вже потім середні дроти. Всього в рядках було натягнуто три дроти: нижній, середній і верхній.

І, напевно, останньою операцією із закладання саду інтенсивного типу було прив'язування в рядку кожного саджанця до дроту спеціальною пластмасовою защіпкою або своєрідною пластмасовою мотузкою, що унеможливлювало тертя саджанця об дріт і обв'язку.

Напевно, половина усіх висаджених молодих деревець в такому саду була з квітковими бруньками, яких було від 2—3 до 7—8 на деревці і які з часом мали зацвісти, а восени дати перший урожай. У всіх інших саджанців, які були без цвіту, господар після усіх робіт із закладання саду підрізав верхні гілки й центральний провідник.

Для того щоб висадити такий сад інтенсивного типу польський фермер на 5 га затратив приблизно 1,5 місяця. Тільки тиждень часу потрібно було, щоб механізовано висадити усі саджанці, тиждень-два, аби виставити дерев'яні, бетонні і металеві стовпи, півтора-два тижні, щоб натягнути усі дроти в рядках, підв'язати дерева до дротів і підрізати верхівки молодих саджанців, що не цвіли. Всього було висаджено до 20 тис. дерев на площі більше 5 га. На кожному гектарі саду висадили приблизно 3800—3900 саджанців.

З усього вище сказаного можна зробити певні висновки про технологію механізованого закладання молодих садів у Польщі. По-перше, це висока механізація праці по закладанню саду, використання сучасної техніки по догляду за садом: хімічне обприскування дерев, косіння трави в міжряддях, механічне перемелювання зрізаних гілок дерев. По-друге, висока продуктивність праці, інтенсифікація робіт у саду. По-третє, сучасні способи сортування і зберігання яблук, груш. Зокрема, даний фермер має великі холодильні установки для зберігання яблук і груш, де автоматично регулюється температура і вологість повітря. Крім того, в нього є 5 камер з регульованим газовим середовищем для зберігання яблук. Польський господар має сучасний новий голландський конвеєр-калібратор для перебирання яблук, груш. За день роботи на такому конвеєрі можна перебрати та упакувати в ящики для транспортування десятки тонн яблук.

Механізоване садіння дерев у саду має свої переваги — підвищується продуктивність праці, мінімум використання ручної праці в роботі тощо. Проте були і недоліки. Зокрема, під час подавання дерев по 10 шт. для висаджування можливе пошкодження і відламування квіткових бруньок на молодих саджанцях, незначне відламування деяких коренів на деревцях і не 100%-не загортання коренів висаджених дерев. Деяким деревцям, особливо на початку рядка, потрібно було лопатою викопувати ямки і висаджувати їх. Проте усі ці недоліки майже зовсім не впливали на приживлюваність молодих саджанців. Після садіння дерев за трактором обов'язково треба було притоптувати землю у пристовбурних кругах біля кожного деревця.

У Польщі до цвітіння сади обприскують від шкідників 3—4 рази. За сезон до нового врожаю хімічна обробка саду проводиться 10—20 разів. За словами польського фермера, усе залежить від погодних умов, розвитку шкідників, грибних захворювань плодових насаджень. Бувають роки, коли вистачає 8—9 обробок за сезон.

Насамкінець слід зауважити, що закладання таких садів інтенсивного типу для польських фермерів є звичайним явищем. І хоча у Польщі не всі господарі закладають сади за допомогою тракторного плуга, і не всі висвердлюють дірки у землі для стовпів за допомогою тракторного свердла, — все одно всі вони використовують мінімум ручної праці. І не всі фермери мають таку найсучаснішу техніку для догляду за садом, перебирання готової продукції, як я бачив у цього польського фермера, в якого був на практиці.

Не знаю, чи є у наших вітчизняних науково-дослідних установах така техніка для механізованого закладання садів та догляду за ними і сучасні сховища для зберігання яблук, груш, як це мають звичайні польські фермери. В Україні промисловим садівництвом з фермерів мало хто займається. У нас на Львівщині тільки один-два фермери мають сучасні сховища для зберігання вирощеної продукції, зокрема Я.Майовець із с. Шоломня Пустомитівського району.

Хочеться вірити і сподіватися, що українська держава повернеться обличчям до людей села, до їх турбот і проблем. І Україна знайде достатні фінансові ресурси, і допоможе фермерам матеріально зокрема закласти сади європейського інтенсивного типу і ми ще побачимо цвітіння таких садів на наших українських землях.

Зеновій Кулак,
м. Сокаль,
Львівська обл.

Господар

журнал у журналі

Безкоштовний додаток до журналу "Дім, сад, город"

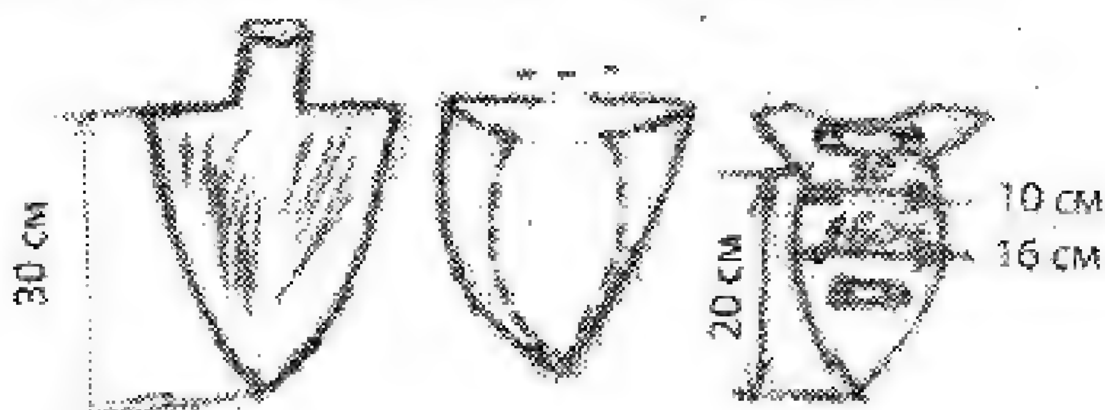
Улюблениця

Хочу поділитися з читачами "ДСГ" досвідом, як позбутися бур'янів або хоча б перешкодити їхньому нестримному поширенню на городі.

Звичайний спосіб – висмикувати бур'яни рукою. Та усім відомо, що зробити це не просто, стебло часто обривається, а корінь залишається в землі. Я пробував піддівати бур'яни маленькою дитячою лопаткою, але лопатка незабаром стала гнутися. Став шукати оптимальніший варіант.

Для викопування бур'янів пристосував дюралюмінієвий кутник (товщина 1 – 2 мм, ширина 20 – 25 мм, довжина 250 – 300 мм). Для того щоб кінець краще ішов у землю, його треба обрізати під кутом 45°. Дерев'яну ручку завдовжки 100 мм повністю накладають на кутник, кріплять трьома шурупами, примотують до кутника ізоляційною стрічкою – тримати зручно і мозолі не натираються.

З кожним роком збільшується кількість садівничих і городніх товариств, трудяться там і мільйони пенсіонерів. Людям похилого віку часом нелегко орудувати стандартною великою лопатою. Коли стало важко працювати мені, я вчинив так. Узяв звичайну лопату (з тих, що продають у магазині), відпиляв клямку-трубку для кріплення держака, по периметру на 4 см видалив ножівкою по металу (можна використовувати автоген, електрозварювання) частину леза лопати. (див. рисунок). Надавши лопаті форму ложки, добре заточив її по всьому периметру, просвердлив 4 отвори – два у верхній частині і два в конусній виїмці для кріплення скобами держака (дві скоби 8 х 2 см; держак годиться від сапки, мітли – воно легше).

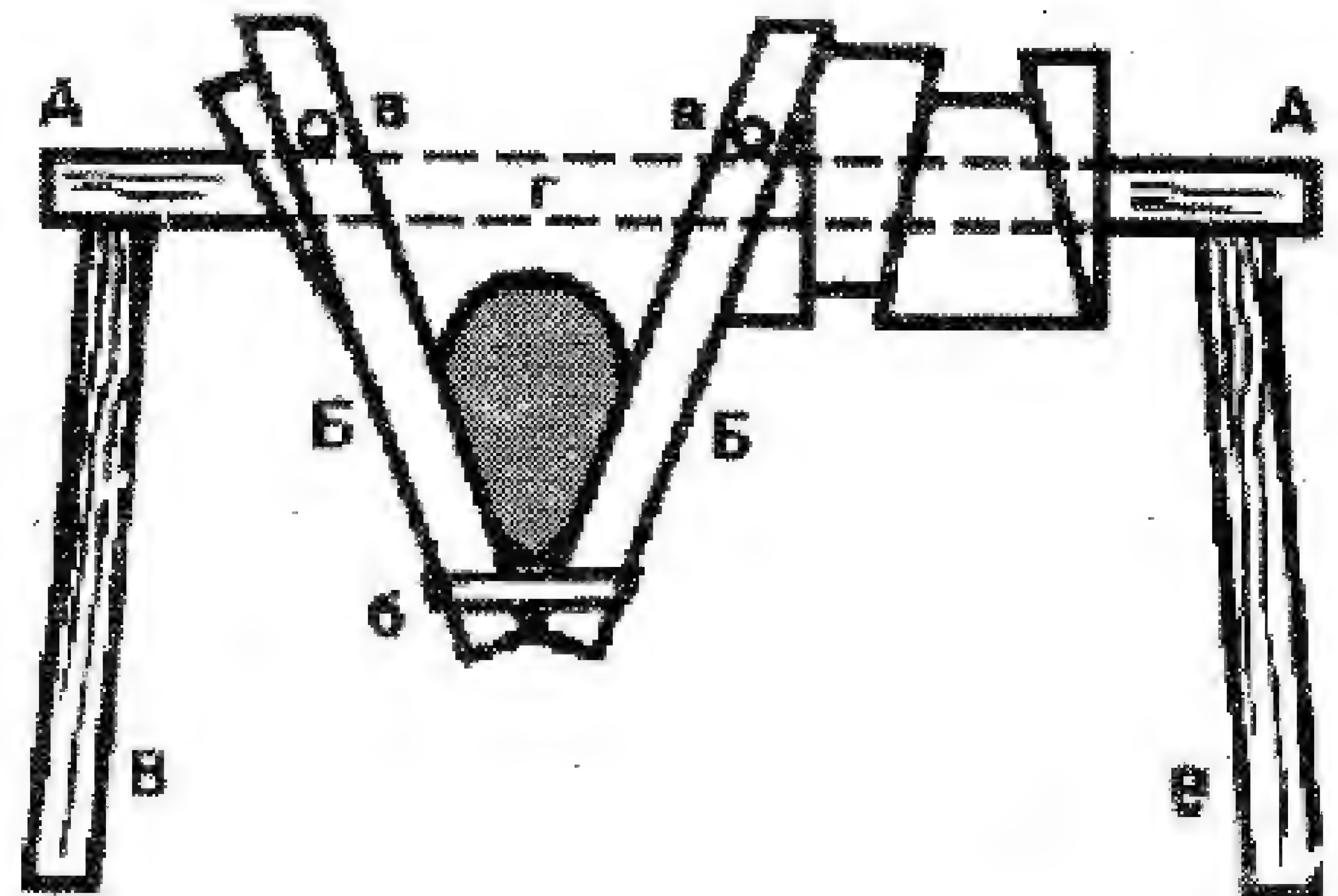
Велика лопата має площу близько 600 см², а моя "улюблениця" (так назвали її сусіди) близько 300 – 320 см². У землю вона входить легко – адже заточена по всьому периметру. Бере на себе не більше 1 кг землі. Копаєш годинами, а не втомлюєшся...

Зробіть таку лопату – не пошкодуєте.

В. П. Слободянюк,
м. Хмельницький

ПРЕС ДЛЯ ВІДЖИМАННЯ СОКУ З ФРУКТІВ

Для виготовлення такого пресу потрібно встановити дерев'яні козли на чотирьох ніжках *В* заввишки один метр. Зверху ці ніжки з'єднати товстою (9 – 10 см) дошкою *А*, ширина якої 30 см, а довжина – близько 1 метра. У дошці зробити поздовжній проріз *Г* шириною 10 – 12 см і довжиною 40 см. У цей проріз вставити дві дошки *В* (товщина 9 – 10 см), стесані зверху і знизу. У нижній частині обидві дошки зв'язати металевою скобою *б* або ще краще товстою мотузкою. Щоб дошки не провалювалися в проріз, у їхній верхній частині пропустити металеві шворні або дерев'яні втулки *в*. Далі з твердих пород дерева виготовити кілька різних за товщиною клинців – і прес готовий.

Працює він так: розсунувши дошки Б, вставити між ними мішок із цупкого полотна, наповнений жмихом. Потім, забивши в проріз клинці, дошки стиснути, тим самим сильно спресувати жмих. Сік стікає вниз у підставлену посудину.

С. Артеменко

ПІДЗЕМНІ ОЧИСНІ СПОРУДИ

Місцеву систему каналізації садибних будинків з повним біологічним очищенням стічних вод у септиках і біофільтрах розраховують на середню родину з 4 – 5 осіб при нормі водовідведення 150 л на людину на добу.

Характеристика ґрунтів, що забезпечують ефективність очищення стічних вод у природних умовах, остаточно впливає на вибір варіанта очисних споруд. Тому попередньо з'ясовуються й уточнюються геологічні й гідрологічні умови ділянки, напрямок панівних вітрів у теплий період року, наявність і рівень підґрунтових вод, щоб уникнути замулення самого пристрою і забруднення місцевих підземних джерел водопостачання. Допускається споруджувати підземні очисні пристрої тільки за умови, якщо рівень підґрунтових вод розміщений не менше ніж на 1 м від низу укладання дренажних труб.

На ділянці з високим рівнем підґрунтових вод влаштовувати дренажні очисні споруди не можна. Утилізацію побутових відходів тут здійснюють у ретельно гідроізольованих бетонних вигребах, септиках і відстійниках з видаленням освітленої рідини за межі садиби за допомогою електронасосів.

У складі місцевих очисних споруд, залежно від рівня підґрунтових вод, передбачають: у всіх випадках для попередньої обробки стічних вод – септик (для біологічного очищення стічних вод), фільтрувальні колодязі, майданчики підземної фільтрації, фільтрувальні траншеї, піщано-гравійні фільтри; дозувальні пристрої – розподільні колодязі, водовідвідні трубопроводи, збірні резервуари, рідинозбірники, вентиляційні колодязі та душники. Очисні споруди розташовують поблизу житлового будинку з підвітряного боку панівних вітрів у літній період.

Відстань від житлового будинку до септика має бути 5 – 8 м, фільтрувального колодязя – 8 – 10 м. Санітарні розриви між очисними спорудами каналізації та ґрунтовими водоприймальними колодязями при висоті фільтруючого шару ґрунту 1 м, має бути не менше 15 – 20 м.

У більшості областей умови для застосування тієї або іншої схеми місцевої каналізації в чистому вигляді доволі складні. Найпридатніші змішані, відкриті, закриті й комбіновані системи, а також загальноселищні каналізаційні мережі з традиційними люфтами-клозетами і вигребами.

Усі очисні споруди виконують із збірних залізобетонних кілець або місцевих матеріалів (залізняк, бут, бутобетон, дерев'яний просмолений зруб), а трубопроводи - з чавунних, керамічних, пластмасових, асбоцементних труб і дерев'яних (дощатих) лотків. Септик (мал.1, 2). На всіх варіантах ґрунтів і при будь-якому рельєфі обов'язковим елементом сучасної садиби є септик. Прообразом його послужив звичайний двірської вигріб - яма без виходу вмісту, куди відводили господарські води. Яму часто наповнювали кругляком (булижником), зверху накривали дерном. Якщо ґрунт дозволяв, то така яма вже перетворювалася у фільтрувальний колодязь. Традиційний вигріб наповняли рідиною на 2/3 і обробляли гашеним або хлорним вапном. З появою ватер-клозету з гарним водяним промиванням для пропускання маси води у вигребі зробили спускний отвір. Так вигріб перетворився на септик.

Септик має бути прямокутної форми з колод, цегли-залізняку на цементному розчині або бутобетону, монолітного бетону, а також зі збірних залізобетонних кілець. Простий біологічний септик має дві камери (на гірських ділянках, де не можна зробити зрошувальну дренажну систему, септик роблять на три і навіть чотири камери з виходом майже чистої води для поливу).

Фахівці вважають, що прямокутний септик працює краще, ніж круглий двокамерний. Виконують його завдовжки близько 270 см, завширшки 90, а заввишки 125-200 см (за внутрішніми розмірами) при товщині стінки 30 см. Біля вхідного отвору ставлять поперечну просмолену дошку для виловлювання спливаючих часток. Потім влаштовують одну чи дві перегородки між

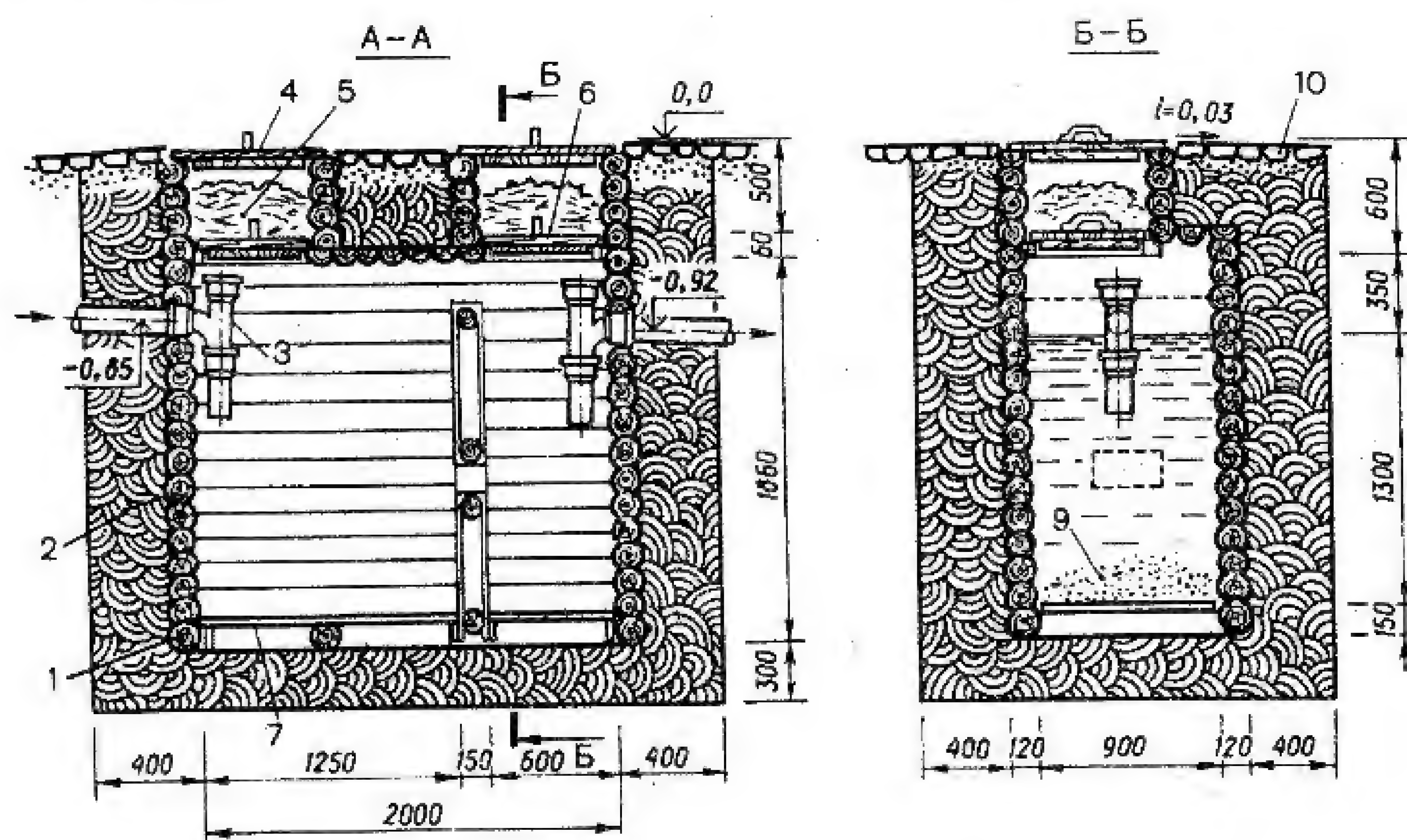

Рис. 1. Двокамерний септик із колод на сім'ю із 4 – 5 осіб: *1 – стінки септика з просмолених колод діаметром 120 –130 мм; 2 – жирна м'ята глина; 3 – трійник 100x100 мм під кутом 90°; 4 – верхній люк розміром 750x750x50 мм; 5 – солома; 6 – нижній люк розміром 580x580x50 мм; 7 – дошка завтовшки 20 мм; 8 – скоба; 9 – мул.*

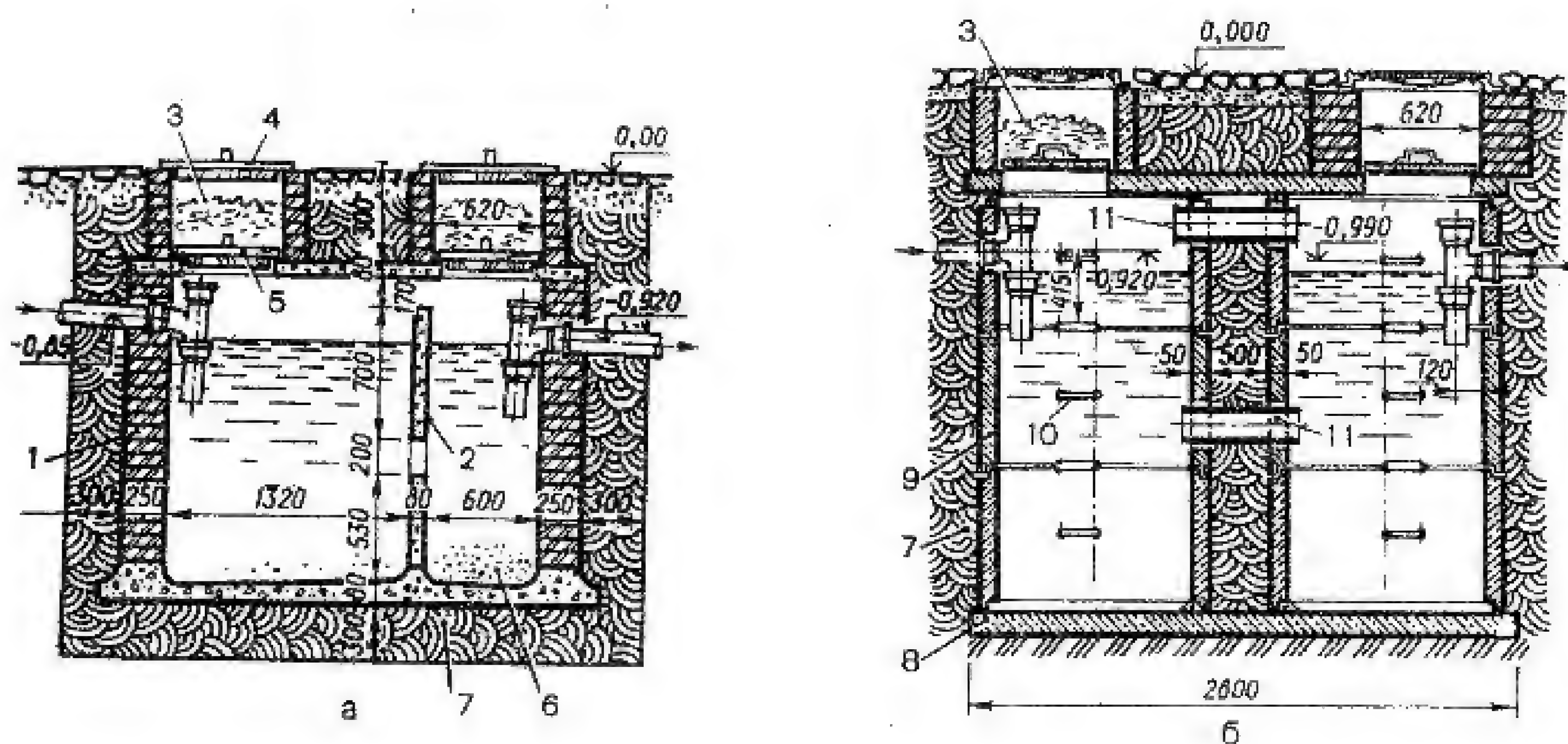

Рис. 2. Двокамерний септик: а – цегляний; б – із залізобетонних кілець; *1 – цегла, з внутрішнього боку залізнення цементним розчином (склад 1:2); 2 – залізобетонна перегородка; 3 – солома; 4 – верхній люк; 5 – нижній люк; 6 – мул; 7 – глиняний замок; 8 – залізобетонна плита завтовшки 100 мм; 9 – залізобетонне кільце діаметром 1 м, заввишки 0,7 м; 10 – скоба; 11 – переливна труба.*

камерами з отворами на глибині для уловлювання жиру. На впускну трубу насаджують трійник, кінець якого опускають у рідину. Вентилюється септик через будинкову каналізаційну мережу і трубу над дахом.

У перекритті септика передбачений люк з подвійною кришкою. На зиму його утеплюють і присипають земляним горбиком з відкосами назовні. У септику протягом трьох діб відбувається біологічне очищення стоків. Тверді (густі) органічні речовини випадають на дно, накопичуючись у першій камері шаром мулу, котрий кілька разів на рік варто вичерпувати. Освітлена рідина самопливом надходить у наступну камеру для подальшого очищення і потім перетікає у фільтрувальні пристрої підземного дренажу або в збірний резервуар для поливу.

Розподільні та збиральні колодязі виконують круглим діаметром 1 м. Днище з лотком улаштовують з монолітного бетону з наступним затиранням цементно-піщаним розчином. Конструкція колодязя аналогічна септикові. Вибір фільтрувальних пристроїв залежить від характеристики ґрунту, фільтрувальна спроможність якого на присадибній ділянці визначається так. На невелику ділянку землі ллють воду і спостерігають за швидкістю її поглинання. Якщо вода швидко всмоктується, то можна влаштовувати поле підземного зрошення з мережею дренажних труб.

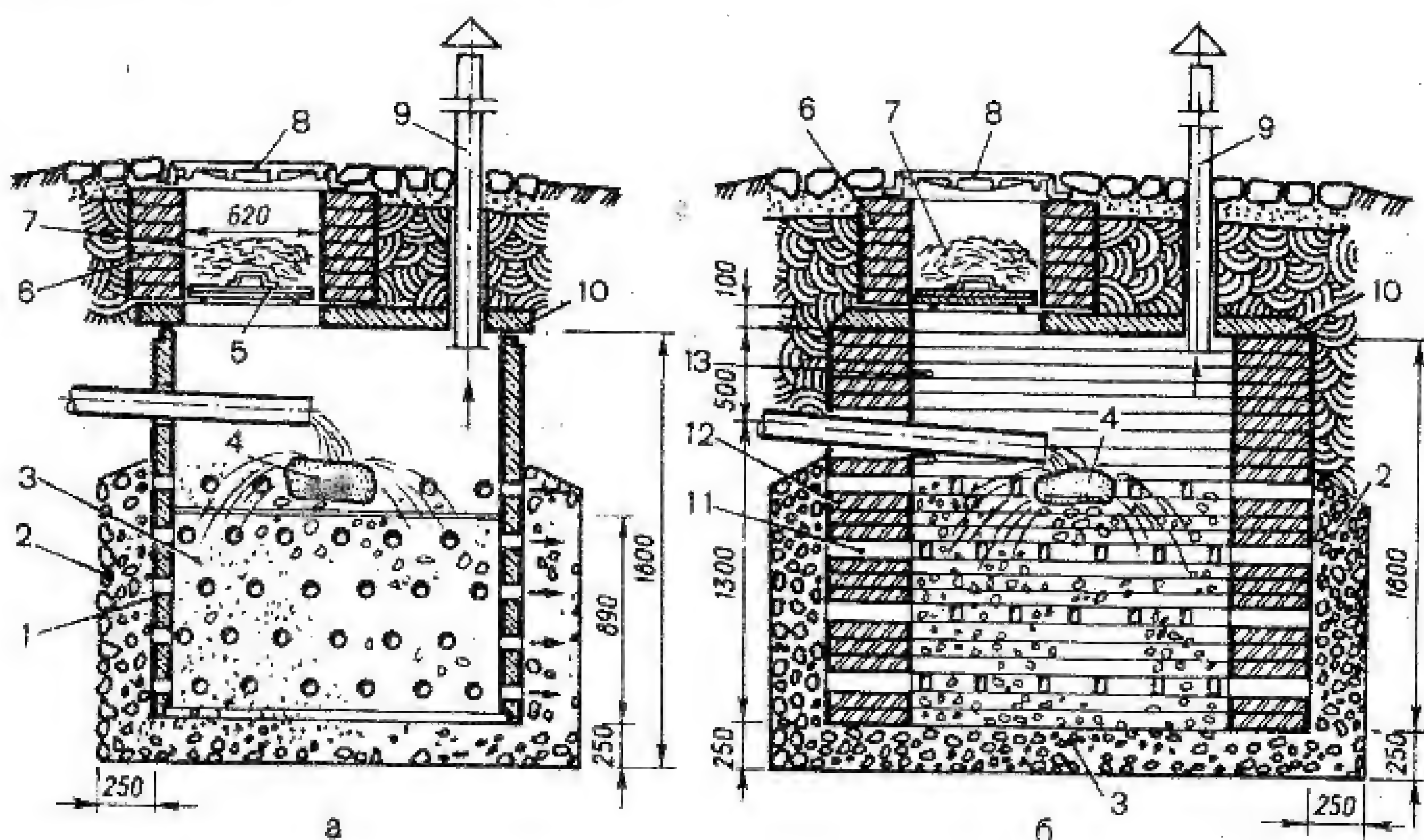

Рис. 3. Фільтрувальний колодязь: *а – із збірних залізобетонних кілець; б – із цегли; 1 – залізобетонне кільце діаметром 1,5 м і заввишки 0,89 м з отворами діаметром 20 – 30 мм; 2 – фільтрувальна засипка із щебеня (гравію, піску, коксу, шлаку); 3 – гравій, щебінь; 4 – камінь; 5 – дерев'яна кришечка; 6 – горловина із цегли; 7 – солома; 8 – чавунний люк; 9 – вентиляційна труба; 10 – плита перекриття; 11 – отвір у кладці; 12 – цегляна кладка; 13 – скоба.*

Для піщаних ґрунтів також застосують фільтрувальний колодязь (Рис.3). У супіщаних ґрунтах збільшують площу поля для підземної фільтрації або влаштовують два фільтрувальні колодязі. Якщо під час випробування вода повільно усмоктується (суглинки) або застоюється

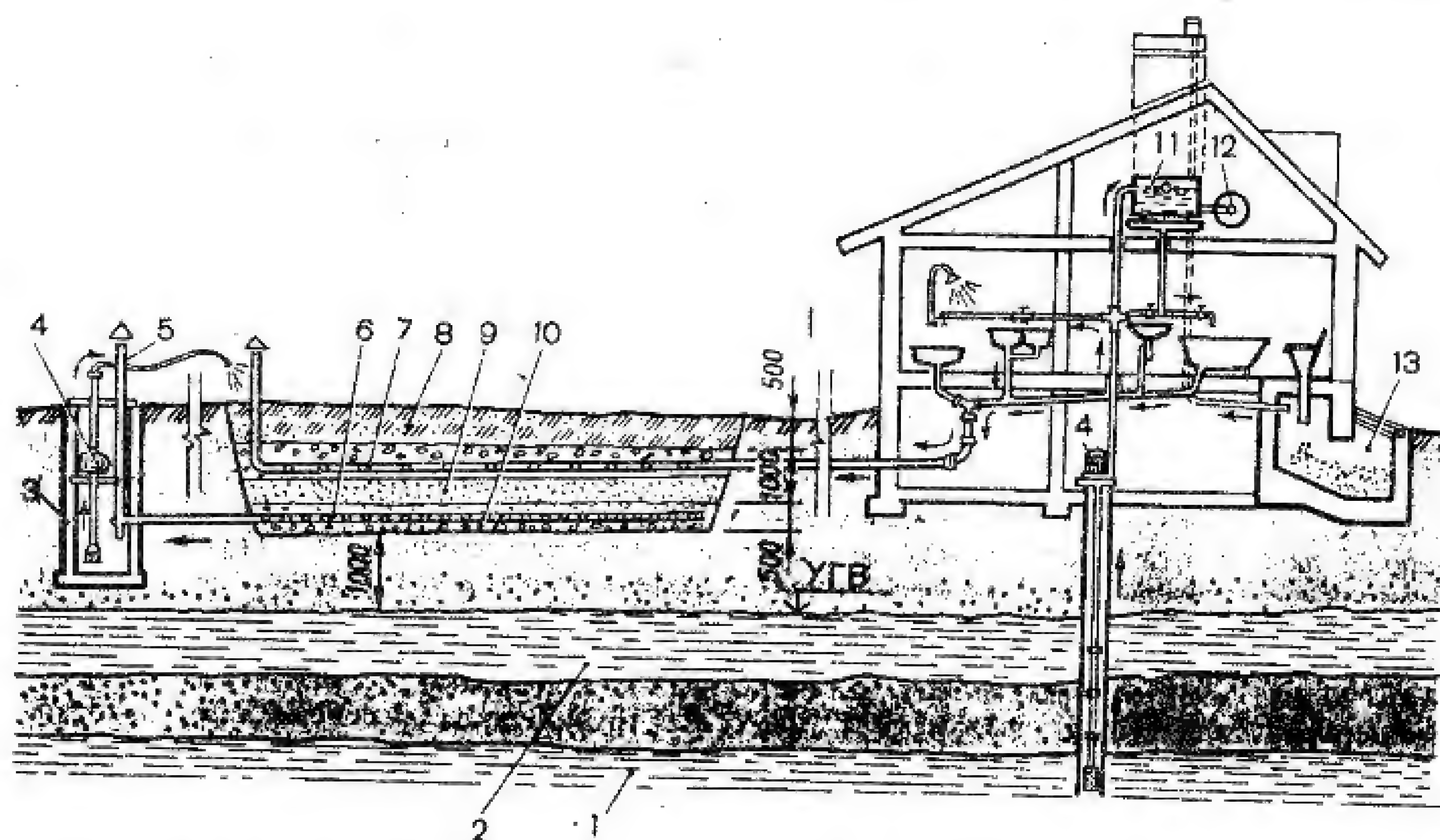
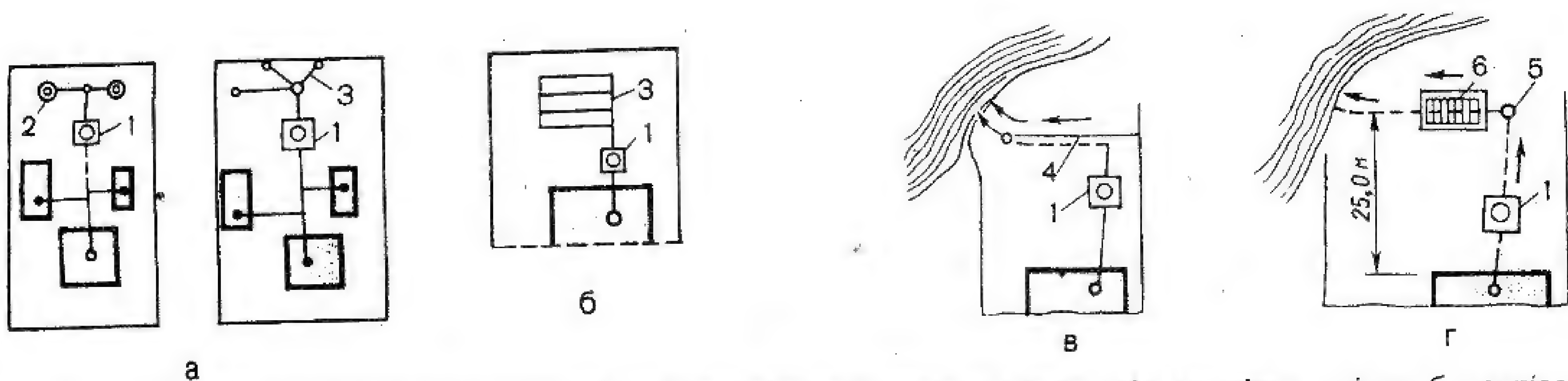

Рис. 4. Будова водопостачання від глибинної свердловини у підвалі з роздільною каналізацією: *1 – нижній водоносний шар; 2 – верхній водоносний шар; 3 – збірний колодязь для фільтрату; 4 – насос; 5 – вентиляційна труба; 6 – труба для збирання фільтрату; 7 – зрошувальна труба діаметром 100 мм; 8 – рослинний грунт; 9 – велико- і середньозернистий пісок; 10 – гравій, щебінь, кокс; 11 – водонапірний бак; 12 – бойлер; 13 – вигрібна яма люфт-клозета*

Приблизний набір очисних споруд каналізації садибного будинку залежно від грунтів: *а – пісок; б – супісок; в – глина; г - суглинок; 1 – септик; 2 – фільтрувальний колодязь; 3 – дренажні труби; 4 – фільтрувальна траншея; 5 – розподільний колодязь; 6 – піщано-гравійний фільтр.*

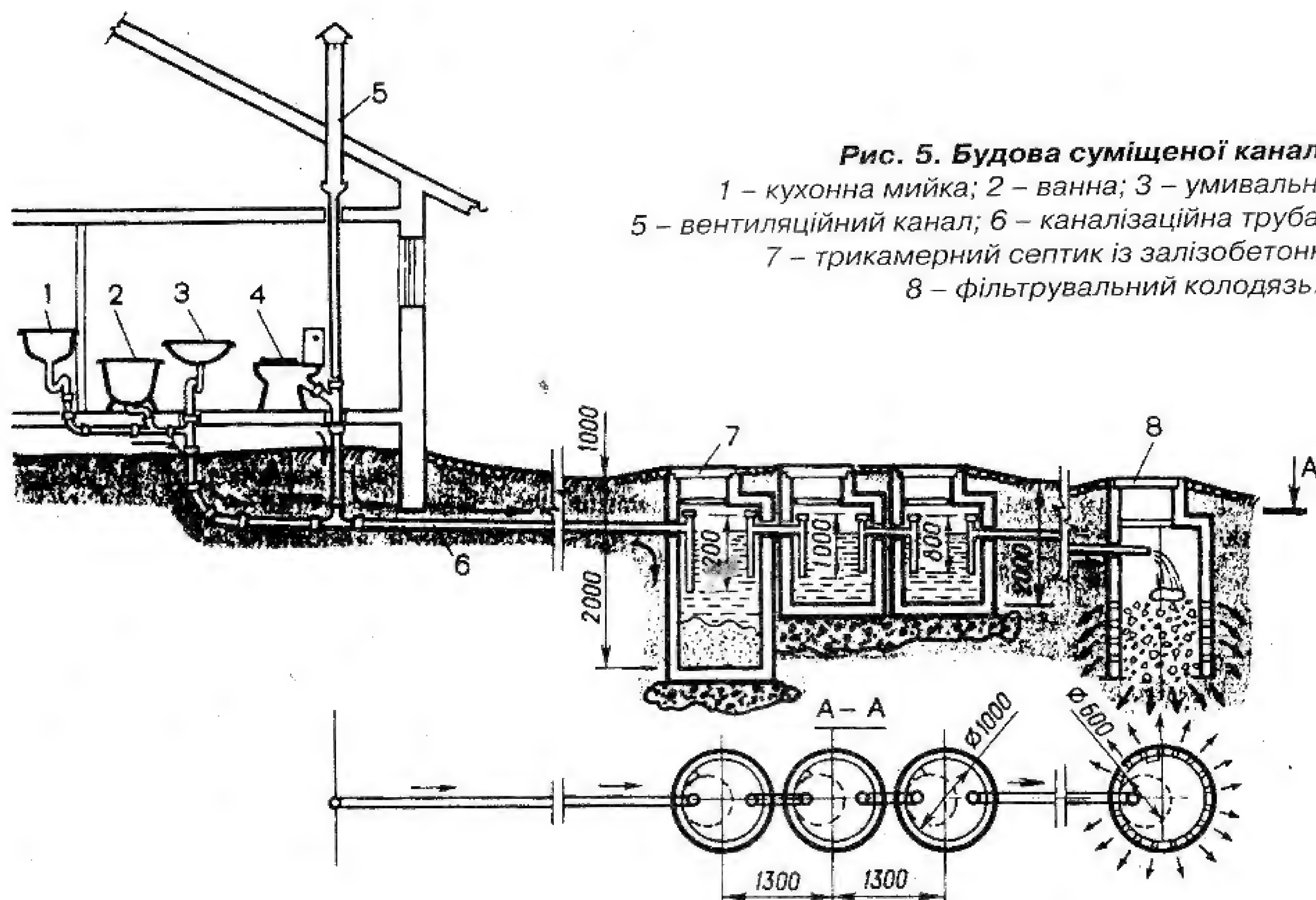

Рис. 5. Будова суміщеної каналізації:
1 – кухонна мийка; 2 – ванна; 3 – умивальник; 4 – унітаз; 5 – вентиляційний канал; 6 – каналізаційна труба діаметром 150 мм; 7 – трикамерний септик із залізобетонних кілець; 8 – фільтрувальний колодязь.

Рис. 6. Загальний вигляд садиби зі схемою майданчика підземної фільтрації від промивної каналізації на городі:
1 – дренажні труби;
2 – контрольний колодязь;
3 – двокамерний септик.

на поверхні (важка водонепроникна глина), тоді замість збільшення дренажної системи влаштовують піщано-гравійні фільтри або фільтрувальні траншеї. Нарешті, у таких випадках можна зробити потужний септик і накопичувач для видалення води асенізаційною машиною. Рівень підґрунтових вод визначають пробним шурфом.

Приблизне рішення фільтрувального колодязя зі збірних залізобетонних кілець і цегли-залізняку показано на рис.3. Колодязь перекривають залізобетонною плитою з отвором для люка на

глибині 0,8 – 0,9 м від поверхні землі встановлюють другий люк і душник. Між люками насипають утеплювач. Стіни колодязя роблять дірчастими. У цегельній кладці на кожному четвертому ряді влаштовують отвори 20x85 мм врозбіг за рахунок розсування цеглин із кроком 270 мм. Відстань між рядами отворів по вертикалі 225 мм. Стіни виконують без гідроізоляції і не залізнять. Колодязь заповнюють щебенем на висоту 1 м, біля основи укладають шар фільтрувального завантаження з грубозернистого піску завтовшки 20 см.

Зовні колодязь також обкладають бутом, щебенем, гравієм до рівня впускної труби. Донний фільтр заввишки 1 м виконують із гравію і щебеню.

Максимальна глибина колодязя не більше 2,5 м від поверхні землі. Сільські садиби характеризуються двома основними системами місцевої каналізації: роздільною і суміщеною.

У першому випадку господарські стоки відводять у вигріб з боку вулиці і видаляють загальноселищною асенізаційною селищною службою, а гній, попіл з печей, фекалії з люфту-клозету і гнойова рідина надходять у компостну купу (рис. 4).

У другому випадку господарсько-фекальні стоки з ватер-клозету, кухні, ванної, пральні спрямовують у септик і підземні очисні споруди в межах садиби, освітлена рідина поглинається ґрунтом або відкачується асенізаційною машиною, а перегнилий мул із гноєм, попелом і рідиною використовують як добрива на присадибній ділянці (рис. 5).

На компонування підземних очисних споруд у межах садиби істотно впливає рельєф місцевості. На рівнинній ділянці всі господарські будівлі та підземні споруди (вигріб, септик, фільтри, дренажі, гноєсховища і рідинозбірники) розташовують за житловим будинком у глибині ділянки з ухилом каналізаційних стоків до саду і городу (рис. 6). При гірському рельєфі септик господарсько-фекальних стоків може розташовуватися тільки перед житловим будинком, у палісаднику з боку вулиці. Поруч з ним – резервуар освітленої рідини, яку можна перекачувати насосом нагору для поливу ділянки або видаляти асенізаційною машиною. Перегнилий мул із септика перевозять ручною тачкою нагору на компостування. Умови експлуатації тут трохи ускладнені.

Вода з ділянки не повинна потрапляти в каналізаційні очисні споруди.

ЯКЩО ДОЩОВА ВОДА ПОТРАПЛЯЄ В СЕПТИК, ТО ПОРУШУЄТЬСЯ ЙОГО РОБОТА!

Необхідно оберігати від зливових і талих вод гноєсховище, компостну купу, вигріб люфт-клозета, рідинозбірник і льох.

Борис Сеник

Пропоную...

...корейські поросята

Олег Петрович,
моб. 8(067) 176-72-70

...паровані страуси ему.

Юрій Петрович,
тел. 8(050) 645-01-91

...травоїдні в'єтнамські свині

Микола Олександрович,
м. Біла Церква, Київська обл.,
тел. 8(050) 230-56-28

...саджанці і чубуки винограду від виробника. Оптом. Недорого.

Сергій Григорович Батиченко,
тел. 8(05667) 4-14-02

...в'єтнамські свині.

Тел. 8(097) 390-71-94

...в'єтнамські 2 кабанчики, 5 місяців.

Тел. 8(0412)490-176

...насіння суперурожайних іспанських і кращих колекційних сортів помідорів, перцю, стевії медової, лікарських рослин з рецептами та ін. Конверт – каталог.

П.М. Олексюк,
вул. Київська, 12/188, м. Тернопіль, 46023

...насіння овочів та квітів: аматорське вітчизняне та зарубіжне – від 15 коп. у міні-пакетах, від 25 коп. – у кольорових. Знижки, опт, вагові. Захист рослин. Конверт – каталог.

Анатолій Георгійович Авраменко,
вул. Маяковського, 12, м. Красногорівка,
Мар'їнський р-н, Донецька обл., 85630,
тел. 8 (06278) 2-35-20

...поросят в'єтнамської породи, швидкорослих, швидкоплідних не вибагливих до харчування та утримання, їдять мало.

В.І. Небутова,
вул. Пересипкіна, 18/137, м. Горлівка, Донецька обл.,
тел. 3-51-37, 3-08-08

...кітні зааненські кози. Козенята в січні.

І.М. Парфанюк,
с. Бригадирівка, Балаклійський р-н,
Харківська обл., 64230,
тел. 8(097) 358-91-53

...хризантеми (120), жоржини (100), гладіолуси (120), томати (180), квіти (120), овочі (60). Для каталогу – конверт з марками на 85 коп.

А.В. Галяс,
с. Іванківці, Бердичівський р-н,
Житомирська обл., 13371

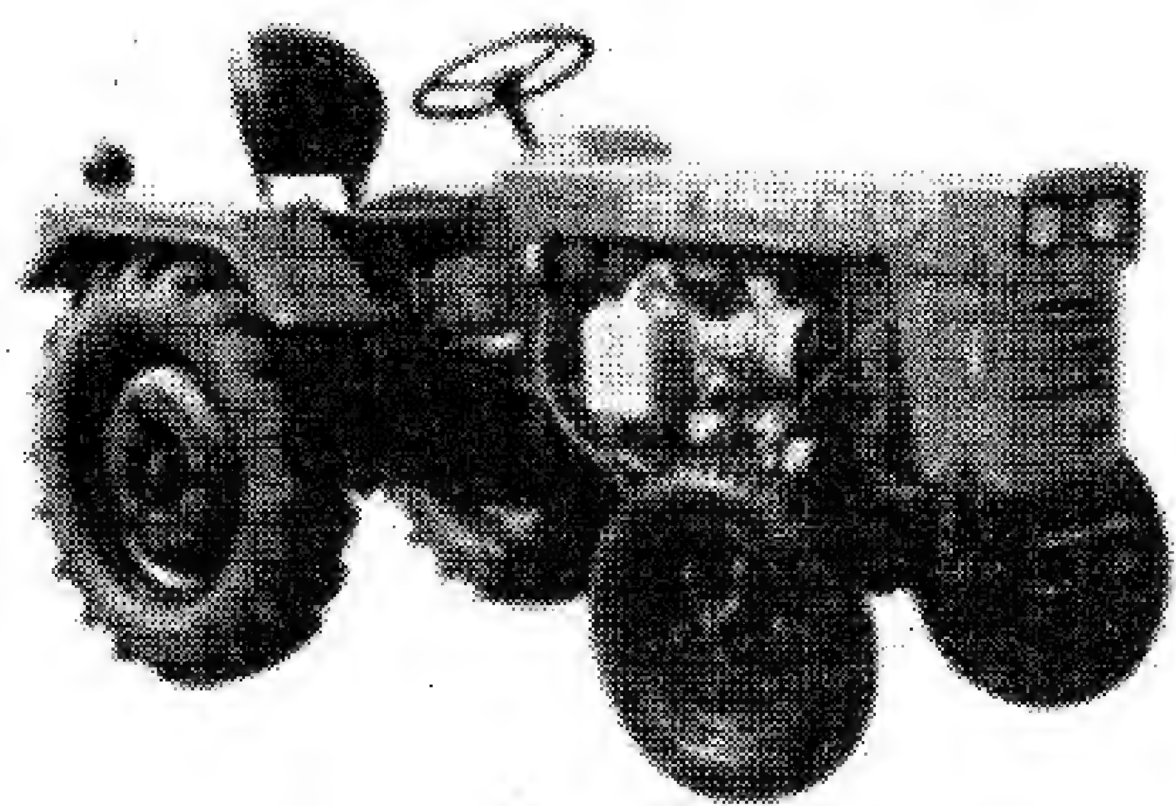
...колекцію кращого насіння томатів, перцю, баклажанів, динь, квітів та ін. Конверт – каталог.

Валентина Василівна Паранчук,
пл. Меліораторів, 4/36, пгт Брилівка,
Херсонська обл., 75143

...насіння амаранту, шпинату Утсуша, мінімальне замовлення – 100 г/15 грн. + п/п.

Ю.М. Євтушенко,
с. Мар'янівка, Карлівський р-н,
Полтавська обл., 39522

Чому купуємо китайський міні-трактор, а не вітчизняний?

Моя родина живе в маленькому містечку на Харківщині. Нещодавно ми одержали у спадок трохи землі... та щоб її обробити, потрібен трактор, точніше – міні-трактор... Побував я на виставках в Чубинському та на агровиставках у Києві, дивився і на білоруський, і на ХТЗ, і на китайський. Порадили придбати китайський. Чому? Які переваги?

Петро Гетьман,
м. Харків

Ще не так давно, коли мова заходила про міні-трактор, – це викликало усмішку серед співрозмовників. Навіщо витрачати чималі кошти на нього, якщо без особливих проблем, інколи просто за пляшку горілки можна було виорати город, закультивувати грунт та викопати картоплю чи викосити зернові та кормові культури. З сівбою озимих та ярих культур на присадибних ділянках теж не було проблем.

Часи колишньої розкоші, коли "все, що навкруги було колгоспним і моїм" минули, реорганізація ж колгоспів, а точніше цілеспрямована ліквідація і розкрадання їх призвели до незворотних змін.

Технологія обробітку землі на присадибних ділянках повернулася на два століття назад. Головним інвентарем селянина знову стали лопата, сапа та кінь. З розпаюванням землі ситуація ще більше ускладнилась. Обробити 5 – 20 га поля, навіть за наявності коня, не так просто. З часом селяни стали використовувати приватні трактори, які через високу вартість дизельного палива та низьку економічну спроможність обходяться для них 6 – 10 гривень за виорану сотку (залежно від регіону). Це також недешево.

Дивлячись на своїх європейських сусідів, на полях яких бігають тисячі невеличких високоекономічних вертлявих металевих коників, селяни все частіше задумуються про необхідність наявності у своєму господарстві міні-трактора. Тому до редакції дедалі частіше надходять листи від читачів з запитанням: "Де і який міні-трактор краще придбати?".

Дивно, але це просте запитання виявилося доволі складним.

На виставках у Чубинському та на інших виставках Агро-2005 у м. Києві було виставлено кілька моделей міні-тракторів: вітчизняний – ХТЗ, білоруського, російського та китайського виробництва.

Харківський тракторний завод представив на виставках новий зразок міні-трактора з напівоголеними дівчатами. Безперечно, дівчата приваблювали відвідувачів, однак більше вони цікавилися самим міні-трактором. Шкода, але це був тільки зразок, який не продавали.

Незважаючи на скрутну економічну і політичну ситуацію, яка склалася після розпаду Радянського Союзу, ХТЗ для випуску міні-тракторів мав серед інших заводів України найліпші стартові можливості. Більше того, добрий початок у них уже був і, незважаючи на деякі недоліки, міні-трактор ХТЗ-1410, який вони випускали, отримав чимало позитивних відгуків від селян. Однак замість того, щоб усунути недоліки і продовжити випускати міні-трактори, завод призупинив виробництво ХТЗ-1410.

На запитання відвідувачів виставок: коли з'явиться на ринку міні-трактор ХТЗ, представники заводу тільки розводили руками та скаржилися на те, що немає двигунів.

З усіх міні-тракторів, представлених на виставках, відвідувачі найбільше зацікавилися китайськими міні-тракторами. В Україні їх уже бігає понад 7000 штук. На відміну від наших заводів, Шицзячжуанський та Сінтайський заводи виготовляють їх по 150 тисяч одиниць за рік. Працюють вони стабільно і тому користуються попитом в країнах Азії, Європи та США. Чотири моделі міні-тракторів мають потужність від 12 до 18 к.с. Усі двигуни дизельні. Під час роботи у полі мало витрачають палива, що дуже актуально в нинішніх економічних умовах. Навіть за невеликих зусиль на кермо, завдяки гідропідсилювачам, трактор виявляє високу маневреність. Дещо незвичне положення важелів керування викликає деяку незручність, але через пару годин експлуатації трактора розумієш, що це зроблено спеціально, для зменшення кількості необхідних рухів під час перемикання передач та керування трактором. А ще через пару годин переконуєшся в тому, що розміщення важелів керування біля водія, – це найкращий варіант з усіх можливих. Трактор не має кабіни, що дає можливість трактористу вести огляд на 360 градусів. Поруч – і задня навіска: можна, не залишаючи сидіння, перевірити кріплення начіпного чи причіпного знаряддя, заблокувати плуг чи сівалку у верхньому положенні, а за необхідності підкрутити верхню лапку навіски. Крім того, огляд на 360 градусів значно полегшує роботу в саду, на виноградннику та у вузьких місцях присадибної ділянки.

Двигун запускається легко і стабільно, не гірше, ніж у новенькому автомобілі.

Усі моделі такого трактора можуть виконувати оранку, боронування, культивацію, сівбу, за допомогою причепа транспортувати різноманітні вантажі тощо. Як показали виставки, великим попитом у наших селян користуються не тільки китайські міні-трактори, а й начіпне обладнання до них: двокорпусний плуг, грунтофриза, дванадцяти– та чотирнадцятидискова борона, дванадцятирядна сівалка, сінокосарка, причіп гідравлічний і причіп-візок та прямо приєднаний водяний насос.

Технічне обслуговування порівняно з великим трактором типу МТЗ та іншими міні-тракторами дуже просте. Усі місця регулювання доступні й прості, саме регулювання виконується за лічені хвилини. Добра ознака – наявність прес-маслянок в місцях, де є тертя деталей. Водії добре знають, що це суттєво скорочує час технічного обслуговування. Сидіння можна посунути уперед або назад.

Моделі китайських міні-тракторів вирізняються конструкцією та потужністю двигуна, тому і це дає різницю в ціні. Детальніше про китайські міні-трактори можна прочитати на сайті www.essom.ua.

Сергій Олександрович Лазаренко із села Хороше озеро Борознянського району Чернігівської області дуже легко приладнав до свого китайського металевого коня начіпне обладнання вітчизняних та російських виробників. Як добрий кінь служить йому китайський міні-трактор, як кажуть, вірою і правдою.

Сьогодні міні-трактор – це реальна можливість для селянина "стати на ноги".

Не зрозуміло тільки: чому селяни змушені купувати китайський міні-трактор, а не вітчизняний?

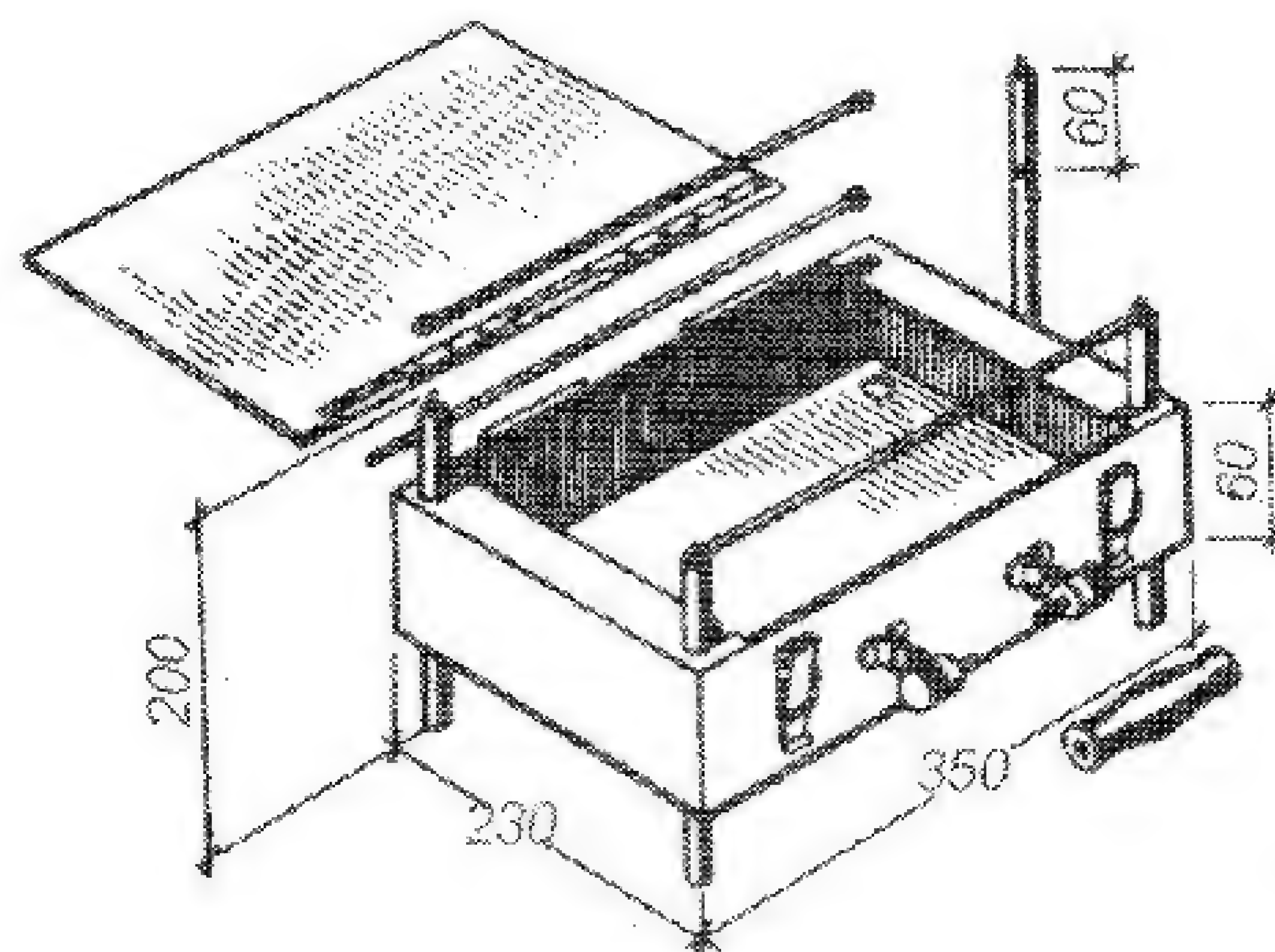
Над цим варто замислитися не лише міністру Агрополітики, а й Уряду в цілому. Тим більше, що ціни на нафтопродукти мають невтішну перспективу, а міні-трактор – це одна із найкращих можливостей економії пального.

***Володимир Тарасюк** для "ДСГ"*

МАНГАЛ-"ДИПЛОМАТ"

Не секрет, що після відпочинку на природі на зеленому килимі лісової галявини залишається лисина – вогнище, що роками не заростає травою. До того ж вирубуються молоді дерева, щоб зробити рогульки і поперечину для підвішування казанка чи чайника. Любителям відпочити на природі призначається переносна піч типу "мангал" або "гриль" для приготування їжі в похідних умовах, основні розміри якої наведені на кресленні. На цьому мангалі зручно і чай скип'ятити, і юшку зварити, і, звичайно, посмажити шашлики. Мангал розрахований на невелику компанію – чоловік шість – вісім. Головне – з таким мангалом земля не випалюється і небезпека виникнення пожежі мінімальна.

Корпус зроблений з міліметрового металевого листа. Кришка виконана з триміліметрової фанери. По-перше, така фанерна кришка значно легша за металеву, що немаловажливо під час тривалих піших подорожей; по-друге, це зручна обробна дошка; по-третє, зручне опахало для роздування жарин і збивання полум'я.

Портативний мангал

Ручка мангала взята від старого емальованого відра, всередину неї з двох боків вклеєні гайки М3. Зрозуміло, що ручка (і кришка теж) на час приготування шашликів знімається. У дорозі ручка кріпиться до корпуса двома "невипадаючими" гвинтами М3. Гвинти, звичайно, краще узяти стандартні, вони з накаткою, але підійдуть і звичайні болтики М3, якщо перетворити їх у "невипадаючі", зробивши проточку біля самої головки. Ніжки і поперечини виготовлені з дроту діаметром 6 мм. Шомпол-вісь зроблений із дроту діаметром 3 мм. На одному кінці шомпола – капелюшок, на іншому – різьба. Якщо потрібне опахало, шомпол вставляють у петлі кришки і пригвинчують до нього ручку.

*Підготував **Г. Галкін***

Біодинамічний

ПІЗНЯ ОСІНЬ НЕБЕЗПЕЧНА ХОЛОДОМ

Згрібають опале листя з дерев і складають у компостну яму. Якщо вона переповнена з горбком над поверхнею грунту, то її вкривають плівкою або руберойдом, аби вона менше промерзала. Можна обприскати дерева проти яблуневої мідяниці та попелиці.

Обв'язують молоді деревця стеблами соняшнику, топінамбура, гілками сосни або ялини.

Слід також пам'ятати, що в люті морози підмерзає коренева система в сливи, вишні, абрикоса, персика, у карликових яблунь. Ось чому пристовбурні круги цих дерев треба прикрити шаром торф'яної крихти.

Після перших приморозків мульчують і суничник торфом, перегноєм, тирсою, листям.

ЛИСТОПАД

1	Вт.	♎	
2	Ср.	♏	●
3	Чт.	♏	
4	Пт.	♐	
5	Сб.	♐	◡
6	Нд.	♑	
7	Пн.	♑	
8	Вт.	♒	
9	Ср.	♒	☽
10	Чт.	♒	ПГ
11	Пт.	♓	
12	Сб.	♓	
13	Нд.	♈	☊
14	Пн.	♈	
15	Вт.	♉	
16	Ср.	♉	○
17	Чт.	♊	
18	Пт.	♊	
19	Сб.	♋	◠
20	Нд.	♋	
21	Пн.	♋	
22	Вт.	♌	
23	Ср.	♌	АГ ☾
24	Чт.	♍	
25	Пт.	♍	
26	Сб.	♍	
27	Нд.	♎	☋
28	Пн.	♎	
29	Вт.	♏	
30	Ср.	♏	

Символи і скорочення

○ Повний Місяць

● Новий Місяць

☽ Місяць зростає

☾ Місяць убуває

◠ Найвища точка під час піднімання Місяця — сприятливий час для висівання насіння й висаджування рослин

◡ Найнижча точка під час опускання Місяця — несприятливий період для висівання насіння й висаджування рослин

☋ Перетинання екліптики під час піднімання Місяця — негативний вплив

☊ Перетинання екліптики під час опускання Місяця — негативний вплив

ПГ (перигей) — близькість до Землі — негативний вплив

АГ (апогей) — віддаленість від Землі — нейтральний період

♈ Овен	♎ Терези
♉ Телець	♏ Скорпіон
♊ Близнюки	♐ Стрілець
♋ Рак	♑ Козеріг
♌ Лев	♒ Водолій
♍ Діва	♓ Риби

	СПРИЯТЛИВІ ДНІ
ПЛОДОВІ Фруктові дерева Ягідні кущі Бобові Кукурудза Помідори Баштанні та інші рослини з плодами над поверхнею землі	4,14,22,23
КОРЕНЕПЛІДНІ Буряки Картопля Морква Редька та інші рослини з плодами в землі	6,7,15,16,24 – 26
КВІТКОВІ Соняшник та інші рослини, у яких плід розвивається в межах квітки	1,3,17,18,28
ЛИСТЯНІ Салати Капуста Шпинат Петрушка та інші рослини, з яких використовується в їжу листя	3, 11,12,19 – 21, 29, 30

МАЛОСПРИЯТЛИВІ ДНІ

2,5,8 – 10,13,27

календар

У цей час знімають виноградну лозу укривних сортів з підпор, укладають компактно навколо штамба і присипають сипким матеріалом (перегній, торф, тирса), а зверху — шаром грунту з урахуванням глибини промерзання.

Не забудьте вкрити також троянди та інші декоративні культури.

Закінчують збирати пізню капусту, брюссельську накривають соломою і прикопують землею, тоді її можна буде збирати навіть у морози. Троянди та інші дво- й багаторічні квіти укривають на зиму.

Очищають і заносять у приміщення на зберігання садовий інвентар, зливають воду з діжок. Викопують, якщо цього не зробили раніше, цибулю-порей і прикопують у парнику чи підвалі, щоб рано навесні відновити її ріст.

Заготовляють родючий грунт для вирощування розсади і кімнатних рослин. Ремонтують парники, фарбують і склять рами, дерев'яні ящики очищають від землі і змащують мідним купоросом.

Під зиму можна висіяти насіння ромашки, віоли, анемони та інших квітів, присипати перегноєм або торфом рядки. Перевірте, як зберігаються заготовлені кабачки і гарбузи. Якщо немає певності, що вони добре збережуться, їх можна законсервувати, а гарбузи швидше спожити. Можна розпочати будівництво парників або теплички.

Обмолочують чи вилущують насіння з висушених снопиків овочевих і пряних культур, упаковують насіння в тару, в яку не заберуться гризуни.

Якщо не встигли прикопати виноградну лозу, то це можна зробити тепер. Навколо стовбурів молодих плодових дерев встановлюють густу металеву сітку від гризунів.

Висаджують петрушку, селеру в горщики та ящики для вигонки на зелень у приміщенні. Для снігозатримання на городі ставлять щити або ж просто гілки сосни, ялини, насипають купки гною.

В ящик з грунтом висаджують і щедро поливають цибулю різних сортів для вигонки на перо.

Найкраще насіння гарбузів висушують за кімнатної температури і складають у конверти, зазначаючи сорт, разом з іншим насінням баштанних культур укладають на зберігання в місця і в ємкості, куди не доберуться гризуни.

Перевіряють, як зберігаються закладені на зиму яблука і груші. Необхідно пам'ятати, що поставлені в штабелі ящики з фруктами необхідно ретельно закрити з усіх боків поліетиленовою плівкою — вони менше псуватимуться і краще зберігатимуться. Якщо цього не зробили раніше, то не пізно це здійснити й тепер. Погріб регулярно провітрюють.

Після обпадання листя з дерев знімають муміфіковані плоди, зимуючі гнізда шкідників: у непарного шовкопряда це жовтувато-сірі подушечки діаметром 2 – 3 см з тонким павутинистим покривом, які кріпляться на корі в основі стовбура, на пеньках, нижній частині паркану; у кільчастого шовкопряда — срібно-сірі кільцеподібні яйцекладки по 200 – 300 яєць навколо пагонів.

Листя, уражене паршею, іншими хворобами, спалюють або компостують до повного перегнивання.

Знімають ловчі пояси, штамб, скелетні гілки та їхнє розгалуження очищають від відмерлої кори на породах і сортах, які мають шорстку поверхню (черешня, персик, груша, абрикос, горіх, яблуня сортів Ренет Симиренка, Кальвіль сніговий, Джонатан), видаляють мох, лишайники. Очищені місця дезінфікують мідним (3%-ним) чи залізним (5%-ним) купоросом або замащують сумішшю глини і свіжого коров'яку у співвідношенні 1:1.

Потім штамб і скелетні гілки білять сумішшю вапна, глини і коров'яку, аби запобігти виникненню морозобоїн та уникнути сонячних опіків. На 10 л води беруть 3 кг свіжогашеного вапна, 0,5 кг червоної глини і 3 кг коров'яку. Для відлякування гризунів додають ще 2 – 3 столові ложки кріоліну або 1 столову ложку карболової кислоти.

У пристовбурні смуги вносять органічні та мінеральні добрива, грунт тут перекопують, не травмуючи коріння.

До замерзання грунту важливо зробити вологозарядковий полив дерев та ягідних кущів, зокрема й суниці. Під кожне плодоносне дерево необхідно влити не менше 100 – 120 л води, під кущі й молоді деревця – 60 – 80 л, на 1 кв. м. суничника – 20 – 30 л.

Кінець листопада — початок грудня — час заготовляти живці для весняного щеплення. Їх зберігають у нижньому відсіку холодильника, загорнувши у вологу тканину і целофановий мішечок, або у прохолодному погребі у зволоженому піску.

Саджанці дерев і кущів для весняного садіння зберігають у прикопі. Для цього копають траншею завглибшки 40 – 60 см, укладають саджанці вертикально чи з нахилом, коріння присипають грунтом, який трохи ущільнюють, і добре поливають. У зоні коріння насипають ще шар мульчі.

З настанням холодів слід потурбуватися про наших пернатих друзів: на деревах розвісити годівниці, відремонтувати або обладнати нові хатки для зимуючих птахів.

Влаштування колодязя

Який спосіб водопостачання вибрати: свердловину чи колодязь? Нині дедалі частіше дачники віддають перевагу останньому: воду завжди видно, у разі необхідності його можна почистити, він дешевший в експлуатації і спорудженні. А якою прикрасою присадибної ділянки він може бути!

Влаштування колодязя починають з розвідки: визначення глибини залягання водоносного шару, механічного складу ґрунту, ознайомлення з вартістю будівельних матеріалів тощо. Якщо відливати кільця самотужки, то можна добряче зекономити: вартість копання самого колодязя становить 70 – 80% вартості будматеріалів. А якщо свої зусилля поєднають 2 – 3 сусіди, то економічний ефект буде ще помітнішим.

Слід придбати 3 листи оцинкованого заліза 1х2 м, цемент М 500 з розрахунку один мішок (50 кг) на одне кільце, 1 м³ піску і стільки ж гранітного щебеню, арматуру діаметром 6 – 8 мм.

Роботу починають з виготовлення опалубки для відливання кілець (рис.1). На землі креслять коло майбутнього колодязя діаметром, наприклад, 80 см. У ньому креслять друге коло, яке буде межею внутрішньої стінки. Товщина стінки кільця 8 см, отже, внутрішній діаметр становитиме 64 см. Лист оцинкованого заліза скручують у трубу по межі внутрішнього діаметра, загинають краї, пробивають 3 – 4 отвори і через дві дерев'яні рейки стягують шурупами-саморізами.

Так само роблять і зовнішню стінку опалубки. Різниця лише в тому, що краї зовнішньої стінки загинають назовні, а внутрішньої – всередину колодязя. Лист зовнішньої стінки подовжують надставкою, яку з'єднають з основним листом шурупами-саморізами через рейку. Готові циліндри встановлюють один в один на місці, де буде колодязь.

Сухі пісок і цемент перемішують до утворення однорідної сірої маси, потім додають воду і перемішують уже сам розчин. Після того, як останній набуде консистенції негустої сметани, до нього додають щебінь і знову старанно перемішують. Робота рухатиметься швидше, якщо щебінь попередньо змочити.

Витрати матеріалів на одне кільце: мішок цементу М500, 12 відер піску, 12 відер щебеню. Співвідношення цементу, піску і щебеню в розчині повинно становити відповідно 1:3:3.

Рис. 1. Деталі колодязя та опалубки:
1, 2 – відповідно внутрішня і зовнішня металева опалубка;
3 – дерев'яна рейка;
4 – арматура;
5 – бетонне кільце;
6 – яма навколо колодязя.

Заповнивши простір між кільцями на третину, вставляють арматурні штирі і прив'язують до них дротом два арматурні кільця. Замість арматури можна використати товстий дріт. Опалубку рівномірно заповнюють бетоном, не забуваючи проштрикувати розчин шматком арматури і постукувати по стінках дерев'яним бруском, аби не допустити пустот.

Через дві доби опалубку акуратно знімають, відкрутивши шурупи. Через 4 – 5 днів кільце можна вкопувати в землю. Робити це краще штиковою лопатою, вкоротивши її до зручного розміру. Підкопувати під стінками потрібно мовби в сторони – "дзвоном" (рис.2).

Доцільно починати влаштовувати колодязь у ямі глибиною 1 м, тоді верхній шар майже не буде тримати стінки колодязя, і він буде ковзати вниз по вологому ґрунту.

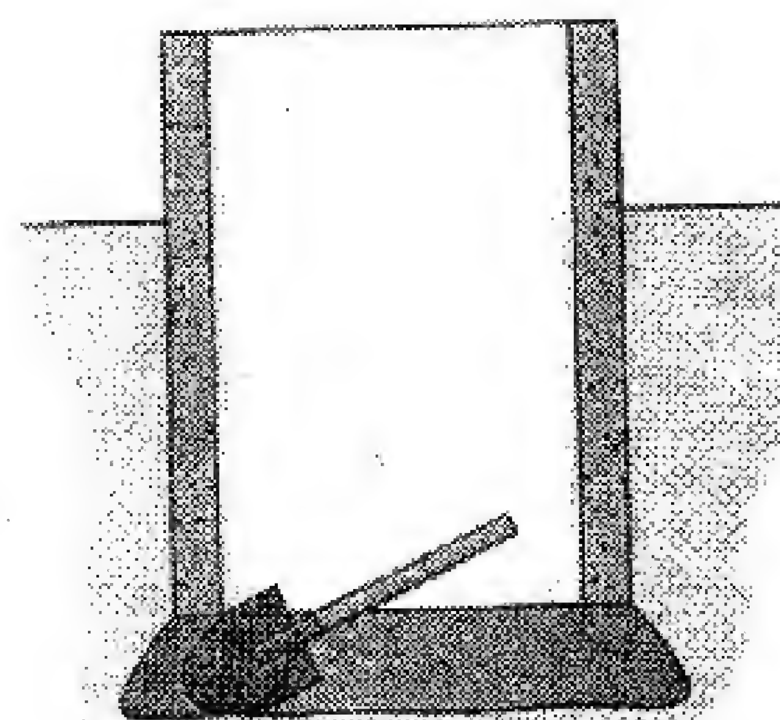

Рис.2. Схема копання колодязя "дзвоном".

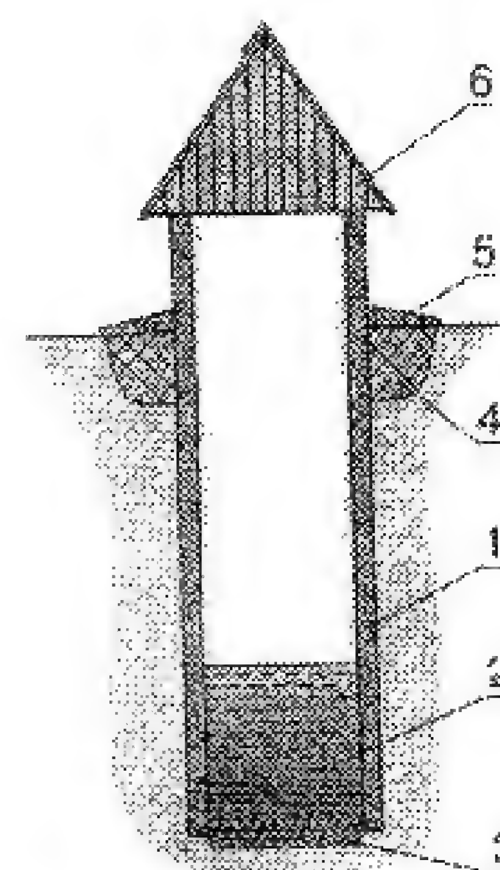

Рис.3. Будова колодязя:
1 – стіна колодязя;
2 – вода;
3 – шар щебеню;
4 – глиняний замок;
5 – вимощення;
6 – навіс.

Далі все відбувається за однією й тією ж схемою. Кільце вкопують у ґрунт, на нього одягають опалубку, заповнюють бетоном, витримують 4 –5 днів, закопують знову до рівня землі і так доти, поки не з'явиться водоносний шар.

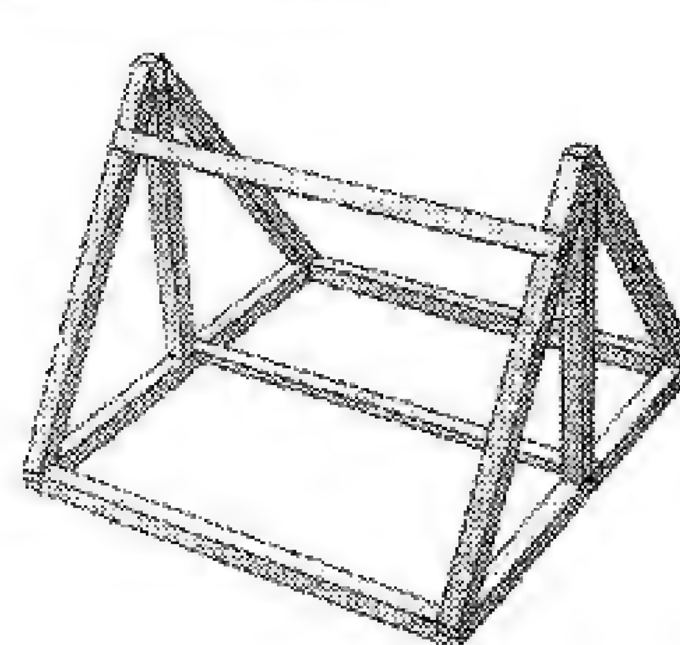

Рис.4. Каркас навісу.

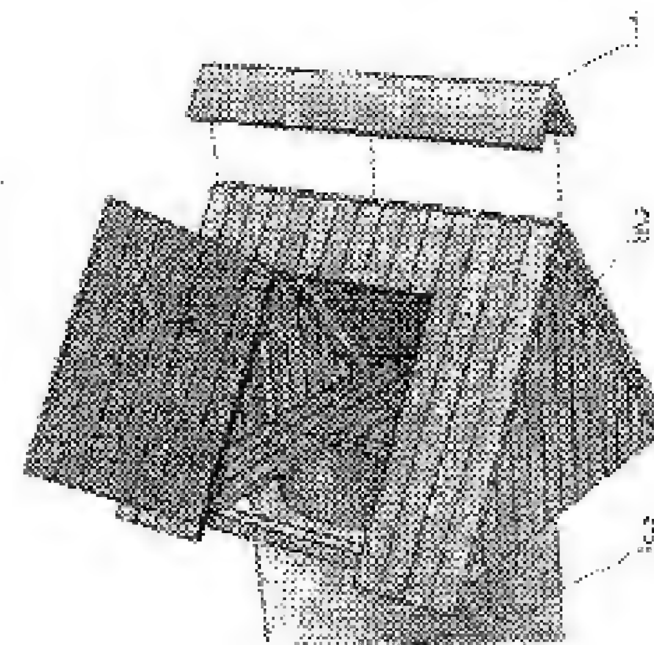

Рис. 5. Навіс:
1 – коник; 2 – обшивка шпунтованою дошкою;
3 – стінка колодязя.

Дуже важливо в процесі виливання кілець не допустити переривання вертикальної арматури: з готового кільця вона повинна виступати на 20 – 30 см. До неї прикручують дротом арматуру наступного кільця. Так можна отримати безперервну монолітну трубу, на яку не впливатимуть ні зимове спучування ґрунту, ані осіннє чи весняне бездоріжжя, коли брудна вода може проникати між кільцями.

Воду з нового колодязя потрібно кілька разів вичерпати, потім ще раз прочистити дно і засипати шаром щебеню завтовшки 20 – 30 см (рис.3).

Навіс кожен влаштовує на свій смак (рис.4, 5). Але не забудьте в останньому кільці випустити анкери, до яких кріпиться каркас навісу. Як анкер можна використати довгі гвинти чи відрізки арматури.

Чергування бетонних і земляних робіт не дуже втомлює. Кожен етап триває 2 – 4 год. Такі перерви дають змогу братися за відливання наступного кільця з новими силами.

З урахуванням усіх затрат вартість колодязя завглибшки 5 м у п'ять разів дешевша від "покупного", а якщо зробити його глибшим, то різниця буде ще більшою.

З журналу "Наш дім"

ДОГЛЯД ЗА ПОСУДОМ

Перш ніж мити посуд, видаліть залишки їжі, потім добре мийте гарячою водою з милом чи з іншими миючими засобами.

Посуд **з-під молока** спочатку потрібно мити холодною, а потім гарячою водою, а з-під тіста, суміші з яйцями – навпаки.

Уникайте мити фаянсовий і кришталевий посуд гарячою водою, використовуйте теплу воду й мило. Щоб надати блиску, обполосніть холодною водою, додавши небагато синьки чи оцту.

Пластмасові вироби мийте також холодною водою.

Глиняний посуд миють мильною водою, за необхідності протирають піском чи деревним попелом. Тримають завжди відкритим, тому що накритий кришкою він набуває неприємного запаху.

Порцеляновий посуд з часом тьмяніє. Аби повернути йому блиск, протріть його питною водою чи сіллю й оцтом, крім посуду з золотим розписом.

Алюмінієвий та **емальований** посуд миють водою й милом, чистять дрібною сіллю. Іржаві плями, патьоки чистять тампоном, змоченим у оцті.

Посуд **із пригорілою їжею** легко відмити, якщо замочити його у воді, додавши до неї чайну ложечку питної соди.

Щоб видалити дуже пригорілу їжу, посипте великою кількістю солі, налийте трохи води і залишіть на кілька годин. Можна залити водою з додаванням солі чи питної соди і кип'ятити.

Срібні чи **нікельовані** вироби миють теплим мильним розчином (10 г мила на 1 л води). Добре чистити крейдою (зубним порошком) з нашатирним спиртом. Предмети покрити сумішшю і дати висохнути, потім насухо витерти.

Для чищення нікельованого посуду застосовують крейду чи розчин з однієї столової ложки оцту і чайної ложечки кухонної солі.

Добре видаляється іржа з нікельованих виробів за допомогою будь-якого жиру, потім витерти ганчіркою, попередньо змоченою нашатирним спиртом.

С. Демченко

Для гарного настрою

Одягайтесь у радісні тони

Давно відомо, що певні кольори здатні стимулювати діяльність окремих органів і сприяють душевній гармонії. Так, жовтий колір налаштовує на добросердний лад, і тим самим позитивно впливає на наш психічний стан. Щоб домогтися гарного ефекту, не обов'язково проходити курс кольоротерапії. Надягніть пуловер, блузку або жилет жовтого кольору – і ви відчуєте себе набагато краще, ніж у костюмі сірого відтінку. Те ж стосується і вашої домашньої обстановки. Перед сніданком постеліть на стіл жовту скатертину, а у вазу поставте кілька жовтих квіток – і початок дня буде радісним.

Г. Ткаченко

Маленькі хитрощі

Сухе дерево зазеленіє

Не поспішайте викорчовувати сухе дерево на дачній ділянці. Відпиляйте зайві гілки, посадіть виткі рослини — сухе дерево обгорнеться зеленню. Прилаштуйте до стовбура лаву, декоративний ліхтарик — одне слово, розвивайте ідею за власним смаком.

Г. Коваленко

АБЕТКА ДОМАШНЬОГО ЕЛЕКТРИКА

Підключення і заміна...

Усі ремонтні роботи виконуються в знеструмленій мережі та з дотриманням правил техніки безпеки.

вимикачів

1. Вимикаємо напругу в електрощитку.

2. Викруткою викручуємо гвинти на кришці вимикача або знімаємо клавішу з вимикача, а потім викручуємо гвинти викруткою.

3. На кожному проводі індикатором перевіряємо, чи немає напруги. Якщо індикаторна викрутка не світиться – напруги немає. Можна починати роботу. На корпусі вимикача є дві скоби, які затиснуті гвинтами і утримують вимикач у коробці. Ці гвинти необхідно розкрутити, зробивши 5 – 6 обертів викруткою.

4. Вимикач з однією клавішею – два проводи, з двома – три проводи. Відключаємо і запам'ятовуємо колір проводів, де вони були підключені.

5. Беремо новий вимикач. На вимикачі знизу є червона цяточка. Сюди приєднуємо коричневий (червоний) провід (фазний), зверху - проводи інших кольорів. Вони йдуть до світильника. Гвинтами на скобі закріплюємо вимикач у коробці.

розеток

1. Вимикаємо напругу в електрощитку.

2. Викруткою викручуємо гвинт на кришці розетки або знімаємо клавішу з вимикача, а потім викручуємо гвинти викруткою.

3. На кожному проводі індикатором перевіряємо, чи немає напруги. Якщо індикаторна викрутка не світиться – напруги немає. Можна починати роботу. Запам'ятовуємо кольори проводів і за допомогою викрутки розкручуємо кожний провід.

4. На корпусі розетки є дві скоби, які затиснуті гвинтами і утримують розетку в коробці. Ці гвинти необхідно розкрутити, зробивши 5 – 6 обертів викруткою. В зворотній послідовності ставимо нову розетку.

С. Єфременко

ЧИТАЙТЕ З КОРИСТЮ!

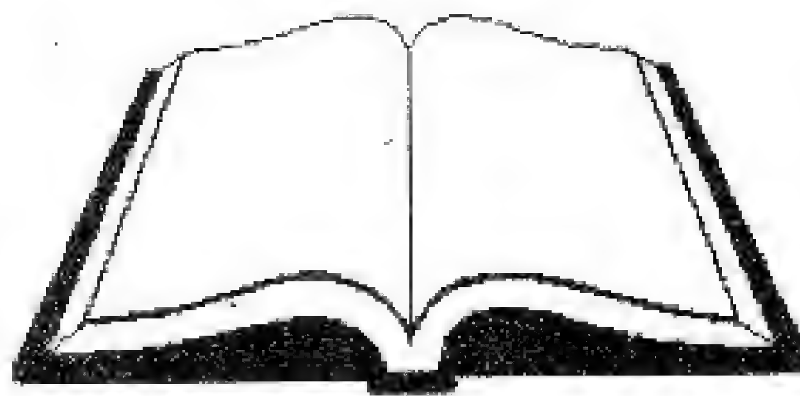
4 унікальні збірки видань тепер доступні кожному!

ДОРОГІ ЧИТАЧІ!

Фірма "Гарантійне агенство" пропонує до вашої уваги унікальний поштовий каталог.

Видання, названі у ньому, допоможуть вам вирішити величезну кількість повсякденних проблем і турбот, стати ще красивішими і сильнішими, поліпшити здоров'я та достаток, а це значить зробити своє життя та життя близьких вам людей максимально наповненим, цікавим і комфортним.

Практичними знаннями, почерпнутими з нашого каталога, вже користуються десятки тисяч читачів по всій країні. Його унікальний зміст опрацьовано на основі потреб більшості людей: всі технології, методики та рецепти неодноразово випробувані, прості, ефективні, не вимагають серйозних витрат і доступні всім бажаючим.

Завдяки розширеному асортиментові при максимально низьких цінах наші видання набули широкої популярності, а пільговий варіант замовлення зробив унікальну бібліотеку доступною кожному.

Наше головне правило – робити все для того, щоб будь-яка людина, навіть та, яка мешкає у найбільш віддаленому куточку нашої країни, могла швидко і легко отримати потрібну їй інформацію. Хочеться також підкреслити, що названі ціни включають усі поштові витрати, пов'язані з пересиланням замовлених вами видань накладним платежем на вашу адресу, як би далеко ви не знаходилися.

ОПЛАТА ПРИ ОТРИМАННІ ЗАМОВЛЕННЯ НА ПОШТІ.

ПОГЛЯНЬТЕ НА АСОРТИМЕНТ ВИДАНЬ І ПОСПІШАЙТЕ ЗРОБИТИ ЗАМОВЛЕННЯ!

I. КРАСА І ЗДОРОВ'Я ***(збірка видань)***

01. ***"Супертіло".*** Унікальний методичний посібник для всіх, хто прагне розвинути сильне, міцне та потужне тіло, – заняття без тренажерів і "хімії". Ваша сила – це впевненість у будь-якій ситуації! **Ціна – 2,50 грн.**

02. ***"Напої чемпіонів".*** Рецепти приготування протеїнових коктейлів для нарощування об'єму ваших м'язів. Чудове доповнення до посібника Супертіло"! **Ціна – 1,50 грн.**

03. ***"Високий зріст – це гарно!"*** Унікальний практичний посібник з прискореного збільшення росту на 6 – 8 см у будь-якому віці. Являє собою комплекс простих і зрозумілих кожному вправ, дієт і рекомендацій, у результаті яких ви можете здійснити свою мрію стати вищими! **Ціна – 2 грн.**

04. ***"Схуднути не проблема!"*** Дуже ефективна методика схуднення без голодної дієти і спеціальних вправ. Прощавайте зайві кілограми! **Ціна – 1,50 грн.**

05. ***Розпрощайтеся із животиком!*** Цей посібник допоможе вам "прибрати" живіт, що розтовстів. І просто, і без зусиль! **Ціна – 2 грн.**

06. ***"Хочете набрати вагу?"*** Унікальний посібник і збірник практичних рекомендацій для всіх, хто хоче позбутися худого, виснаженого вигляду і за короткий час набрати вагу. Ці ефективні рецепти і вправи допомогли вже сотням людей! **Ціна – 1, 50 грн.**

07. ***"Здорові зуби".*** Унікальна методика природного нарощування і лікування зубів без пломбування. Наведені рекомендації та рецепти простих засобів дозволять вам не думати про дантистів і завжди мати здорові зуби. Спробуйте й забудьте про зубний біль! **Ціна – 2 грн.**

08. ***"Чудове волосся!"*** Рецепти приготування простих і ефективних засобів, що допоможуть запобігти випаданню волосся, зміцнити його корені, вилікують лупу і свербіння. Нічим не гірше фірмових шампунів! ***Ціна – 1,50 грн.***

09. ***"Ідеальний бюст!"*** Цей унікальний збірник нескладних вправ став справжнім відкриттям для багатьох дівчат і жінок. Ви дізнаєтеся про те, як зберегти груди гарними, пружними, а найголовніше – як всього за пару місяців збільшити об'єм бюста на 4 – 6 см! **Ціна – 2,50 грн.**

10. ***"Осина талія".*** Комплекс неймовірно ефективних вправ для підвищення тонусу м'язів живота і стегон, для бокових і косих м'язів і, звичайно, для зменшення об'єму талії. Ваші стегна стануть пружними, талія – вузькою, а живіт зробиться зовсім пласким. **Ціна – 2 грн.**

11. ***"Ви надзвичайно чарівні!"*** Комплексна методика і рецепти мазей для безслідного і безболісного усунення волосся з тіла. Чудовий спосіб зробити свою шкіру ідеально гладенькою! **Ціна – 2 грн.**

12. ***"Струнка і гарна!"*** Довгі ноги та округлі сіднички – символ привабливості сучасної жінки! Ці вправи допоможуть вам досягти бажаного результату! **Ціна – 1,50 грн.**

13. ***"Як бути завжди коханою".*** Практичні поради, як подобатися всім, як зберегти свою молодість і красу у будь-якому віці. Вічні секрети спокуси! **Ціна – 2 грн.**

14. ***"Рецепти краси".*** Збірник простих рецептів виготовлення лаку, гелю, бальзаму, шампунів та фарб для волосся, кремів для обличчя, від веснянок та вугрів, висипів. Чудова заміна імпортної косметики! **Ціна – 1,50 грн.**

15. ***"Алкоголізм – лихо".*** Прості методи лікування алкоголізму засобами народної медицини. Рецепти зняття похмілля, виведення із запою, настої для приведення до нормального стану людини, п'яної як хлющ; як пити і не п'яніти. **Ціна – 2 грн.**

16. ***"Паління – це шкідливо".*** Рецепт простої та надійної методики для тих, хто вирішив покінчити з палінням раз і назавжди. Найоптимальніший варіант! **Ціна – 2 грн.**

II. ПІЗНАЙ СЕБЕ (збірка видань)

01. ***"Суперпам'ять".*** Це найефективніша методика розвитку пам'яті. Вона підвищить ваш інтелект, розвине природні здібності, поліпшить усі види пам'яті. Ви зможете швидко запам'ятовувати інформацію будь-яких обсягів, обходитися без записної книжки, легко вивчити іноземну мову. **Ціна – 2 ,50 грн.**

02. ***"Поліглот".*** Хочете володіти іноземною мовою так само легко, як і рідною? Найновіша методика вивчення допоможе вам у цьому. Вона розрахована на будь-яку мову, можна навіть вивчати кілька мов одночасно! **Ціна – 2,50 грн.**

03. ***"Швидке читання".*** За допомогою цієї методики ви у кілька разів збільшите швидкість читання газет і журналів, літератури зі спеціальності та ділової інформації, художньої літератури і при цьому будете запам'ятовувати до 90% швидко прочитаного тексту. **Ціна – 2,50 грн.**

04. ***"Для ваших очей".*** Оригінальна й ефективна методика виправлення дефектів зору, складена лікарями Бейтсом та Утєхіним. Ви зможете протягом короткого часу самостійно назавжди позбутися окулярів! **Ціна – 2,50 грн.**

05. ***"Надзвичайні секрети".*** Кожна людина за своєю природою – екстрасенс. Треба тільки створити умови для виявлення цих можливостей і вони проявляться! Як розвинути в собі екстрасенсорні можливості, як отримувати енергію з космосу, діагностика захворювань і лікування по фотографії, безконтактний масаж – усе це і багато іншого ви знайдете у запропонованому виданні. **Ціна – 2 грн.**

06. ***"Гармонія розуму".*** Цей практичний посібник допоможе вам розвинути телепатичні здібності, розповість про вправи для їх тренування, що таке психічний та енергетичний напад і як від них захиститися, як навчитися ясновидінню. **Ціна – 1, 50 грн.**

07. ***"Сила духу".*** Як розвинути сміливість і впевненість у собі – такі необхідні риси характеру. **Ціна – 1,50 грн.**

08. ***"Народна мудрість".*** Як захистити себе та близьких від "лихого ока", як лікувати переляк та хвороби, що виникли внаслідок дії "лихого ока", зурочення. **Ціна – 1 грн.**

09. ***"Секс-магія".*** Мистецтво чарівності та спокуси – чудова можливість причарувати кого завгодно! Без жодних зусиль ви досягнете того, що недоступне іншим. **Ціна – 2 грн.**

10. ***"Надзвичайне – поруч".*** Розшифрований ключ і таблиці великого Нострадамуса для пізнання своєї долі. Перед вами відкриються сторінки сучасного й майбутнього, приховані бажання друзів та злі наміри ворогів. Таємниці кохання розкриються перед вами. Дізнавшись про свою долю, можна спробувати запобігти неприємностям, що вам загрожують, або порадіти приємним подіям, які вас очікують у майбутньому. Кінець сумнівам! **Ціна – 2,50 грн.**

11. ***"Фараон".*** Рецепт еліксиру для посилення статевої функції організму. Відчуйте його благотворний вплив на ваш організм. Напій справді чудодійний! **Ціна – 1,50 грн.**

12. ***"Чоловіча сила".*** Випробуваний метод відновлення потенції зі збільшенням тривалості статевого акту до бажаної межі. І ви знову у чудовій формі! **Ціна – 2 грн.**

13. ***"Спокійний сон".*** Вправи, що реально допомагають позбутися хропіння. Результат стане відчутним вже через два тижні! **Ціна – 1,50 грн.**

14. ***"Самолікування".*** Збірник рецептів лікування бронхіту, бронхіальної астми, остеохондрозу, енурезу, екземи, варикозного розширення вен, гастриту, геморою, діатезу, зубного болю та інших хвороб та захворювань. Укладений на основі досвіду народної медицини та тибетських довгожителів. **Ціна – 1,50 грн.**

15. ***"Це унікально".*** Рецептура приготування простого народного засобу, який вилікує багато ваших хвороб, зніме втому, нормалізує сон, посилить статеву функцію організму, дасть гарний настрій і бадьорість. Дуже корисно та ефективно! **Ціна – 2 грн.**

III. НОВІ МОЖЛИВОСТІ (збірка видань)

01. ***"Суперурожай".*** Унікальний методичний посібник для дачників і садівників, який допоможе отримувати 3 тонни помідорів із сотки, 1,5 тонни картоплі із сотки, високий урожай огірків (до 120 штук з 1 кв. метра), потрійний урожай малини. Укладений та перевірений на практиці досвідченими садівниками та городниками-селекціонерами. Абсолютно реально на будь-якому городі. **Ціна – 2,50 грн.**

02. ***"Все про картоплю".*** Збірник рекомендацій щодо підвищення врожаю картоплі та отримання його на 1,5 місяця раніше звичайного строку, як виростити мішок картоплі на 1 кв. м, як отримати врожай вже у травні, як виростити сорт картоплі, котрий не їсть колорадський жук, рецепт надзвичайно сильного екологічно чистого засобу – колорадський жук знищить сам себе! **Ціна – 2,50 грн.**

03. ***"Електроніка на рибалці".*** Опис та схема збирання дуже простої та ефективної звукової приманки для риби. Вона збирає багато риби у місці ловлі, не маючи нічого спільного з варварськими методами "забою" риби та водних організмів. Електронні комплектуючі для її збирання дешеві та доступні. Без улову не підете! **Ціна – 2 грн.**

04. ***"Удачливий риболов".*** Десятки рецептів ефективних прикормів і принад для будь-якого виду риби, хижої, "мирної", верховодної, глибоководної! Укладені відомими риболовами-спортсменами та перевірені багаторічною практикою риболовлі. Буде клювати постійно й захоплююча рибалка Вам забезпечена! **Ціна – 2,50 грн.**

05. ***"Сіті робіть самі!".*** Креслення та опис виготовлення ручної машини для плетіння сіток будь-якого розміру та способи їх плетіння. Без проблем сплетете рибник, підсаку, малявочницю та сітки великого розміру. **Ціна – 2,50 грн.**

06. ***"Тонування".*** Технологія тонування автомобільного скла, світлофільтрів та скла для окулярів. Будь-який тон; світло-коричневий, жовтий, молочно-білий, зелений, смарагдовий, рубіновий та ін. **Ціна – 1,50 грн.**

07. ***"Безкоштовний бензин робіть самі!"*** Детальний посібник для самостійного збирання простого міні-апарата для виготовлення у домашніх умовах 100% замінника бензину будь-якої марки (А-76, АИ-93 та ін.) з води та побутового газу. Матеріали для збирання доступні всім, а паливо, яке ви отримаєте, до того ж підвищить ресурс двигуна в 1,5 – 2 рази. Надаються рекомендації конструктора установки. Поради і досвід практиків-аматорів, їх варіанти. Надзвичайна економія коштів для кожного власника автомобіля! **Ціна – 2,50 грн.**

08. ***"Замість бензину кухонний газ!"*** Керівництво з виготовлення польового комплекту газобалонної апаратури для будь-якого автомобіля з доступних комплектуючих, поради щодо переведення машини з бензину на звичайний природний газ, а також креслення та описи збирання унікальної міні-установки для заправлення переобладнаного автомобіля природним газом від квартирної газової мережі. Матеріальні витрати невеликі, а користь від установки максимальна! **Ціна – 2 грн.**

09. ***"Економія".*** Народні способи економії автомобільного пального на 20 – 30 % при експлуатації автомобілів та мотоциклів. **Ціна – 1,50 грн.**

10. ***"Маленькі хитрощі, необхідні в дорозі".*** Як запустити двигун у сильний мороз, пристосування для швидкого розбортування коліс, як самостійно витягти автомобіль, що застряг, та інші поради. **Ціна – 1,50 грн.**

11. ***"Якщо ви випили за кермом".*** Поради досвідченого водія тим, хто трішки випив, але з якихось причин змушений сісти за кермо, як не потрапити в аварію, як приховати від інспектора свій стан, як з ним розмовляти та інші корисні поради. **Ціна – 1,50 грн.**

12. ***"Хутро, шкурки та шапки".*** Детальний посібник і рекомендації досвідчених сибірських кушнірів щодо вичинки та фарбування шкурок та інші корисні поради. **Ціна – 1,50 грн.**

13. ***"Колекціонер".*** Ви хочете продати монети СРСР, але не знаєте їхньої реальної вартості? Каталог, у якому приведені ціни на монети СРСР та Росії з 1700 по 1992 р. **Ціна – 1 грн.**

14. ***"Телеантена власними руками!"*** Практичний посібник зі збирання унікального антенного пристрою, за допомогою якого будь-який телевізор почне приймати багато нових цікавих комерційних та інших телеканалів не тільки України, Росії та СНД, а й далекого зарубіжжя! Конструкцію може зібрати навіть радіоаматор-початківець з широко поширених деталей. **Ціна – 2,50 грн.**

15. ***"Антенний підсилювач".*** Опис і схема збирання простого антенного підсилювача, який забезпечить відмінну якість зображення у зоні непевного приймання і дозволить нормально приймати навіть віддалені телесигнали. Незамінний пристрій для справжніх телеглядачів. **Ціна – 2,50 грн.**

IV. ЗНАДОБИТЬСЯ УСІМ (збірка видань)

01. ***"Цегла – майже безкоштовно!"*** Посібник з виготовлення червоної термостійкої цегли з практично безплатних, доступних усім матеріалів. За якістю та зовнішнім виглядом майже нічим не відрізняється від промислової! **Ціна – 1,50 грн.**

02. ***"Будівельні блоки".*** Проста технологія виготовлення будівельних блоків підвищеної міцності і без цементу! Можливі будь-які розміри, форми, кольори. **Ціна – 1,50 грн.**

03. ***"Міцно і практично".*** Посібник зі збирання власноручно простого механічного пристрою для плетіння сітки-рабиці – універсального матеріалу, з якого можна зробити і огорожу для захисту городу або пасіки, і клітку для кролів або курчат, а також арматуру для блочних конструкцій. **Ціна – 1,50 грн.**

04. ***"Електроди для зварювання".*** Прості рецепти виготовлення електродів із найбільш доступних матеріалів, а також рецепт відомого серед умільців "термітного олівця", котрий може замінити електрозварювання. **Ціна – 1,50 грн.**

05. ***"Помічник майстра".*** Детальна інструкція і схема збирання зварювального апарата, який можна зібрати лише за пару днів. Він зварює метал товщиною до 20 мм і при цьому працює від мережі 220 В. Напевно стане у пригоді в гаражі при ремонті автомобіля, на дачі, у побуті. **Ціна – 2 грн.**

06. ***"Ремонт сантехніки".*** Детальний опис технології відновлення емальованого покриття на ваннах, раковинах, посуді в домашніх умовах. **Ціна – 1,50 грн.**

07. ***"Чудодійна рідина!"*** Збірка рецептів простих засобів для видалення з паперу будь-якого типу різних печаток, штампів, записів і т. ін. Необхідні хімікати продаються у кожній аптеці! **Ціна – 1,50 грн.**

08. ***"Печатки і штампи".*** Способи виготовлення в домашніх умовах печаток, штампів, штемпелів та екслібрисів будь-якої складності. Найбільш доступна технологія. **Ціна – 1 грн.**

09. ***"Міні-ксерокс зі збільшувача".*** Посібник з переробки звичайного фотозбільшувача на домашній міні-ксерокс, здатний щоденно виготовляти потрібну кількість копій. **Ціна – 1 грн.**

10. ***"Вічна лампочка".*** Простий секрет перетворення звичайної лампочки, після якого вона стане "вічною" і ніколи не перегорить. **Ціна – 1 грн.**

11. ***"Ворог іржі".*** Рецептура спеціальної мазі для 100%-го видалення іржі та захисту від неї кузова, днища, інших частин автомобіля та будь-яких металевих виробів (замки, петлі і т.п.). Тепер вам забезпечено надійний захист від корозії! **Ціна – 1,50 грн.**

12. ***"Кінескоп".*** Простий спосіб відновлення телевізійного кінескопа, який "сів". **Ціна – 1 грн.**

13. ***"Захисник".*** Опис і схема виготовлення потужного кишенькового електрошокера – максимально ефективного приладу для самозахисту. "Захисник" паралізує нападника струмом та засліплює його яскравим спалахом. Вечірні прогулянки стануть спокійнішими! **Ціна – 1,50 грн.**

14. ***"Шпигун".*** Проста схема "жучка" для прослуховування приміщень і автомобілів у радіусі 100 м по побутовому ультракороткохвильовому приймачу. **Ціна – 2 грн.**

15. ***"Сторож".*** Посібник з виготовлення універсального радіоохоронного пристрою для автомобіля, гаража, квартири і т. п. Простий у збиранні, але нічим не поступається дорогим імпортним конструкціям! **Ціна – 1,50 грн.**

16. ***"Кулінарні рецепти".*** Як приготувати в домашніх умовах маргарин вищого ґатунку, оцет, штучний мед, мармелад, цукерки, дріжджі, кетчуп, шампанське, "чорну ікру", морозиво, хрустку картоплю та інші продукти. **Ціна – 1,50 грн.**

17. ***"Спирт і пиво!"*** Збірка рецептів простого виготовлення у домашніх умовах питного спирту без цукру з доступних компонентів і продуктів, а також секрети виготовлення надзвичайно смачного домашнього пива 10 сортів на будь-який смак. Завжди буде що поставити на стіл і чим приємно здивувати гостей! **Ціна – 2,50 грн.**

18. ***"Позбавтеся шкідників!"*** Збірка рецептів виготовлення надзвичайно ефективних сумішей для боротьби з набридливими комахами: тарганами, мухами, клопами, блохами, вошами, а також рецепти засобів проти мишей та пацюків. **Ціна – 1,50 грн.**

19. ***"Візьміться за справу!"*** У цьому посібнику пропонується понад 30 способів, як чесно і легально заробити гроші вдома. Всі способи не вимагають вкладення значних коштів, високої кваліфікації, а прибутковість залежить від вашого бажання працювати та заробляти. **Ціна – 2,50 грн.**

СПЕЦІАЛЬНА ПРОПОЗИЦІЯ

Віднедавна ми маємо можливість запропонувати вам пільговий варіант замовлення, який істотно зекономить ваші кошти. Тепер ви можете придбати у фірми "Гарантійне агентство" повний комплект із чотирьох збірок, який включає 65 видань, у чотири рази дешевше їх загальної вартості – за 30 грн. Погодьтеся, на сьогодні це не дуже велика сума за універсальні видання, які будуть корисними у кожному домі і не раз нададуть вам і вашим близьким таку потрібну й жадану допомогу у різних життєвих ситуаціях. Вирішуйте!

ЯК ОФОРМИТИ ЗАМОВЛЕННЯ

● Акуратно й розбірливо заповніть БЛАНК ЗАМОВЛЕННЯ. Відмітьте вибрану збірку видань "галочкою". Якщо одного БЛАНКА ЗАМОВЛЕННЯ не вистачає, замовленння можна оформити на простому листку паперу. Мінімальне замовлення 1 збірка видань удвічі дешевше їх загальної вартості. (Усі чотири збірки видаються російською новою)

● Покладіть заповнений БЛАНК ЗАМОВЛЕННЯ у конверт і відправте на адресу:

м. Дніпропетровськ, 49000, а/с 107
"Гарантійне агентство".

● Після отримання від Вас заявки Ваше замовлення буде сформоване, запаковане і виправлене на вашу адресу накладним платежем. Своє замовлення ви оплатите при отриманні на пошті.

Дякуємо за увагу і чекаємо на Ваше замовлення!

БЛАНК ЗАМОВЛЕННЯ

Д.С.О.

Я ЗАМОВЛЯЮ:
ЗБІРКУ ВИДАНЬ

- [ ] I. Краса і здоров'я – комплект із 16 видань всього за 15 грн.
- [ ] II. Пізнай себе – комплект із 15 видань всього за 15 грн.
- [ ] III. Нові можливості – комплект із 15 видань всього за 15 грн.
- [ ] IV. Знадобиться усім – комплект із 19 видань всього за 15 грн.

СПЕЦІАЛЬНА ПРОПОЗИЦІЯ!

- [ ] Повний комплект із чотирьох збірок, який включає 65 видань

У ЧОТИРИ РАЗИ ДЕШЕВШЕ їх загальної вартості – за 30 гривень

Моя адреса: ______________________
(поштовий індекс, адреса)

____
(прізвище, ініціали)

м. Дніпропетровськ, 49000, а/с 107
"Гарантійне агентство"

Оплата замовлення при отриманні

...калину садову, гортензію, жасмин, смородину Екзотика, Фаворит, Ядрьона, Вікторія, Роменда – по 8 грн. за 1 саджанець. Пересилка – 6 грн.

Олег Васильович Грогуль,
вул. Мічуріна, 18, кв. 27, м. Козятин,
Вінницька обл., 22100

...насіннєву картоплю 80 смачних високоврожайних сортів.

Володимир Іванович Петренко,
с. Березова Лука, Гадяцький р-н,
Полтавська обл., 37342,
тел. 8 (067) 707-37-40

...нові сорти гладіолусів, голландські сорти лілій, велика надрання ромашка...

О.В. Притиковський,
вул. Проектна, 14, м. Чернігів, 14034

...сенполії 550 сортів. Живці, розетки, вазони.

Тел. 8 (044) 406-11-66, 8 (050) 558-84-72

...картоплю надурожайну Агаве, Беллароза, Бернадет, Пікассо, Беттіна; найсмачніші: Голдіка, Світанок київський та ін. Суницю садову Ерліглоу, Гігант Джорней, Чомора Карусі, Ольвія та ін. Лікарські: золотий корінь, лимонник, левзея та ін.

Анатолій Михайлович Попов,
вул. Святошинська, 40-в, кв. 8,
м. Вишневе, Київська обл., 08132

...агроном-виноградар пропонує саджанці чубуки комплексностійких сортів. Конверт-каталог.

Е.М. Олефір,
м. Запоріжжя, 69210,
вул. Авраменка, 18-84,
тел. 8(0612) 67-49-53, моб. 8 (066) 7725889

...велику надранню ромашку, голландські сорти лілій, нові сорти гладіолусів...

С.П. Крищенко,
бульв. Верховної Ради, 10, кв. 18, м. Київ, 02100

...кімнатні красивоквітуючі та декоративнолистяні рослини, саджанці діжкових, ампельних; городні багаторічники, солітери, альпійські рослини.

Ірина Ярославівна Буряк,
вул. Шкільна, 21-а, м. Жидачів,
Львівська обл., 81700

... маточники хризантем: великоквіткової горщикової; городньої горщикової, великоквіткової на зріз; гіллячкової, корейської, зимуючої в ґрунті. Суперновинки. Конверт-каталог.

Л.В. Петрусенко-Касьяненко,
вул. Шевченка,77, смт Голоби,
Волинська обл., 45070

...саджанці і чубуки новітніх комплексностійких сортів винограду, смородини, аґрусу, малини.

Володимир Аполлінарійович Шпак,
вул. 60 років Жовтня, 55-а, м. Карлівка,
Полтавська обл., 39500

...саджанці великоплідних сортів смородини (22), аґрусу малоколючкового, стійкого до борошнистої роси (6), нових сортів малини (18), суниці (9)

С.М. Гращенков,
с. Сасівка, Компаніївський р-н,
Кіровоградська обл., 28416,
тел. 8 (05240) 9-31-33

...картоплю найкращих сортів України та зарубіжжя, багато новинок, а також суперновинки. Приймаю замовлення на оптові партії.

О.А. Іллющенко,
а/с 61, м. Прилуки, Чернігівська обл., 17500,
тел. 8 (097) 484-46-49

...саджанці троянд, чайногібридні, плетисті, ґрунтопокривні, штамбові; саджанці шипшини для літнього та зимового щеплення; саджанці плодових культур. Реалізація на місці. Конверт-каталог. Запрошуємо до співпраці садові центри та зацікавлених підприємців.

Володимир Петрович Цукур,
вул. Лугова, 36, Жуляни, м. Київ, 03169,
тел. 250-81-43, (04497) 5-52-30,
8 (067) 71-22-710, 8 (067) 28-39-886

...жоржини 33 сортів

В.Т. Кудрявцева,
вул. Чичеріна 14, с. Дахнівка,
Черкаська обл., 18035

...використання тепла землі для опалення (5 грн.) і каталог порад.

а/с 4, м. Тараща, Київська обл., 09500

...терморегулятор для саморобного інкубатора – 65 грн.

С.С. Шевяков,
а/с 147, м. Первомайськ, Луганська обл., 93201

...післяплатою саджанці ремонтантної великоплідної малини "Мрія фермера". 5 саджанців – 30 грн. Пересилка за мій рахунок.

В.С. Швець,
с. Політанки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 23542

...реалізую чубуки і саджанці винограду понад 70 сортів. Конверт-каталог.

Віктор Іванович Пришляк,
вул. Скоробрехи, 5, смт Маньківка,
Черкаська обл., 20100,
тел. 8(04748) 61207

...садивний матеріал найкращих сортових гладіолусів. Конверт-каталог.

Лідія Хомівна Березовська,
с. Топчине, Магдалинівський р-н,
Дніпропетровська обл., 51132

...маточники хризантем 60 сортів: великоквіткові, дрібноквіткові, горщикові. Конверт-каталог.

С.П. Горбешко,
п/с 451, м. Іллічевськ, Одеська обл., 68001,
тел. моб. 8(067) 487-19-58

...іриси, жоржини, лілійники, хризантеми, півонії, декоративні та плодові кущі, багаторічники.

Олександр Михайлович Краснухін,
вул. Г. Корольової, 14, кв. 68,
м. Дніпропетровськ, 49051

...шиншили дорослі і молодняк.

а/с 3, смт Голованівськ,
Кіровоградська обл., 26500,
тел. 8(050) 98-205-90

...в'єтнамські міні-свині.

а/с 6996, м. Львів-59, 79059

...саджанці, чубуки нових комплексностійких сортів винограду. Конверт-каталог.

Максим Григорович Теслюк,
вул. Комсомольська, 35, м. Карлівка,
Полтавська обл., 39500,
тел. 8(05346) 2-30-80,
моб. 8(050) 630-93-74

...найкращі сорти картоплі. Бульби найвищих репродукцій. Консультації.

О.П. Юренко,
вул. Артема,1, с. Диканька, Полтавська обл.,
тел. (05351) 9-16-97

...молодняк в'єтнамських свиней.

Є.Г. Яковлева,
вул. Оборонна, 85, с. Прилиманське,
Овідіопільський р-н, Одеська обл., 67820,
тел. 80677394465, 80485142250

...саджанці красивоквітуючих, вічнозелених, декоративнолистяних, хвойних, ґрунтопокривних, плодових (хурма, гранат, актинідія та ін.) екзотичні, оранжерейні.

Троянди, канни, іриси, лілійники, гладіолуси. Для басейнів: німфеї, рогіз, аїр та ін.

С.В. Тимофєєва,
вул. Вечірня, 11, м. Севастополь, 99018

...молодняк в'єтнамських поросят.

Тел. 8(067) 1346478

...саджанці, чубуки комплексностійких сортів винограду, саджанці смородини, суниці.

А.П. Савран,
вул. Спортивна,64, м. Карлівка-1,
Полтавська обл., 39501

...в'єтнамські поросята.

тел. 8(066) 4391374

...укорінені живці хвойних декоративних рослин на дорощування, 20 найменувань.

Володимир Ярославович Кузенко,
тел. 8(032)227-52-53, 8(067)773-89-29

...гладіолуси вітчизняної, зарубіжної та власної колекції, найкращі і недорого.

І.О. Хотін,
пров. Луначарського, 1, м. Прилуки-8,
Чернігівська обл., 17508

...сенполії. Колекція 500 сортів. Низькі ціни.

Лариса Володимирівна Сороколіт,
вул. Н. Волі, 8, кв. 28,
м. Хмельницький, 29006,
тел. 8 (050) 453-34-21

...золотий вус, Агава, банан, узумбарські сенполії, лілії, гладіолуси, вічнозелені. Міцелій грибів. Картопля Слов'янка, Повінь (25). Книги, плоскоріз Фокіна.

Борис Олександрович Карпич,
п/с 32, м. Харків, 61052

...найкращі сорти картоплі (40), смородини (20), аґрусу (10), насіння помідорів (100), перцю (21), огірків(6), амаранту, кореиебруньки канн (7).

В.Б. Моспілан,
пров. Чайковського,8, м. Прилуки, 17502

...молодняк в'єтнамських свиней.

м. Первомайськ, Миколаївська обл.,
тел. 8(05161) 5-93-33

...саджанці суниць, малини, квітів.

Г.С. Федорова,
вул. Осипенко, 53, м. Запоріжжя, 69027

...фазани: королівські, золоті, жовті, червоні, срібні, вухасті

Євген Микитович Стадніченко,
тел. 8(097) 470-44-73

...саджанці смородини, порічок, аґрусу, винограду кращих сучасних сортів; бульбоцибулини гладіолусів; насіння овочевих; канни та ін. Каталог, пакет насіння – безкоштовні. Ваш конверт.

Г.С. Мамченко,
а/с 100, м. Прилуки, 17500

...найбільша колекція найдешевшого насіння овочів на Україні: помідори (400), перець (115), баклажани (32), фізаліс (7), тютюн (8), соя (5), огірки (20); а також кімнатні: помідори (20), перець (25), огірки (7) та багато іншого. Реалізація цілий рік, кожного сезону новинки. Каталог та пакет насіння безкоштовно – у вашому конверті з марками на 85 коп.

М.В. Семикопний,
с. Нова Басань, Бобровицький р-н,
Чернігівська обл., 17461

...поросята в'єтнамських свиней.

м. Ананьїв, Одеська обл.,
тел. 8(097) 6744763

...саджанці і насіння звичайних, нових, рідкісних культур та квітів з власної колекції, понад 800 найменувань. Конверт з марками на 85 коп. – об'ємний каталог.

О.І. Джус,
с. М.Крушлинці, Вінницький р-н,
Вінницька обл., 23242

...надійні новинки овочів і прекрасних квітів.

М.П. Курінний,
вул. Суворова, 49, смт Високопілля,
Херсонська обл., 74000

...гладіолуси. Конверт, марка на 85 коп., каталог.

К.Я. Войтенко,
1-й пров. Маяковського, 15, м. Ромни,
Сумська обл., 42001

... задача для допитливих! Якою живністю потрібно зайняти лише 0,5 кв. м підлоги, щоб одержати 240 грн. прибутку кожного місяця? Або: що треба вирощувати, щоб за 45 днів з 4 кв. м приміщення отримати 590 грн.? А як заробити стартовий капітал без стартового капіталу? Відповідь – у каталозі комерційних технологій. Для ознайомлення висилається безкоштовно. Вкладіть заадресований конверт.

п/с "Техноком-ДГ", в. Незалежності, 54,
смт Стара Вижівка, Волинська обл., 44400

...допоможемо придбати саджанці великоплідної суниці, малини, аґрусу, смородини; насіння кращих сортів перцю, помідорів, огірків, баклажанів придністровської селекції. Конверт-каталог.

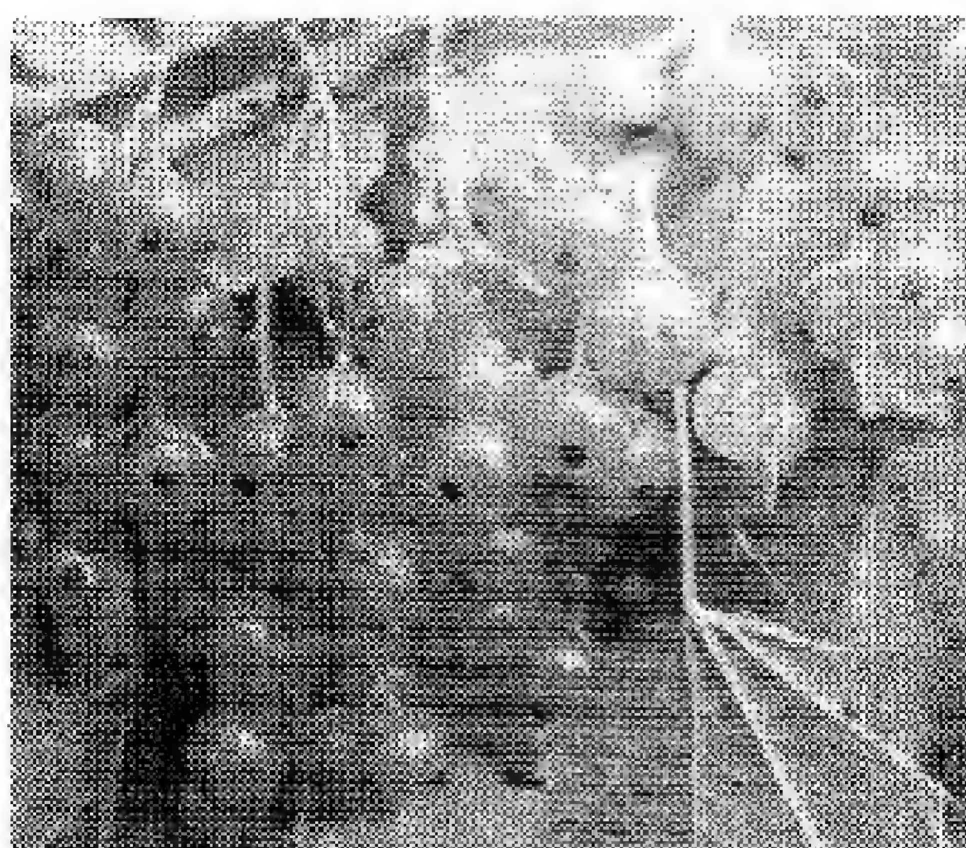
Сергій Іванович Вдовиченко
с. Гребеники, Великомихайлівський р-н.,
Одеська обл., 67144

Диво — Зимова смородина

Зима... Що робить садівник? Відпочиває! Ми ж беремо у руки кошика і потрапляємо в ...казку. Ми йдемо за дивом – Червонооким Драконом.

Нашим очам відкривається вражаюче видовище – нехтуючи усіма умовностями та законами зими, пломеніють у променях сонця китиці великої червоної смородини. Ось воно – знамените Око Дракона – унікальний сорт зимової смородини. Могутні кущі гордо тримають свій врожай – по два відра з кожного куща. Захоплення діточок, що натрапили під новорічною ялинкою на дарунок з літа – кошик смачних ягід – неперевершене.

Настав березень – час вітати жінок зі святом. Знову у пригоді стає Дракон! Яка жінка не підпаде під чари букету з китиць Червоного Дракона. Смачно і красиво! Останні ягоди збираємо наприкінці березня! Далі тримати нема сенсу – через два місяці нові почнуть достигати. Сорт спокійно реагує на численні відлиги упродовж зими, а ягоди завдяки міцній оболонці не "течуть". До весни смак ще поліпшується – ягоди стають солодшими. Кущ могутній, розлогий, високий, витривалий до морозів (-47°С).

Не боїться весняних заморозків. Високоврожайний, самоплідний, раннього строку достигання, стійкий до шкідників і хвороб. Ягоди великі. Батьківщина – Китай. Є також біле і чорне Око Дракона. Всі вони мають відмінні желіруючі властивості. Смородина дуже добре розмножується, до грунту невибаглива.

Отримати садивний матеріал чудо-смородини можна так:

Вкласти до конверта листа зі зворотньою адресою, вирізати купон, в якому вказати кількість і суму замовлення та відіслати за адресою:

С.В.Хамову , а/с 121, м. Одеса, 65025

	Вартість	Кількість	Сума
Червоне Око Дракона	25 грн.		
Чорне Око Дракона	25 грн.		
Біле Око Дракона	25 грн.		
Вартість пересилки 5% від вартості замовлення			

Разом:

ЛИМОННИК:
ПРАВИЛЬНО ПІДБЕРІТЬ МІСЦЕ ДЛЯ САДІННЯ

Лимонник китайський — це лікарська, технічна, харчова і декоративна рослина. *Лікарська цінність лимонника китайського зумовлена біохімічним складом його плодів.* Вони містять у собі цукри, органічні кислоти (винну, яблучну, янтарну), вітамін С, вітаміни Е, B_1, PP. Особливо багатий мінеральний склад плодів, його постійним компонентами є солі калію, натрію, кальцію, магнію, заліза, фосфору, марганцю, нікелю, срібла, молібдену, титану. Всі частини рослини містять ефірну олію, складовою частиною якої є тонізуюча речовина схізандрин. Найбільше його в плодах (10—12 мг% у насінні і 5—7 у м'якуші). Схізандрин — це багатоатомний спирт. Ця речовина справляє стимулюючу дію на центральну нервову систему, стимулює серцево-судинну діяльність і дихання. У зв'язку з цим плоди лимонника китайського рекомендується споживати свіжими або у вигляді продуктів переробки всім, хто страждає на загальну слабкість, перевтому, сонливість, неврастенію, щоб зняти втому, підвищити розумову і фізичну працездатність.

Не рекомендується вживати плоди лимонника китайського хворим на епілепсію, при безсонні, гіпертонічній хворобі, порушеннях серцевої діяльності, нервозному збудженні.

У більшості випадків в літературі лимонник китайський описаний як однодомна рослина з роздільностатевими квітками. Проте, як доводить ряд авторів, у природі і культурі лимонник китайський поданий як однодомна рослина, на якій є і тичинкові, і маточкові квітки, так і дводомна, яка несе тільки тичинкові або лише маточкові квітки. Це підтверджується нашими спостереженнями при експедиційному обстеженні цієї культури в Приморському краї. Крім того, фенологічні спостереження за насадженнями лимонника китайського в господарствах дослідних станцій ІС УААН, а також на присадибних ділянках садівників-аматорів засвідчують, що в окремі роки на одних і тих же рослинах формуються тільки тичинкові (чоловічі) квітки, в інші роки — і тичинкові, і маточкові, що значною мірою залежить від погодних умов, вологості ґрунту та живлення рослин. Важливу роль при цьому відіграє також вік рослин. Практика показує, що під час першого цвітіння сіянців абсолютну більшість становлять тичинкові квітки, а маточкові з'являються лише в наступні роки в міру розвитку і росту рослин у висоту. У дорослих рослин дуже часто проявляється ярусність розміщення квіток: в нижній частині формуються тільки чоловічі квітки, в середній — чоловічі й жіночі, у верхній — тільки жіночі.

Отже, причину квітування і не зав'язування плодів рослинами лимонника китайського, особливо в молодому віці (на що інколи скаржаться садівники-аматори), можна пояснити статевим деформізмом цієї породи (на рослинах формуються тільки чоловічі квітки).

Наші попередні дослідження показали, що обприскування рослин лимонника китайського, на яких формуються переважно чоловічі квітки, двічі за вегетацію (перший раз — І декада травня, другий раз — ІІІ декада липня) 0,002%-ним водним розчином гібереліну призводить до різкого збільшення формування в наступному році тичинкових квіток, а відтак — і до підвищення врожайності. Крім того, таким рослинам необхідно створити умови для росту в висоту (зробити опору) на не затіненому місці.

Для рослин лимонника характерна висока зимостійкість. В умовах України вони не пошкоджуються морозами. Лимонник — світлолюбна рослина. У молодому віці витримує тривале затінення. Дорослі ліани, що зростають у тіні, різко знижують урожайність або взагалі не плодоносять.

Успіх культури лимонника на присадибній ділянці значною мірою залежить від правильного вибору місця для садіння ліани. Необхідно враховувати, що ця культура потребує родючих, добре дренованих ґрунтів легкого механічного складу з реакцією ґрунтового розчину, близькою до нейтральної. На важких глинистих ґрунтах ріст рослин різко сповільнюється. Вони набувають кущоподібної форми, не плетуться. Не росте лимонник на заболочених ділянках.

У любительському садівництві кращий спосіб ведення культури лимонника — вертикальний, на П-подібних шпалерах висотою два—три метри. Крім того, садівники-аматори можуть вирощувати його вздовж стін будівлі, загорожі, для озеленення арок, альтанок тощо.

При вирощуванні в спеціалізованих господарствах відстань між рядами залишають 3—4 м, а в ряду по 1 м.

Гарантований успіх у вирощуванні цієї культури може забезпечити виконання таких агроприйомів.

Для кожної рослини ями потрібно копати діаметром 60—70 см і глибиною не

Сорт Дачний 7

менше 50 см. На важких за механічним складом ґрунтах на дно ями укладають 8—12-сантиметрвоий шар дренажу із перліту, битої цегли, гравію або великозернистого піску, потім ями на 1/2—2/3 глибини заповнюють родючим ґрунтом з верхнього шару, перемішаним з 10—15 кг перегною або торфокомпосту і 150—200 г нітрофоски. На важких за механічним складом ґрунтах бажано також додати до цієї суміші ще 10—15 кг піску на кожну яму.

Перед садінням рослин їхню кореневу систему занурюють у глиняну бовтанку, щоб запобігти пересиханню дрібних корінців. А ще краще садити саджанці з грудкою землі або в спеціальних контейнерах (пакетах). Після садіння рослини щедро поливають. Щоб не допустити втрат вологи, ґрунт навколо рослини мульчують. Протягом перших 15—20 днів після садіння бажане легке притінення рослин.

У перші 2—3 роки після садіння лимонник росте повільно. Основне завдання догляду в цей період полягає у створенні умов, сприятливих для посиленого росту рослин та виведення їх на шпалеру. Для цього їх регулярно поливають, підживлюють, знищують бур'яни. При розпушуванні ґрунту треба пам'ятати, що коренева система лимонника залягає поверхнево на глибині 5—15 см, тому розпушувати ґрунт глибоко не бажано. Органічні добрива потрібно вносити поверхнево у вигляді мульчі. Шпалеру доцільно встановлювати на третій рік після садіння рослин. У цей період починається інтенсивний ріст пагонів.

Для виведення рослин на шпалеру відбирають з кожної рослини по 2—3 основні добре розвинуті пагони і підв'язують їх вертикально на шпалері.

Лимонник вступає в плодоношення здебільшого на п'ятий—шостий рік при насіннєвому розмноженні і на третій—п'ятий — при вегетативному. В оптимальних умовах вирощування в рослин лимонника у період повного плодоношення відбувається інтенсивний ріст ліан. З розростанням куща до опор підв'язують

(підводять) кілька нових сильних пагонів. З віком старі, малопродуктивні вирізують секатором біля основи. Залишають тільки молоді 2—4-річні. Видаляють сушняк. Для боротьби з загущенням на молодих ліанах бічні пагони в другій декаді липня прищипують, залишаючи на них 10—15 розвинутих бруньок. Необхідно пам'ятати, що обрізування може викликати "плач" рослин і в подальшому їхнє всихання.

Плоди лимонника збирають після повного їх достигання. В умовах Полісся і Лісостепу України цей період припадає на третю декаду серпня — другу декаду вересня. Відразу ж після збирання ягоди сушать або відправляють на переробку.

Свіжі ягоди можна переробляти на соки, компоти, морси, консервувати з цукром.

Листки лимонника — один з кращих замінників натурального чаю. А сам гарячий напій пахне лимоном.

РОЗМНОЖЕННЯ. Лимонник розмножують насінням, відсадками, кореневими паростками та поділом куща. При насіннєвому розмноженні насіння висівають восени, це наприкінці вересня — протягом жовтня або навесні, у квітні. Для весняної сівби його спочатку стратифікують. Для цього його протягом 30—40 днів тримають у вологому піску за температури 15—20°С, а тоді стільки ж часу за температури 1—5°С.

Висівають насіння в удобрений перегноєм (компостом) ґрунт у борозенки глибиною 1—2 см по 35—40 шт. на 1 м погонний. Відстань між борозенками 20—25 см. Після сівби борозенки загортають, коли зійдуть сходи — грядки мульчують.

Восени насіння висівають без стратифікації. Грядки на зиму мульчують перегноєм або торфокомпостом шаром 5—7 см. Навесні частину його згрібають, а решту залишають як мульчу. Ґрунт на грядці протягом вегетації утримують у пухкому стані, за потреби його поливають. Виполюють бур'яни. Через 2—3 роки сіянці можна висаджувати на постійне місце.

При розмноженні відсадками восени або навесні до розпускання бруньок молоді пагони пригинають до землі, пришпилюють їх дерев'яними гачками і присипають пухким вологим ґрунтом, змішаним з перегноєм або торфом. У подальшому їх поливають. За вегетаційний період утворюється коренева система. Відсадки відділяють від материнської рослини через рік після їх закладання.

І.П. Надточій,
кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник Інституту садівництва УААН

БІЛЬШЕ

Як правило, у пересічного споживача, коли мова заходить про груші, знання зводяться до однієї назви "бера". Це в його уяві — щось велике і смачне. А якщо оперуємо словами Лимонка, Лісова красуня — так це вже розмовляють аси садівництва. Я трішки перебільшую ситуацію, але обізнаність, інформованість, а головне вирощування та споживання широким загалом наших садівників-аматорів різних сортів груші мають бути кращими. Адже практично вся територія України сприятлива для вирощування цього смачного і поживного плоду. Ясна річ, що Крим і Придністров'я — це оптимальні умови для росту й плодоношення груші, але і в інших регіонах вона також добре вдається, необхідно лишень враховувати ґрунтово-кліматичні умови тієї чи іншої місцевості, розробивши відповідну агротехніку та підібравши сорти.

Для прикладу відразу ж розповім про досвід вирощування груші в найпівнічнішій частині нашої країни агрономом-садівником Миколою Юхимовичем Ходьковим з Шосткинського району Сумської області. В його саду успішно ростуть і плодоносять Деканка краснокутська, Бере київська, Крупноплідна, Черемшина та інші сорти. Як підщепу для груші він використовує місцеві форми дикої груші або сіянці Лимонки. Щеплення здійснює в крону — це значно підвищує ступінь зимостійкості. Айвову підщепу не використовує. Цей гіркий урок він вже пройшов, коли всі грушові дерева, щеплені на айві, пропали у 1998 році. Для покращення перезимівлі використовує позакореневе підживлення мікродобривами. З-поміж усіх перевагу віддає кемірі — комплексному добриву, застосування якого підвищує морозостійкість деревини однорічних пагонів та генеративних бруньок. Щоб запобігти морозобоїнам, а це звичне явище у садах Сумщини, Микола Юхимович з осені (!) білить стовбури, скелетні гілки та центральні провідники грушових дерев густим розчином вапняного молока з глиною. "Чим вище, тим краще", — вважає садівник. Ретельно підбирає сорти, оскільки багато з них просто не достигають через недостатню кількість сонячного тепла.

У кримських садівників свої проблеми у вирощуванні груші. Тут потрібно підібрати сорти, які б були стійкі до бактеріального та термічного опіків, а також могли витримувати підвищений вміст солей у ґрунті. В Андрія Миколайовича Дзецини — вченого-садівника з-під Євпаторії, крім вище переліченого, свій "головний біль": щоб сорти груші були сумісні з айвою; ранніх та суперранніх строків достигання; високих товарних якостей (мали базарний вигляд).

Тому кращими для себе він вважає Трапезну, Юньську лепотіку, Дево, Таврійську, Марію, Бахчисарайську та багато інших.

Це лише два моменти у доволі складному, але такому приємному процесі — вирощуванні груші. Узагальнивши власний досвід та перейнявши накопичений колегами з-поміж багатьох інших проблем щодо груші ми виділяємо:

✦ пізній вступ у плодоношення — це одна з найпізньоплідніших культур. У нашій колекції сорт Генерал Потіасбель почав плодоносити на 8-й рік після садіння. Хоча ми всіляко намагалися спонукати його до швидшого вступу в плодоношення. До того ж щеплення на айві не вирішує проблеми, принаймні в нашій місцевості — в північній частині України, де багато сортів не сумісні з айвою, айвова підщепа підмерзає і потребує високого рівня агротехніки, який ми часто й густо не спроможні забезпечити;

✦ груша — вологолюбна культура і потребує значно більшої уваги до вологозабезпечення, ніж інші плодові культури;

✦ незадовільна лежкість плодів порівняно з яблуками. На жаль немає сортів, які б за звичайних умов у погребі зберігалися до березня—травня, а ті, що й зберігаються, не мають належних смакових якостей. Прикладом може слугувати Артемівська зимова — зберігається до квітня, але на смак "ніяка";

✦ низька транспортабельність. Плоди більшості сортів дуже чутливі до механічних пошкоджень, навіть необережне доторкання пальцями призводить до утворення плям на плодах, а це зводить нанівець їхній товарний вигляд. Плоди груші на морозі відразу ж чорніють, чого не скажеш про яблука;

✦ смакові якості груші значною

УВАГИ ГРУШІ

Крупноплідна

мірою залежать від грунтово-кліматичних умов. Одні і ті ж сорти, навіть ті, що поряд ростуть, можуть мати кращий чи гірший смак залежно від живлення, аерації та поливу.

Хотілося б загострити увагу саме на першій окресленій проблемі — подолання пізнього вступу в плодоношення саме за рахунок підбору сортів. Тобто тих, які вступають у плодоношення на 3—5-й рік після висаджування в сад. І саме на насіннєвій підщепі.

ТАЛГАРСЬКА КРАСУНЯ — сорт казахського походження, хоча і стверджують, що походить з насіння від груші вільного запилення сорту Лісова красуня. За консистенцією, смаком плодів, формою і виглядом листків це азіатська груша. Дерево цього сорту середньоросле, формує красиву крону, завдячуючи тому, що гілки відходять від центрального провідника під прямими кутами. Листки темно-зелені, не уражуються ні паршею, ні бактеріальним опіком. У травні 2005 року на грушах інших сортів дуже проявився термічний опік через спекотну погоду, а Талгарська красуня витримала і була уражена дуже слабко. Квіткові бруньки можуть закладатися на однорічному прирості. У нашому саду перші плоди зав'язалися на другий рік після садіння, а з третього року вже дає товарні врожаї щедро і регулярно. Плоди витягнуто-грушеподібної форми — "дзвоники" масою 200 г, з яскравим рум'янком. М'якуш сколюється, соковитий, без маслянистості, простого солодкого смаку. "Знавці" груш скептично оцінюють смак Талгарської красуні, а дітям вона дуже подобається. Знімають урожай наприкінці вересня, плоди лежать до грудня. В минулому році в середині листопада серцевина плодів вже побуріла. Мають добру транспортабельність.

Талгарська красуня

Подібний за морфологічним описом до цього також сорт **КИРГИЗЬКА ЗИМОВА**, хоча зимовою називається, насправді ж — це осінній сорт.

РЕАЛЕ ТУРІНСЬКА судячи з назви — це італійський сорт, формує вузькопірамідальну слаборослу крону, подібну до крони Маргарити Марильї, тільки у Маргарити однорічні пагони жовто-зеленого кольору (ні з яким іншим не сплутаєш), а тут коричневого кольору з колінцями. Листки не уражуються паршею. Вступає у плодоношення на третій рік, регулярно і помірно плодоносить. Плоди великі (до 300 г), правильної грушеподібної форми, буро-зеленого кольору, з червоним рум'янком з сонячного боку, дуже красиві. На смак не дуже солодкі, але з сильним бергамотовим ароматом, маслянисті. Достигають наприкінці вересня, зберігаються до кінця листопада. За рахунок пірамідальної крони на сіянцевій підщепі можна густо садити — через 2 м.

Реале Турінська

КРУПНОПЛІДНА — один з кращих вітчизняних сортів, отриманий селекціонером В.І. Сайко на Придністровській дослідній станції садівництва. Дерево середньоросле з широкопірамідальною кроною. Сорт дуже стійкий до парші та бактеріального опіку. Плодоносити починає на 3-й рік, щедро і регулярно. Потребує проріджування зав'язі, плоди масою 300 г і більше, відмінного смаку. За часом достигання це осінній сорт, знімна стиглість настає в середині вересня, у погребі плоди зберігаються до листопада.

Швидкоплідністю та прекрасними товарними якостями відзначаються також й інші сорти Валентини Іванівни Сайко: **МАЛІВЧАНКА, ПРИПРУТСЬКА, КУЧЕРЯНКА, ЯБЛУНІВСЬКА, ОСІНЬ БУКОВИНИ** та інші.

НОЯБРСЬКА — сорт молдавської селекції, оскільки не було останнім часом зими з критичними температурами, то зимостійкість невідома, очевидно невисока. Дерево середньоросле з широкопірамідальною кроною, листя і плоди стійкі до парші. У плодоношення вступає на 4-й рік, плоди широкогрушеподібної форми, масою 200—300 г, вирівняні за величиною, відмінного смаку. Знімна стиглість настає на початку жовтня, в звичайних умовах, себто в погребі, плоди зберігаються до грудня.

Фермер з Буковини І. Чорний, вирощуючи грушу Ноябрську, зберігає її в холодильнику до березня. До речі в березні ця груша продавалась у супермаркетах Києва по 19 грн. за 1 кг, правда, під етикеткою "Конференція", іншої не було.

Петро Мазур,
завідувач НДІ садівництва та виноградарства НЕНЦ, м. Київ

РИБА В ПРИСАДИБНОМУ СТАВКУ

БІЛИЙ АМУР

Білий амур — представник коропових видів риб.

ОЗНАКИ: тіло в риби продовгувате, майже кругле з тупим носом. Зовні нагадує головня з коропʼячою лускою, але в нього вона дещо більша, ніж у головня і трішки менша, ніж у коропа з темним обідком по краю. Інколи його сприймають за сазана. Спина, залежно від водойми, від темно-зеленого кольору до зелено-чорного. Боки бронзово-золотисті. Черевце білувате або золотаво-світле. Спинний і хвостовий плавці темно-сірі, решта — трохи світліші. Лобова частина голови широка, рот напівнижній, відносно невеликий з міцними і твердими губами, без вусиків. Зазубрені дворядні горлові зуби, пристосовані для здрібнювання рослинності.

МІСЦЯ ВИВЕДЕННЯ: батьківщина білого амура — р. Амур та ріки Китаю. Він віддає перевагу рікам, де вода тече повільно, проточним озерам та водосховищам.

Щонайкраща температура води для білого амура 22—26 °С. Переважно тримається у місцях з розвиненою водяною рослинністю. До України завезений з Далекого Сходу в 1950-х роках.

СПОСІБ ЖИТТЯ: на своїй батьківщині, у Китаї, статева зрілість білого амура настає на 4—5-му році життя. Нереститься порціями в гальковому ґрунті в місцях із швидкою (хаотичною) течією ріки за температури 26—29 °С. Порційний нерест значною мірою підвищує можливість виживання потомства. Запліднена ікра зноситься вниз за течією, розвиваючись у товщі води.

На жаль, в Україні білого амура можна розводити тільки штучно, оскільки кліматичні умови, характер плину і велика замуленість дна наших річок, а також наявність безлічі загат не дозволяють здійснити його природний нерест. Проте білий амур чудово живе у наших водоймах із течією і без неї, тобто в озерах, ставках, водосховищах, ставках-охолоджувачах, теплових і атомних, електричних станцій та річках. Неодмінна умова його існування — наявність достатньої кількості водяної рослинності. Веде досить активний спосіб життя. Постійно блукає водоймою. В річки найчастіше потрапляє із розташованих неподалік озер або ставків переважно під час весняної повені.

У кліматичних умовах України статевої зрілості досягає в 8—9 років (у водоймах-охолоджувачах 4—5) залежно від віку та величини риби, плодючість коливається від 100 до 800 тис. ікринок.

Пальма першості штучного розведення білого амура належить Китаю (10 століття н.е.). Технологія була доволі простою. Відціджену ікру і молоки перемішували пір'їною. Після цього запліднену ікру опускали до ставків з гальковим ґрунтом дна і проточною водою.

Білого амура дуже вигідно розводити як у великих водоймах, так і в малих, використовуючи і присадибні, але біотехніка його штучного розведення доволі складна і потребує від рибника не тільки теоретичної підготовленості, а й практичного досвіду.

У кліматичних умовах України одержання ікри штучним способом з наступною інкубацією її в спеціальних апаратах (Амур, Вейса) здійснюють за температури води 20—25 °С. Плідників витримують у спеціальних басейнах чи ставках з теплою водою. З метою пришвидшення дозрівання статевих складових у м'язи тіла вводять гіпофіз сазана чи коропа. Самців піддають одноразовій ін'єкції, а самок дробової. Ін'єкцією виконують у брезентових вологих носилках або на спеціальному столі з м'яким покриттям. Дозрівання статевих продуктів настає через 9—10 годин після ін'єкції.

У дозрілих самок ікру відціджують і запліднюють молоком самців сухим способом. Після запліднення ікру промивають чистою ставковою водою і закладають до інкубаційних апаратів на 18—32 години.

Ікра білого амура прозора і дрібна. Діаметр ікринок усього 1,1 мм; після набрякання, що триває 30—50 хвилин, — 5—6 мм.

Надзюбившись з ікри, ембріони самопливом потрапляють до спеціальних вловлювачів-садків. В апаратах вони перебувають до переходу на змішане живлення. Надалі вони можуть йти на реалізацію або до ставків на підрощування. В 15-денному віці личинки цілком переходять на зовнішнє живлення. Молодь живиться зоопланктоном і личинками хіромід, а потім, за довжини тіла 2,5 см — дрібною водяною рослинністю. Найкраща температура води для живлення білого амура — 20—30°С. За температури 8°С він припиняє живлення. У зимовий період корму не споживає.

Мальки харчуються спочатку дрібною живністю, досягнувши 6—10 см, переходять на рослинну їжу. Їхній кишківник видовжується і його довжина в 2—3 рази перевищує довжину тіла, що дозволяє йому за один прийом вживати велику

кількість їжі. У перетравленні їжі беруть участь численні бактерії. За добу він здатний з'їсти таку кількість рослинної їжі, що іноді перевищує його масу в 2,5–3 рази. Щоб білий амур набрав 1 кг приросту маси, йому необхідно з'їсти 25–40 кг рослинності. Таку величезну кількість рослинної їжі бактерії не здатні цілком перетравити. Тому, пройшовши через кишківник, частково перетравлена рослинність потрапляє у водойму, підвищуючи її біологічну продуктивність. Білий амур вважається одним з кращих біологічних меліораторів, оскільки він розчищає водойми, збільшуючи дзеркало води.

Найулюбленіша їжа білого амура — ряска. До його раціону також входять молода осока, хвощ, водяна гречка, лиходія, рдест, рогіз, очерет, затоплені чи звисаючі над водою листки чагарників та інша прибережна рослинність. За цю всеїдність білого амура прозвали "трав'яною свинею", а на його батьківщині, в Китаї, про нього говорять так: "Їсть усе, навіть старі галоші."

Білий амур — велика риба, яка швидко росте. За умови гарної кормової бази та інших сприятливих чинників здатний вирости до 1,2 м і набрати живої маси 32 кг. Окремі екземпляри в південних регіонах України досягають і більшої величини. Веде активний спосіб життя у період з травня по жовтень.

Ця риба дуже витривала: на відміну від інших прісноводних риб витримує засоленість води до 10 г на 1 л. Добре витримує зимівлю. Як і короп, витримує зниження вмісту кисню у воді до 1,0–1,2 мг/л.

Підгодовувати білого амура можна скошеною травою, люцерною, конюшиною, молодим горохом, кульбабою, пагінцями моркви, листям капусти, кукурудзи, а також молодими качанами та листям з чагарників та дерев. Якщо рослинної їжі мало, то йому, як і коропу, можна згодовувати не тільки макуху, а й комбікорм.

За належного забезпечення кормами білий амур росте доволі швидко: на першому році життя — 20–40 г; на другому — 450–900 г; на третьому — 1,3–2,5 кг.

Білий амур — теплолюбна риба, і тому в південних краях України й у водоймах-охолоджувачах росте швидше, середньорічний приріст може досягати до 3 кг за рік.

За посадки білого амура до водойми варто пам'ятати, що він дуже полохливий і обережний. Найменший шум на березі викликає у нього тривогу. Наявність у водоймі густих заростей рослинності вкрай необхідна, тому що вони будуть для білого амура надійним притулком.

За умови гарного кисневого режиму у водоймі і достатнього забезпечення свіжою рослинністю на 1 см^3 можна посадити 8–10 річняків білого амура.

СМАКОВІ ЯКОСТІ: м'ясо білого амура біле, щільне, містить близько 20% білка і до 2% жиру, з високими смаковими якостями; його варять, смажать, консервують, засолюють, маринують, в'ялять і коптять, а балик, приготовлений з нього, має добрий смак і ситність.

АМУР ЧОРНИЙ

На відміну від свого білого співбрата амур чорний доволі рідкісна промислова риба.

ОЗНАКИ: витягнуте округле тіло, як і в білого амура, нагадує головня. Промені спинного і анального плавців м'які, гнучкі, не окостенілі. Горлові зуби з добре розвинутими жувальними поверхнями. Забарвлення: спина майже чорна, боки набагато світліші, черевце має грязно-білий колір із слабким сріблястим блиском. Плавці темно-сірі. За умови гарної кормової бази й інших сприятливих факторів здатен вирости до 0,8 м.

МІСЦЯ РОЗВЕДЕННЯ: на відміну від білого амура він любить спокійні глибоководні ріки й озера з мулистим чи піщаним дном. Батьківщина амура чорного — Китай та Тайвань. У басейні р. Амур трапляється тільки в південній його частині. В Україні його можна побачити в південній частині річок, що впадають до Чорного моря.

СПОСІБ ЖИТТЯ І РОЗМНОЖЕННЯ подібні до білого амура. Разом з тим вони займають різну нішу в природній кормовій базі водойм. Основний корм чорного амура не рослинність, а молюски (особливо виду проміжного господаря безлічі паразитів), раковину яких він подрібнює міцними горловими зубами. Завдяки цьому чорний амур позитивно впливає на екологічний стан водойм, істотно знижуючи ймовірність захворювань інших риб та всіх мешканців водойми. Ця особливість чорного амура дуже важлива не тільки для профілактики захворювань інших видів риб, а й у випадках, коли вода з водойми використовується не тільки як питна, а і як технічна, зокрема для поливу садових і городніх культур.

Таким чином, наявність у присадибній чи промисловій водоймі чорного амура може розв'язати багато проблем не тільки рибовода, а й агронома (городника, садівника).

Виникненню хвороб у риби та рослин значно легше запобігти, ніж боротися з їхніми наслідками. Грамотне наповнення водойми рослинами та правильний підбір риб значною мірою може знизити ризики риборозведення, затрати праці та фінансові витрати.

Володимир Тарасюк

МАНГАЛИ В УКРАЇНІ

Шановні читачі журналу "Дім, сад, город"!

Після публікації статті в журналі № 8 за 2004 р. постійно отримуємо багато листів від господарів, фермерів та господарств не тільки з різних регіонів України, а й з Молдови, Білорусі, Росії.

У листах мені ставлять дуже багато запитань щодо особливостей розведення та утримання порід травоїдних свиней. У першу чергу хочу вибачитися через редакцію журналу, що не можу відповісти всім бажаючим на їхні запитання у листах, тому постараюся надати відповідь через журнал.

На превеликий жаль, спеціальної літератури з вирощування травоїдних свиней в Україні сьогодні важко знайти, то ж поділюся власним досвідом та досвідом тих людей, які вже утримують цих тварин.

Порода мангал.

Травоїдні свині – це тварини, яких найвигідніше розводити в теперішній час як у присадибних чи колективних господарствах, так і в фермерських. Від усіх інших сільськогосподарських тварин травоїдні свині відрізняються відносно коротким періодом поросності, великою багатоплідністю, високою продуктивністю, низькою оплатою корму, продукцією, повноцінністю м'яса, всеїдністю та широкими адаптаційними можливостями. В Україні на сьогоднішній день утримується декілька порід травоїдних свиней. Найвідоміші з них: корейська, в'єтнамська, мангал, пухова угорська.

Корейські травоїдні свині за належного догляду десь за сім місяців набирають масу до 80 кг. В'єтнамські травоїдні свині набагато менші. Мають деякі відмінності і в зовнішньому вигляді. Корейські свинки більш зморшкуваті, особливо рильця, у в'єтнамських рильця прямі, очі вузькі. Корейська свинка багатоплідніша, ніж в'єтнамська. Але і та, і та породи міні-свиней заслуговують на увагу. Їдять вони дуже мало. Взимку 70% раціону становить сіно, кукурудзиння та коренеплоди, 30% – зерновідходи, жолуді, каштани. Влітку 80% раціону – це різнотрав'я, молоді гілочки чагарників, падалиця фруктових дерев, кабачки, гарбузи, ряска. Всього 20% раціону становлять зернові відходи. Найкраще, якщо це будуть відвійки злакових.

За місяць до забою до раціону вводять бите зерно. В середньому по 300 г на 1 голову. Свині від цього швидко набирають масу, жирніють, що їм навіть лінько зводитися на ноги.

М'ясо міні-свиней ніжне, соковите з прошарками жиру. За кольором і смаком не має відмінностей від м'яса свиней м'ясо-сальних порід. Сало має товщину від 5–8 см. Набагато м'якше за сало свійських свиней, має невеликі прошарки м'яса. Дуже смачне. Чимось нагадує підчеревину свиней м'ясної породи, тільки ніжніше і м'якше. Порібрина – як у кролів.

Свинки цих порід починають паруватися з 3–3,5 місяця. До 4–4,5 місяця вони обов'язково вже покриті. Дуже висока біологічна швидкоспілість свинок дає можливість використовувати їх для відтворення у віці 3–5 місяців і отримувати від них приплід у віці 7–9 місяців. Супоросність триває 112–116 днів.

Кількість поросят залежить від породи. Чистопородні корейські свиноматки на другому році життя за 3–4 супоросності народжують до 18–24 поросят. Свиноматки обох порід дуже дбайливі мами. Тому вирощувати молодняк неважко. Догляд за цими свиньми не складний. Вони дуже акуратні, не риють землю.

Розводять травоїдних міні-свиней для забезпечення своїх сімей м'ясом та для продажу молодняку. В Угорщині, звідки ці свині потрапили до нас, у селянських садибах розводять, як і в нас в Україні, ще й кролів. Тримають 1–2 хряки і кілька свиноматок.

Молодняк, починаючи з 6–7-місячного віку, забивають на м'ясо в міру необхідності, щоб постійно забезпечувати сім'ю м'ясом. Молодняк їсть небагато, тому його утримувати живим до забою економічно вигідно.

Візьмемо такий приклад: тримаючи п'ять свиноматок за опоросу в січні приплід в середньому буде становити 50 поросят. Відгодовують їх у березні–квітні зерновідходами та сіном, випускають у травні до загону, починають годувати в основному травою, до жовтня–листопада ці поросята будуть важити до 80 кг, жива маса всього поголів'я буде становити до 4 тонн молодої свинини, що прирівнюються до 20 свійських свиней з масою по 200 кг. А 20 свійських свиней до такої маси потрібно годувати цілий рік, і за рік ці свині з'їдять 20 тонн зерна, що на сьогоднішній день економічно не вигідно.

Кожен господар сам може побудувати піраміду розведення цих свиней і побачити, як насправді вигідно їх тримати. Ми в цьому вже давно переконалися. У своєму господарстві ми намагаємося утримувати чистопородне поголів'я як корейських, так і в'єтнамських свиней. Бо, на жаль, до України потрапило поголів'я свиней двох порід, які в нас прийняли за одну.

Свиней схрестили і отримали поросяток не з найкращими властивостями. Свині стали малоплідними та й жива маса не перевищує 40–50 кг. В'єтнамські (декоративні) свинки маленькі, тримають їх здебільшого в зоопарках, у цирках, масою від 10–30 кг.

Вони дуже люблять свою маму.

Ще одна порода травоїдних свиней – це мангал. Цю породу ми вважаємо елітою з-поміж травоїдних свиней. Усі, хто побачив цих свиней, довго перебувають під неабияким враженням. Мангал належить до травоїдних свиней м'ясної породи.

В Україні до м'ясних належать в основному такі породи свиней: українська степова біла, ряба, литовська та латвійська біла, північнокавказька та кемерівська. Ці свині чистопородно розводять тільки в деяких спеціалізованих господарствах. На сьогоднішній день молодняк цих свиней знайти дуже важко, та й відгодування до м'ясної кондиції досить проблемне. Потрібно на різних вікових стадіях дотримуватися спеціально розробленого раціону та створювати належні умови утримання. Будь-яке порушення в раціоні призводить до припинення належного росту. Щоб отримати здорових свиней масою 200—300 кг, треба мати неабиякі навики, та й зерна потрібно чимало, адже всім відомо, що свійська свиня за рік з'їсть щонайменше 1 тонну зерна.

У свиней породи мангал генетично закладена інтенсивність нарощування м'язової, а не жирової тканини. Вони майже ніколи не жиріють. В Україні є тільки одна порода свиней — це українська степова ряба, у якої є третя частина мангала. Вона виведена шляхом схрещування свиней української степової білої, беркширської і мангальської порід.

Для мангала однією з важливих особливостей є продуктивно-біологічна властивість — їхня всеїдність. Свині поїдають як рослинні, так і тваринні корми, продукти їхньої переробки, різноманітні харчові відходи та технічні залишки.

Взимку раціон складається з сіна, січки з кукурудзиння, коренеплодів, каштанів, жолудів, відходів різного борошномельного виробництва, відходів спиртозаводів у вигляді кукурудзяної та пшеничної браги, висівок, кісток, субпродуктів низької категорії. Можна давати й кашу з битого зерна, але від цього ріст свиней не пришвидшиться, а затрати під час вирощування збільшаться, що економічно невигідно. Головне привчити поросят їсти все, а не до одного, наприклад, гарбуза.

Корейська свинка.

Влітку сіно та січка змінюється різнотрав'ям, падалицею фруктових дерев, ряскою, дуже полюбляють молоді пагони дерев, особливо дубові, кору та коріння дерев.

Паруються свинки у 5-місячному віці. Супоросність становить 116 діб. Свиноматка народжує до 16 поросяток. Усі вони смугасті, трішки більші за свійські. Дуже жваві. Мають сильну імунну систему. Не хворіють. Не мають розладів шлунка, дуже розвинений кишково-шлунковий тракт. У місячному віці повністю самостійно їдять і в материнському молоці не мають потреби. Тому в цей час потрібно уже забирати їх від свиноматки.

Свиноматка на 5—7-й день після відлучення поросят знову паруєтся.

Свині породи мангал не потребують зимових сараїв. Їхнє тіло на зиму вкривається довгою, густою щетиною. Тому вони добре себе почувають взимку на вигулах, де може утримуватися й молодняк. Для новонароджених поросят свиноматка готує гніздо з соломи підгортає до себе щойно народжене поросятко і зігріває його своїм тілом, а потім збиває їх у гніздо і загортає соломою. Якщо на вулиці морози, то свиня додатково зігріває малят своїм власним диханням, поклавши своюголову в гніздо з малятами. Але все ж таки на період опоросу бажано переводити свиноматку до приміщення. У двотижневому віці малята самі вже пробують їсти.

Гібрид породи мангал та корейської свині.

Мангал нині утримують господарі в декількох областях України: Черкаській, Полтавській, Кіровоградській, Дніпропетровській, Одеській, Миколаївській.

Нещодавно ми, нарешті, отримали довгоочікуваний гібрид свиней від схрещування корейської свинки з мангалом. Поросятка вийшли пречудові. Отримавши приплід від чорної свиноматки, успадкували смугастість мангала. Родилися вони трішки більші, ніж корейські, вищі на ніжках. У місячному віці в рості обігнали поросяток корейської свинки. Надалі ми сподіваємося, що цей гібрид (якому ще не придумали назву) матиме ранню супоросність, розвинуту імунну систему, більші розміри, успадкує кращі якості від мангала.

У господарстві ми утримуємо ще одну породу травоїдних свиней — пухову угорську. На перший погляд за зовнішнім виглядом вона нагадує вівцю, але з свинячим довгим рильцем. Очікується приплід. З досвідом утримання та вирощування цієї породи на сторінках журналу поділимося пізніше.

Майже щомісяця ми маємо у господарстві молодняк корейської свинки та породи мангал.

Сьогодні наші чиновники сушать собі голови, як забезпечити український народ дешевим м'ясом та салом.

З усього вище сказаного можна зробити висновок, що ми, українці, самі можемо розв'язати як проблему нестачі м'яса на ринку, так і зниження ціни на нього. Адже щоб було на ринку дешеве м'ясо, потрібно аби собівартість продукції була низькою. Саме травоїдні свині можуть задовольнити потребу населення у дешевому салі та м'ясі, бо для цих порід свиней кормів в Україні вдосталь.

Маємо адреси власників, які утримують травоїдні породи свиней по регіонах України.

Т.О. Сидоренко,
вул. Народна, 16, м. Кіровоград

ЧОМУ КОЗИ ЇДЯТЬ КІСТКИ?

Ще кілька років назад у нашому підсобному господарстві утримували кіз. І мені на пам'ять спав один цікавий випадок. Так склалося, що за відсутності пасовища випасати тварин нам доводилося у лісі. І коли вони туди потрапляли, то в першу чергу починали шукати місця, де до цього побували "гості" лісу, й залишали після себе купи сміття. У ці місця направлялися наші тварини, не маючи можливості перемогти невідому силу, яка вабила їх туди наче магніт. Там вони відшуковували різні "смачні" речі — це могли бути поліетиленові пакети, газети і... кістки, які вони гризли немов собаки, бігаючи з ними в лісі.

Я дійшла висновку про те, що тваринам не вистачає мінеральних солей і насамперед солей кальцію. Як мінеральну підгодівлю кози почали отримувати невелику кількість крейди, але і цього виявилося більше ніж достатньо, а чим це скінчилося, ми помітили кілька місяців потому. Об'єм щитоподібної залози перевищував норму втричі. Попередній діагноз — захворювання, яке відоме під назвою ендемічний зоб і виникає за недостатнього вмісту йоду в кормі.

Що ж відбувається, якщо йоду в їжі недостатньо? Аби захопити більше йоду, щитоподібна залоза починає розростатися — збільшується кількість і об'єм її клітин, утворюється пухлина — зоб. Так організм поповнює нестачу йоду. Але якщо нестача йоду зберігається доволі довго, збільшення об'єму залози не компенсує недостатнє споживання елементу, а як наслідок з'являються симптоми йододефіциту. У дорослих кіз, що мешкають на територіях з надмірною недостатністю цього елемента, щитоподібна залоза часто збільшена. У тварин випадає вовна в ділянці шиї, підгрудка, спині та бічних поверхонь тулуба. Молоді тварини погано ростуть і розвиваються, вони чутливіші до різних захворювань та нерідко гинуть.

Своєрідна ознака зобної хвороби — збільшення щитоподібної залози (зоб), частіше спостерігається в овець та кіз. У хворих тварин ця залоза стає доступною для промацування, а в деяких випадках її збільшення може бути настільки вираженим, що зобоподібне припухання видно й під час огляду. Збільшена залоза може стискати трахею і бути причиною порушення дихання. Утруднення дихання частіше виявляється тоді, коли тварина їсть та п'є воду, жує жуйку.

У нашому випадку збільшення щитоподібної залози у кіз відбулося не через нестачу йоду, а через надлишковий вміст кальцію у кормі, що сповільнило засвоєння йоду, а як наслідок — зменшення вироблення йодовмісних гормонів.

Недостатнє вироблення цих гормонів щитоподібною залозою супроводжується порушенням вуглеводного жирового та мінерального обміну речовин, а як результат — уповільнення дії організму: сповільнюється ріст, розвиток, у нашому випадку в дорослих тварин спостерігалося зменшення апетиту, вони стали вибагливіші до їжі, знизили надої. У молоці зменшилася частка жиру.

У великої рогатої худоби клінічний прояв зобу у вигляді припухання у ділянці щитоподібної залози може бути слабко вираженим або навіть відсутнім.

Однак не тільки надлишок кальцію у раціоні може зумовити таке захворювання залози. Це може відбуватися від того, що тварини поїдають велику кількість рослин, що містять тиреостатичні речовини (тіоцианати). Тіоцианати — це речовини, що гальмують захоплення йоду щитоподібною залозою. До цих рослин належать деякі сорти капусти, ріпак, буряки, бруква, турнепс, горох, біла конюшина, особливо за підвищеного вмісту нітратів.

У місцевостях, де є нестача йоду в кормах тварини низькорослі, з витягнутим тулубом, у них знижена молочна та м'ясна продуктивність. Якість вовни погіршується, вона стає сухою й брудною. Порушується репродуктивна функція, що проявляється у яловості та безплідді маткового поголів'я, перегулах і прохолостах, нерідко бувають аборти або народження мертвого приплоду. У частини тварин спостерігаються западання очей та набряк під нижньою щелепою. У нашій країні недостатність йоду у тварин установлена в Закарпатті, у Карпатській зоні України, Українському Поліссі. Вогнища йодної недостатності переважно бувають у високогірних районах, на рівнинах по вододілах рік, у вологих місцевостях, із твердими вапняними водами, підзолистими ґрунтами, з нестачею у них кобальту й молібдену за надлишку марганцю. Під час зрошення ґрунтів з них вимиваються поживні речовини та деякі форми мікроелементів: йоду, кобальту й міді.

За наявності в кормах речовин, що перешкоджають засвоєнню йоду, до раціону тварин, нарівні із звичайною сіллю, необхідно вводити йодовану сіль. У регіонах, де ендемічний зоб виникає через недостатність йоду та інших макро- і мікроелементів, для профілактики й лікування хвороби, тваринам необхідно згодовувати полімінеральну підгодівлю — премікси, що містять макро- й мікроелементи, дефіцитні в раціоні.

З повагою до господарів та турботою про здоров'я домашніх тварин

Поперечна Світлана,
лікар ветеринарної медицини

А СВИНАРСТВО, ВИЯВЛЯЄТЬСЯ, Є ПРИБУТКОВИМ!
ПОРАХУЙТЕ РАЗОМ ЗІ МНОЮ!

Дуже давно читаю ДСГ, давно знаю про Аматор, використовую його вже другий рік. У минулому році у червні взяв 155 добових курчат, яких виростив за допомогою Аматор-курча. Вижили 152 курчат! Тепер у мене відмінні породисті курки, яких я годую за допомогою Аматор-несучка і маю щодня у середньому 130 яєць! Мій сусід у той самий час узяв відразу п'ятсот курчат, але ростив їх по-старому, у нього залишилося всього 345 курчат, а решта подохли. У підсумку виходить, що 155 здохлих курчат за ціною 2 грн. — це вже збитків на 310 грн.! А для того щоб ці курчата вижили, треба було купити 4 упаковки Аматор-курча за 22 грн. Тобто заощадив 22 грн., втратив — 310 грн.! Сьогодні його курки несуть 50 яєць за день, а звичайно й того менше, але мій сусід (справді хохол упертий) вперто обходиться без Аматор, заощаджує він таким чином. Скільки ж він недоотримує яєць? Якщо б сусід годував птахів так само, як я з Аматор, то від 345 курок мав би 320 яєць, тобто він щодня недоотримує більше 270 яєць. А яйця нині коштують 3 грн. за десяток, таким чином сусід мій "дарує" своїй "економії" 80 грн. щодня!

У підсумку **заощаджуєш** на Аматор, **втрачаєш** 2400 грн. щомісяця!

АМАТОР

На несучках корисність Аматор легко визначається: "пішов у курник, порахував яйця ...і все зрозуміло. А на свинях як? Як там визначити дієвість Аматор? Вирішив я якось з цим розібратися. Всі статті про Аматор в ДСГ перечитав, книжку розумну з свинарства купив, з сусідами-свинарями багато розмовляв. І зовсім у мене в голові все переплуталось: у статтях про Аматор і в книжці пишуть, що свинарство дуже вигідне, а сусіди в один голос тільки про збитки стверджують. Кого ж слухати? Вирішив дослід провести, все зробити розумно, як у статтях про Аматор і в книжці. Купив у фермера в сусідньому селі двох породистих поросят, породи велика біла, свинку й кабанчика по 25 грн. за кілограм. Свинка була менша, а кабанчик крупніший. Віддав я за них 405 грн. Фермер, коли узнав про мій експеримент, дав багато дуже корисних порад:

— використовувати тільки сухий корм, тобто комбікорм і воду;

— комбікорм треба готувати суворо за рецептом, а перед цим обов'язково подрібнювати зерно;

— корм давати тільки зважуючи порції;

— завести зошит і щодня в нього записувати кількість виданого корму, і його рецепт;

— раз у місяць перевіряти вагу поросят.

Фермер пообіцяв зважувати їх на своїх великих вагах.

Приїхав я з поросятами додому, відверто скажу, спантеличений. Уже й жалкувати почав про свій експеримент. Але тут я згадав свого прадіда, який був гарним господарем, свинину його до революції навіть у Житомирі знали. І жили вони добре, дід мій школу в місті закінчив. Тоді це дозволити собі могли тільки заможні люди. А прадід мій собі дозволив. І німці тоді до нас працювати їхали. Так що ж виходить, що гірше ми предків наших, коли тепер німці для нас великим авторитетом стали. Ні, гадаю, і ми не ликом шиті. Перевірю сили свої експериментально, доведу предкам, що ми не гірші за них. Ще раз прочитав рецепт правильного домашнього комбікорму з упаковок Аматор-порося та Аматор-свиня та й замислився. Де ж взяти рибне й м'ясо-кісткове борошно та ще й кукурудзу і висівки, у мене ж їх немає у господарстві. На пай мені тільки пшеницю та ячмінь видали. З висівками та кукурудзою все просто виявилося, їх можна пшеницею замінити, так мені у фірмі-виробнику Аматор порадили. А ось рибне борошно довелося пошукати. Поїхав у сусідню область за цим борошном, а воно за ціною "кусючим" виявилося — 7 грн. за кілограм. Почав вести зошит, як фермер навчив. З пластмасових пляшок зробив мірні чашки, у магазині на вагах їх перевірив. На крупорушці подрібнив зерно і все ретельно перемішав: пшеницю, ячмінь, рибне борошно, крейду й Аматор-порося. Так отримав першу порцію комбікорму. Зранку, коли годував поросят, дав по 200 г кожному. Упоралися вони з ним швидко, носами не крутили. В обід і ввечері дав ще по 200 г, за день поросята отримали по 600 г корму. Через день давав уже по 250 г, але ввечері корм залишився, тому увечері став давати трохи менше. Поросятам своїм дав імена: Рохня й Вітер, тому що свинка цікаво рохкала, а він корм як вітер змітав. Поїдять мої поросятка та й сплять — лежать цілий день. Просто ідилія. Сусіди почали питання ставити, про мій експеримент багато хто чув. Я всім пояснював, що годував тільки комбікормом, який готував за рецептом з упаковок Аматора. І ніякої картоплі, хоча її у мене було дуже багато, але я вирішив все зробити грамотно, як розумні люди радять: тільки комбікорм. До 3,5 місяця годував правильним домашнім комбікормом з Аматор-порося, а з 3,5 місяця перевів на Аматор-свиня. За місяць до того, як забити свиней, за порадою того ж фермера, замінив рибне борошно на м'ясо-кісткове, щоб м'ясо моїх годованців не тхнуло рибою.

Якраз через 6 місяців, коли моїм поросяткам виповнилося 7 місяців від народження, завантажив їх на причеп і на своєму "Москвичі" повіз до міста в ковбасний цех — там, коли приймають свиней, обов'язково важать і гроші відразу платять. Взяли їх у мене по 10 грн. за кілограм і вийшло разом 2530 грн. Поїхав на базар, переписав ціни на пшеницю, ячмінь, жом, купив пляшечку біленької і поїхав до фермера, він мені обіцяв допомогти порахувати, який у мене прибуток вийшов. Порахував він все за десять хвилин, а потім дві години мені, дурню, розтлумачував. Потім я дружину цілий вечір арифметиці вчив, вона навіть улюблений серіал пропустила. Спочатку порахували, скільки свині з'їли кормів. На двоє поросят вийшло: ячменю — 414 кг, пшениці — 492 кг, жому — 31,4 кг, рибного борошна 25,6 кг, крейди — 11,2 кг, м'ясо-кісткового борошна — 2 кг, ще 18 упаковок Аматор за ціною 5,5 грн. Ячмінь на ринку коштує 0,5 грн./кг, м'ясо-кісткове борошно — 2,7 грн./кг, пшениця — 0,65 грн./кг, жом — 0,7 грн./кг, крейда — 0,5 грн./кг. Разом витратив 1243 грн., це разом з 405 грн. за двомісячних поросяток. А за свиней вторгував 2530 грн. Виходить, мій прибуток сягнув 1814 грн.! **Порахуйте самі!** Свинарство з Аматор — вигідне, в цьому я на власному досвіді переконався. Тепер чотирьох поросят узяв, трьох кабанчиків на м'ясо, а з свинки свиноматку хочу виростити. Для свиноматки теж є спеціальна добавка Аматор і з нею в мене точно не буде проблем. Недарма мені радили використовувати саме Аматор, а не будь-яку іншу добавку. Купуйте Аматор тільки в такій упаковці, як я купував. Помилок не буде! А нещодавно у газеті прочитав, що саме ця добавка отримала "Вищу пробу" за високу якість. Переконався на власному досвіді, що її якість найвища, тому всім знайомим тільки її раджу. Якщо не знайдете, де купити таку добавку, звертайтеся до фірми-виробника, її адресу й телефон я прочитав на упаковці. Адреса така: п/с 28, м. Євпаторія - 12, АР Крим, Україна, 97412, тел. (06569) 20567, 29599.

І.П. Борщ,
Житомирська обл.

ЯК Я ВИЛІКУВАЛА СВОЮ КОРОВУ

Добрий день, редакціє "Дім, сад, город"! Пише вам Н.М. Ченакал. У №6 за червень 2005 р., ви пропонуєте мені писати до редакції про допомогу молодим господарям із набутого мною досвіду, а за це ви мені оплатите за працю. Дуже дякую вам, але я поділюся своїм досвідом без грошей. Не за плату. І якщо кому мої знання допоможуть чи стануть у пригоді, то це й буде мені подяка.

У журналі №5 за травень 2005 р. Л.М. Крохмаль запитує: "Що це за пухлина?". Із свого досвіду я розповім про те, як я вилікувала свою корову від актиномікозу, і порадою іншим також допомогла.

Я думаю, що в корови читачки Крохмаль пухлина ця — актиномікоз (по-народному, старі люди називали "жовна").

Актиномікоз — це хвороба голови. Він уражує язик, шкіру, буває — й інші органи, збудник — актиномікозний гриб, який проникає у язик чи шкіру привушної залози, уражує кістки нижньої та верхньої щелепи. Спочатку з'являються невеликі припухлості, безболісні тверді пухлини з тяжами в глибину тканини.

Припухлості згодом збільшуються у розмірі, у них з'являються абсцеси, які проривають назовні, утворюються нориці з виділенням гнійного ексудату.

Сполучна тканина розростається, припухлість збільшується до великих розмірів.

Актиномікозний гриб паразитує на кормах (соломі, полові, різних рослинах, найчастіше — на ячмені, колосках). Тому, поїдаючи заражений корм, тварини заражаються. Найчастіше хворіє велика рогата худоба, іноді — свині та інші тварини.

Хвороба у корів і телят проходить хронічно, якщо не лікувати — роками. Якщо виявили пухлину в телят, коли сполучна тканина ще не дуже розрослася, можна вилікувати антибіотиками: пеніцилін + стрептоміцин внутрім'язово 7—10 днів.

Пеніциліну 1000000 + 1 г стрептоміцину, один раз на добу. Якщо хвороба вже запущена, то можна до корму кожної доби додати 1—2 г йодистого калію, розведеного в 0,5 л води упродовж 5—7 діб. Це для молодняку.

Корову дома я лікувала так: у медичній аптеці купила 100 г йодистого калію, розділила порівну на 14 частин. Ветеринарна література рекомендує щодоби давати коровам 5—10 грам йодистого калію 10—20 діб плюс антибіотики.

Я вибрала середину. По 7 г порошку розводила в 0,5 л води, виливала до 1 кг розмішаної дерті і давала корові кожного ранку упродовж 14 днів.

Купила в аптеці пеніциліну — 1000000 — 7 штук і стрептоміцину по 1 г — 7 штук, розводила на новокаїні і, коли почала давати порошок, разом внутрім'язово в шию колола раз на добу, і так 7 діб.

Через місяць у нашої корови не було ніякої пухлини. Якщо немає можливості дати з кормом порошок, можна залити з півлітрової пляшки, кожного ранку.

Антибіотики для своєї корови я вибрала сама, можна давати біцилін — 3, пеніцилін та інші антибіотики — за рекомендацією ветеринарного спеціаліста.

Якщо корова продуктивна, то можна лікувати, але 100 г йодистого калію у наш час коштує в межах 100 гривень та плюс антибіотики і це буде коштувати майже 130 гривень. Коли ж хтось чи сама господиня зробить уколи, то це буде недорого.

Але зараз більшість ветлікарів пропонують здати корову на м'ясо, тому що лікування дорого обходиться.

Тож, коли я правильно визначила діагноз цієї корови, то за допомогою журналу "Дім, сад, город" можна допомогти читачці Л.М. Крохмаль.

З повагою

Ніна Миколаївна Ченакал,
с. Задовга, Козелецький р-н,
Полтавська обл.

Життєві несподіванки

(З власного досвіду)

Добрий день, шановний пане редакторе!

Дякую вам особисто і всьому колективу, який ви очолюєте, за гарний журнал. Останнім часом він стає дедалі кращим і цікавішим, а головне — роблять його люди з добрим серцем та душею.

Дуже мені сподобалася розповідь жінки, яка вивела курчат взимку. Щось подібне трапилося і в мене. Наша сім'я раніше жила в Хмельницькій області. У вересні 1998 року було вже холодно, мороз наступав на п'яти. Я увесь час була на роботі і до хліва навідувалася рідко. Поставлю їсти-пити вранці та ввечері та й усе. А квочка вивела 15 курчат породи Брама. Це була дуже рідкісна на той час порода, одне яйце продавали по 3 карбованці (ще до знецінення карбованців).

Сусіди сміялися з мене, що я маю таких пізніх курчат, але, як-то кажуть, не було б щастя, та нещастя допомогло: хтось уночі заліз до хліва і покрав усіх дорослих курей, а квочка з курчатками заховалися в кролячу клітку і злодії її не помітили. Там я і залишила їх зимувати, в люті морози накривала клітку вовняною ковдрою, годувала чим Бог пошле — ячмінною крупою, кашею на молоці, сиром, інколи давала кістки, щоб видзьобували рештки м'яса (тоді вже роками не платили зарплат і не було за що купувати їм вітаміни, антибіотики), деколи розтирала моркву або кидала їм несолоні рештки риби.

Курчатка вижили практично всі, загинуло тільки одне маленьке відразу після народження.

Морози того року були постійні, сильні, зима довга.

Наступного року сім'я переїхала на Харківщину. Купили недобудований будинок і почали будівництво, курей привезли з собою разом з квочкою і вони нам дуже допомогли: і наша сім'я, і будівельники, які постійно працювали у нас, завжди мали свіжу яєшню. Минуло вже чимало часу, а в нас і досі є ці кури і, незважаючи на їхній вік (у деяких від віку навіть пальці повідвалювалися!), справно несуться. Та через будівництво і брак грошей у мене немає можливості їх замінювати новими, а на новому місці вони ніяк не хочуть квоктати і виводити потомство.

Цього року послала старшого сина на базар, дала йому половину пенсії, щоб купив підрощених курчат, думала, нарешті, обновлю поголів'я, дивлюся: мій синок привіз тільки півників і одну курочку.

Хотілося б сказати ще одне: над тими курчатками сама природа поставила дослід нам у науку. На Хмельниччині, коли в мене був час і гроші, я вдосталь годувала своїх курочок антибіотиками, давала їм зерно, вирощене теж на основі хімії. Довше двох років такі кури не жили, хоч були гарні, вгодовані. Заріжеш, бувало, таку курку, а в неї печінка, селезінка — суцільні нарости та гульки.

На Харківщині я годую своїх курей чим Бог пошле, город на органічних добривах, даю усе, що є: картоплю, терту редиску, сир від кіз, залишки соняшників та кукурудзи, взимку полову від сіна, розбиті жолуді (привчаю потроху і даю небагато), кури всі здорові, печінка в нормі.

Одна дописувачка розповідала у вашому журналі про свою корову Машу, яка все розуміла, але не могла сказати (тварини дуже добре все розуміють).

А в мене був такий випадок. Наша сім'я влітку, а правильніше 19 червня 1999 року переїхала на Харківщину, був у нас удома гарний димчасто-білий кіт Кузя, колись зять привіз його кошеням з Москви. Він виріс у великого кота, дуже любив лизати мені шию, ходити зі мною в гості доволі далеко: я іду, а він чимчикує поруч, як песик. Кошеня подарував зятеві Женя Гришин, кум, син того самого Гришина, що колись керував Москвою. Котик дуже не любив гратися на вулиці, а того дня увесь час тікав надвір, напевно, щось відчував, мені в передвід'їзних клопотах набридло його ловити і я зозла кинула "Щоб ти пропав!".

Тож насилу ми його вмостили у клітку і посадили в машину. Десь по дорозі між Хмельницьком і Вінницею котик прогриз клітку і втік. Я його шукаю і досі, як згадаю — сльози навертаються на очі.

Журналіст К. Стогній розповідав про ставку Гітлера, десь коло тієї ставки наш котик втік, наче відчував злі сили, в роки війни там загинула в окупації моя свекруха, вчителька, а свекор помер у сталінській в'язниці у Вінниці, був директором школи.

У № 5 вашого журналу Микола Сергійович Рєпка з Харківської області скаржиться, що в нього хворіють кози. Якби була вміщена адреса, я б написала йому листа. Наша сім'я тримає кіз уже років 30, я могла б йому пару кіз за що-небудь обміняти, просто у нас їх розвелося дуже багато, а я інвалід II групи і не можу за ними ходити, а різати дуже жаль, кози прості, здорові, молоко видно має багато білка — перегрію 2 л скислого молока, зніму з нього чашку сметани, 0,5 л сироватки, а решта сир.

Навесні було 3 кози, давали відро молока вдень, у хаті було повно сиру, сметани, масла, масло дуже смачне, тане в роті, зовсім не така хімія, як у магазині, кози годували нашу чималеньку сім'ю, курей, вівчарку, 3 коти, ще й сусідам лишалося. І якихось особливих привілеїв вони не мали, паслися на березі річки, пили помиї (свіжі, не кислі і не солоні!), солити можна, але трошки, ложка солі на відро теплої води, взимку виливала різні маринади з-під огірків, помідорів у теплу воду з таким розрахунком, щоб не вийшло кисло і гостро, різне лушпиння (помите), корми не повинні бути зіпсованими.

Микола Сергійович скаржиться, що кози хворіють на печінку. Причини можуть бути такі: темне і вологе приміщення (туберкульоз), заражене глистами пасовище, солоні, кислі корми, зокрема, жом, силос, які до того ще й спричинюють аборти.

А взагалі, кози дуже невибагливі і плодючі тварини. У нас, на Хмельниччині, була коза, я нічим особливим її не підгодовувала, крім хіба що взимку сирою помитою картоплею, влітку діти пасли кіз у заростях бузини, яку кози дуже люблять. Коза давала до 6 л молока за день, але з дуже низьким вмістом жиру і білка, з нього було мало сметани і сиру.

Читала в газеті, що на Харківщині фермер розводить кіз, вони дають по 4 л за день, але й він їм дає по піввідра каші на день, "в корови молоко на язиці, у кіз теж", мої кози дають у середньому по 3 л, але без будь-яких особливих затрат, згодовую, що зайве в господарстві, але не зіпсоване. Якщо шановний М.С. Рєпка чимось цікавиться з догляду та годування кіз, то хай напише мені.

Годуючи своїх курочок, я помітила цікаву особливість — чим більше годуєш, тим більше вони їдять, воістину, апетит приходить під час їди.

Якщо годувати їх кожен день досхочу, то вони потім їдять усе підряд, не перебирають кормами, добре ростуть і несуться, але давати корми потрібно потроху, щоб вони не псувалися у годівницях.

Успіхів Вам, нехай ваш журнал буде найкращий!

З повагою

Тетяна Поперечна,

Харківщина

Мій телефон у Києві: 430-29-86

я часто буваю тут у дітей

СМАЖИМО

Восени, коли роботи по збиранню врожаю майже закінчені, з'являється час піти з друзями до лісу по гриби, на полювання або просто на прогулянку. Ось тут у пригоді стануть рецепти страв, смажених на відкритому вогні. Найпопулярнішим серед таких страв є шашлик.

Секретами приготування шашлику, смаженого на відкритому вогні, з читачами ділиться Лідія Нестеренко-Ланько

Шашликом сьогодні називають страву, що готується з приблизно однакових шматочків високогатункового м'яса свійських тварин та дичини (часто з включенням інших харчових продуктів, що пройшли мінімальну попередню кулінарну обробку), настромлених на рожни у певній послідовності та підданих безпосередній дії інфрачервоного випромінювання відкритого вогнища, жару деревного вугілля або сучасних різноманітних гріль-апаратів. Для приготування шашлику можна використовувати м'ясо різних видів: яловичину, баранину, свинину, телятину, кролятину, м'ясо птиці тощо. При цьому важливе значення має якість та сорт м'яса.

Для шашлику раджу вибирати м'ясо найвищого гатунку — вирізку, хребтово-поперекову частину та окіст. Не можна приготувати смачний соковитий шашлик, використовуючи м'ясо з туш старих, а тим більше робочих тяглових тварин.

Сало, помідори, цибулю та інші продукти, що значаться в рецептурі шашликів, застосовують не для прикрашання. Вони створюють сприятливі умови для доведення до повної готовності шматків м'яса, зберігають його поживність, поліпшують аромат і смак страви. Сало та жир слід розміщувати так, щоб під час грілювання вони були над м'ясом. Розтоплюючись, сало буде покривати і насичувати поверхню м'яса, не дозволяючи швидко випаровуватися воді.

Пісне м'ясо, призначене для шашликів, слід заздалегідь нашпигувати смужками сала. М'ясо можна просто обгорнути нарізаними тонкими шматочками сала і після того смажити на відкритому вогні.

Найчастіше м'ясо для шашликів попередньо маринують. До складу маринаду входять кислоти, які пришвидшують розкладання сполучної тканини.

Для готування маринадів використовують оцет, вино, лимонну кислоту або лимон, іноді замість кислоти міцні алкогольні напої — коньяк, горілку та різноманітні настойки, якими скроплюють шматки м'яса ще до наколювання їх на рожни до початку грілювання. Витримування м'яса в сухому білому вині не тільки робить його ніжнішим, а й помітно поліпшує смак готових страв, збагачує їх аромат. Добре зарекомендував себе і такий спосіб маринування, як вимочування м'яса у хлібному квасі, сироватці або кислому молоці.

Готовність шашликів визначають за їхнім зовнішнім виглядом та м'якістю. Надрізаний шматочок м'яса повинен бути червоного кольору, а сік, що витікає, — безбарвним. В основному технологія приготування усіх шашликів майже однакова. Розміри і вага окремих шматочків не повинні дуже різнитися.

ШАШЛИК ПО-МИСЛИВСЬКИ

Беруть: 600 г баранини, 200 г свіжих грибів, 4 стручки болгарського перцю, 4 столові ложки вершкового масла, сіль та мелений чорний перець за смаком.

Баранину миють і нарізують шматками, солять, посипають меленим чорним перцем. Гриби миють (великі розрізають навпіл) і солять. Стручки солодкого перцю, шматки м'яса і гриби поперемінно наколюють на рожни, змащують розтопленим вершковим маслом і грілюють над жевріючим деревним вугіллям, періодично повертаючи рожни. Готове м'ясо обкладають буковими листочками. В них шашлик протягом 5—6 хвилин трохи зм'якне.

Для цієї страви використовують м'ясо молодих тварин. Зрізують плівки та сухожилля дуже обережно, щоб не попсувати тканини. Поверхня м'яса має бути рівною та гладенькою. Сухожилля, які неможливо зняти, не порушивши цілісності шматка, слід надрізати.

ШАШЛИК ПО-ЦИГАНСЬКИ

Беруть: 600 г молодої яловичини (окосту), 2 цибулини, сіль, перець, олію, столову гірчицю, 120 г сала.

Яловичину нарізують упоперек волокон невеликими шматочками, сало — на таку саму кількість шматочків, але тонших, цибулю — кружальцями. Наколюють їх поперемінно на металеві рожни, посипаючи сіллю та меленим чорним перцем. Змастивши все олією, грілюють над жевріючим деревним вугіллям близько 6 хв. Готовий шашлик змащують столовою гірчицею або кетчупом.

НА ВІДКРИТОМУ ВОГНІ

ШАШЛИК ПО-КАВКАЗЬКИ

Беруть: 600—800 г баранини, 2—3 цибулини, 100 г зеленої цибулі, 2—3 столові ложки оцту, 300 г свіжих помідорів, 0,5 склянки томатного соусу, 10 г сушеного барбарису, столову ложку топленого баранячого сала, сіль, мелений чорний перець, зелень.

Баранину (корейку або окіст) очищають від сухожилля, нарізують кубиками (30—40 г) і маринують. Для цього шматочки м'яса солять, посипають меленим чорним перцем, дрібно нарізаною або натертою на терці ріпчастою цибулею та зеленню петрушки, скроплюють лимонним соком або оцтом і перемішують. Маринадом (змішані олія, сіль, перець, лимонний сік та один подрібнений лавровий листок) поливають м'ясо та овочі і залишають у холодильнику на 1 годину.

Вийняте з маринаду м'ясо та овочі настромлюють на чотири рожни і грілюють над жевріючим деревним вугіллям або на електрогрилі при безперервному обертанні приблизно 15 хв. Під час грілювання м'ясо та овочі поливають сухим вином.

ШАШЛИК ЛЮБИТЕЛЬСЬКИЙ

Беруть: 1 кг баранини, 100 г курдючного сала, 200 г свіжих помідорів, 50 г зеленої цибулі, 50 г червоного сухого вина, лимон, 2—3 столові ложки зелені.

Баранину (окіст, корейку) нарізують шматками по 40—50 г, змішують з дрібно нарізаною зеленою цибулею та нарізаним тоненькими шматками курдючним салом, посипають сіллю та меленим чорним перцем, скроплюють сухим червоним вином і ставлять на 2—3 години у холодне місце. Після цього м'ясо настромлюють на рожни поперемінно зі скибками курдючного сала і грілюють над жевріючим деревним вугіллям. Окремо грилюють наколені на рожни свіжі помідори. Подають грільоване м'ясо, яке посипають січеною зеленню та скроплюють лимонним соком з помідорами.

ШАШЛИК З ТЕЛЯТИНИ ЗВИЧАЙНИЙ

Беруть: 400 г телятини, 200 г помідорів, лимонний сік, зелень кропу, 40 г вершкового масла.

Телятину нарізують кубиками, солять, скроплюють лимонним соком і деякий час витримують. Тоді наколюють на рожни поперемінно з кружальцями помідорів і грілюють в електрогрилі.

До зібраного соку м'яса додають вершкове масло і під час подачі поливають ним страву та посипають січеним кропом.

ШАШЛИК ІЗ СВИНИНИ ЗВИЧАЙНИЙ

Беруть: 600 г свинини, 100 г цибулі, сіль, мелений чорний перець, 40 г сала.

Підготовлене пісне м'ясо нарізують упоперек волокон малими шматочками, злегка відбивають, перчать, солять і поперемінно з шматками сала та кружальцями цибулі наколюють на рожни. Можна також використати і кружальця помідорів. Грілюють на електрогрилі протягом 8—10 хвилин.

ШАШЛИК ЛЮБИТЕЛЬСЬКИЙ ПО-АЗЕРБАЙДЖАНСЬКИ

Беруть: 1,2 кг баранини, 200 г ріпчастої цибулі, 150 г зеленої цибулі, 10 г сумаху, 40 г зеленої петрушки.

Реберну частину корейки, молодої баранини розрубують на 5—6 шматків (разом з реберними кістками), солять, посипають меленим чорним перцем і наколюють на рожни так, щоб зовнішня частина усіх його шматків була повернута в один бік. Грілюють над жевріючим деревним вугіллям.

Подаючи до столу, посипають ріпчастою цибулею, нарізаною кружальцями, зеленою цибулею, зеленню петрушки. Окремо подають сумах (сушений барбарис), перець.

ШАШЛИК З БАРАНИНИ ЗВИЧАЙНИЙ

Беруть: 800 г баранини, 200 г ріпчастої цибулі, 1 лимон, сіль, мелений чорний перець, зелень петрушки та цибулі.

Баранину з ниркової частини (або задньої ноги) нарізують шматочками масою 40—50 г. Підготовлене м'ясо кладуть у посуд, посипають сіллю, чорним перцем, нарізаною кружальцями ріпчастою цибулею, перемішують та ставлять на 3—4 години у холодне місце для маринування.

Підготовлені шматки м'яса наколюють на металеві рожни і грілюють над жевріючим деревним вугіллям або в електрогрилі, періодично повертаючи рожен.

ШАШЛИК З БАКЛАЖАНАМИ

Треба мати: 800—1000 г баранини (корейки або окосту), баклажани, сіль, мелений чорний перець, олію для змащування.

Баранину, бажано молоду, нарізують шматками однакових розмірів. Баклажани по довжині глибоко надрізують і в розріз кладуть шматки баранини, попередньо посипавши їх сіллю та меленим чорним перцем. Після цього їх наколюють на рожни так, щоб шматки м'яса з усіх боків рівномірно пропікалися у відкритому розрізі баклажана. Баранину та баклажани під час грілювання змащують олією.

ШАШЛИК СТЕПОВИЙ ПО-ТУРКМЕНСЬКИ

Беруть: 300—400 г баранини, 100 г ріпчастої цибулі, 4 зубки часнику, зелень, сіль, спеції.

Баранину нарізують тонкими смужками завдовжки 10—15 см, які злегка відбивають. Кладуть на них начинку із цибулі, зелені, перцю, загортають, наколюють на рожни. Грілюють над жевріючим деревним вугіллям. Готові шашлики посипають зеленню.

Приготування начинки: цибулю, часник, зелень дрібно січуть, посипають меленим чорним перцем, сіллю і добре перемішують.

ШАШЛИК З КУРКИ ПО-КИТАЙСЬКИ

Беруть: 800 г курятини, 160 г копченої шинки, 0,5 столової ложки цукру, 2 чайні ложечки соєвого соусу, 0,5 чайної ложечки кукурудзяного борошна, 3—4 чайні ложечки топленого вершкового масла, сіль, мелений чорний перець.

Відповідно підготовлену тушку миють, відділяють м'ясо від кісток. Змішують цукор, сіль, соєвий соус, кукурудзяне борошно та мелений чорний перець і скроплюють одержаною сумішшю м'ясо, яке добре виминають. М'ясо розрізують на шматки шириною до 3 см та довжиною 6 см. Шинку нарізують тоненькими широкими шматками, у які загортають шматки курки, обв'язують білими нитками та наколюють на рожни. Грілюють протягом 2 хвилин в електрогрилі, поливаючи м'ясо розтопленим вершковим маслом. Готове м'ясо охолоджують, а потім нарізують скибками завтовшки 3—4 см. Подають як холодну закуску.

ВІТАЄМО ПЕРЕМОЖЦІВ!

25 серпня 2005 р. у черговий раз відбувся розіграш лотереї "Передплата-2005" за талонами, надрукованими у "ДСГ" № 5 за 2005 р.

У лотереї взяли участь 2611 читачів, які вчасно надіслали талон до редакції. Високоякісне насіння овочевих культур та добірку цікавої і корисної літератури від редакції журналу **"Дім, сад, город"** одержать такі читачі:

1. **Антонюк Марія Євменівна**, м. Умань Черкаської обл.
2. **Білінчук Наталія Миколаївна**, с. Боровне Волинської обл.
3. **Боділ Валентина Анатоліївна**, с. Ждани Полтавської обл.
4. **Бондарєва Діна Іванівна**, м. Новоазовськ Донецької обл.
5. **Вакуленков Олександр Андрійович**, с. В. Ольхова Луганської обл.
6. **Васільєва Ольга Яківна**, с. Іванівка Кіровоградської обл.
7. **Водолажченко Сергій Олександрович**, смт Нова Водолага Харківської обл.
8. **Ворсуляк Тетяна Григорівна**, с. Грабове Одеської обл.
9. **Гасинець Марія Петрівна**, с. Нересниця Закарпатської обл.
10. **Голівець Людмила Сергіївна**, с. Осокорівка Херсонської обл.
11. **Голуб Роман Володимирович**, с. Білогородка Київської обл.
12. **Грицак Марія Миколаївна**, с. Верем'я Київської обл.
13. **Дмитренко Галина Григорівна**, смт Сосниця Чернігівської обл.
14. **Дмитришин Володимир Андрійович**, с. Митки Вінницької обл.
15. **Довгань Надія Олексіївна**, с. Високе Херсонської обл.
16. **Долгополов Микола Гордійович**, с. Богачка Луганської обл.
17. **Дрозд Микола Іванович**, с. Озірко Рівненської обл.
18. **Дроздова Марія Василівна**, м. Дніпропетровськ
19. **Дубина Ніна Максимівна**, м. Балаклія Харківської обл.
20. **Ільницький Олександр Володимирович**, смт Летичів Хмельницької обл.
21. **Кінаш Степан Романович**, с. Буньковичі Львівської обл.
22. **Кладочна Тетяна Василівна**, м. Бучач Тернопільської обл.
23. **Клепікова Марія Георгіївна**, с. Карапчів Чернівецької обл.
24. **Ковальова Лідія Степанівна**, с. Августинівка Запорізької обл.
25. **Косяк Анна Павлівна**, с. Лозуватка Дніпропетровської обл.
26. **Куровець Євгенія Станіславівна**, м. Івано-Франківськ.
27. **Кучко Олена Миколаївна**, с. Дудникове Полтавської обл.
28. **Лобода Василь Прокопович**, с. Шубранець Чернівецької обл.
29. **Майданюк Олена Володимирівна**, смт Любар Житомирської обл.
30. **Мачула Людмила Вікторівна**, м. Миколаїв
31. **Мерва Алла Криштофівна**, с. Котляреве Миколаївської обл.
32. **Микитенко Михайло Пилипович**, с. Радичі Житомирської обл.
33. **Мішаткіна Людмила Миколаївна**, с. Хмельове Кіровоградської обл.
34. **Нестеренко Галина Несторівна**, м. Ланівці Тернопільської обл.
35. **Петрів Світлана Дмитрівна**, с. Прокурава Івано-Франківської обл.
36. **П'ятничко Антоніна Михайлівна**, м. Кіровське Донецької обл.
37. **Романенко Тетяна Василівна**, с. Андріївка Сумської обл.
38. **Рунців Зіновій Степанович**, с. Крушельниця Львівської обл.
39. **Савенко Надія Михайлівна**, смт Замглай Чернігівської обл.
40. **Сайченко Леонід Михайлович**, с. Перекопівка Сумської обл.
41. **Салтикова Тетяна Володимирівна**, с. Івашківці Хмельницької обл.
42. **Соломаха Світлана Олексіївна**, с. Мліїв Черкаської обл.
43. **Чайковський Євген Лук'янович**, м. Київ
44. **Черних Лідія Василівна**, м. Токмак Запорізької обл.
45. **Шварц Олексій Леонідович**, с. Береги Рівненської обл.
46. **Шевчук Дмитро Данилович**, с. Первомайське, АР Крим.
47. **Шкуратова Ольга Василівна**, м. Березівка Одеської обл.
48. **Юхимець Лариса Петрівна**, м. Рожище Волинської обл.
49. **Якуб Олена Іванівна**, с. Тюшка Закарпатської обл.
50. **Яременко Тетяна Євдокимівна**, с. Побережне Вінницької обл.

ПЕРЕДПЛАТНІ ІНДЕКСИ КОМПЛЕКТІВ ЖУРНАЛІВ У СКЛАДІ:

«Дім, сад, город» + «Виноград. Вино» — 22430.
«Дім, сад, город» + «Квіти України» — 22431.
«Дім, сад, город» + «Яблунька» — 22432.
«Дім, сад, город» + «Будьмо здорові» — 22433.
«Дім, сад, город» + «Пасіка» — 22434.
«Дім, сад, город» + «Наш дім» — 21871.
«Дім, сад, город» + «Чумацький шлях»+ + «Вокруг света» — 21843.

У номері:

„ДІМ, САД, ГОРОД"
виробничо-практичний журнал
№10, жовтень, 2005 р.

Головний редактор
М.І. Халимоненко
Головний художник
Т.П. Колодницька
Заступники головного редактора
Б.К. Донгаш, І.Ф. Куштенко
Зав.відділами
А.М.Капітульська, О.В.Кисленко
Літературний редактор
М.П.Чернецька
Дизайн, верстка
Є.А. Макарчук
Комерційний директор
Г.А.Донець, тел. 552-90-45
Реклама, оголошення
тел. 552-90-49
О.К.Шевченко, тел. 552-95-11
E-mail: reclama@dimsadgorod.com
Розповсюдження, маркетинг
Т.І. Лазебник, тел.552-94-60
E-mail: lazebnik@dimsadgorod.com
Видання зареєстровано, серія КВ, №3536 від 23.10.98

Підписано до друку 19.09.2005 р.
Загальний тираж 143 117 прим.
Ціна договірна.

Адреса редакції та видавця:
вул. Краківська, 20,
Київ-94, 02094.
Тел. (044) 552-95-13
E-mail: dsg@dimsadgorod.com

Комп'ютерний набір, верстку зроблено у редакції журналу «Дім, сад, город».
Надруковано у видавництві «Преса України».
03148, Київ-148, вул.Героїв Космосу, 6.
З. 0118510

Індекс 74142; 90245

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ НАШІ ВИДАННЯ НА 2006 рік!

Всеукраїнський щомісячний виробничо-практичний журнал

Дім, сад, гороД

Журнал "Дім, сад, город" видається з 1989 року. Найпопулярніше в Україні, справді народне видання для всіх, чиє життя і праця пов'язані із землею.

"Дім, сад, город" (укр.). Передплатний індекс **74142.**

"Дом, сад, огород" (рос.). Передплатний індекс **22429.**

"Пасіка". Передплатний індекс **74429.**

"Квіти України". Передплатний індекс **74275.**

"Виноград. Вино". Передплатний індекс **40305.**

"Наш дім". Передплатний індекс **74453.**

"Туризм сільський зелений". Передплатний індекс **40307.**

"Чумацький шлях". Передплатний індекс **22436.**

"Яблунька". Передплатний індекс **40306.**

"Яблунька" з журналом-розфарбовкою "Чарівна казка". Передплатний індекс **21870.**

Календар садівника і городника. Передплатний індекс **30203.**

УВАГА! З ініціативи читачів журналу "ДІМ, САД, ГОРОД" буде проведено

ПЕРШИЙ З'ЇЗД ГОРОДНИКІВ ТА САДІВНИКІВ-АМАТОРІВ

Колективне підприємство "Редакція журналу "Дім, сад, город" запрошує всіх городників та садівників-аматорів взяти активну участь у підготовці та проведенні Першого всеукраїнського з'їзду.

Під час проведення з'їзду планується розглянути **наступні питання**:

- Державна політика підтримки розвитку городництва та садівництва.
- Шляхи формування мережі фермерських та селянських господарств з метою поширення досвіду та нових технологій.
- Механізми взаємостосунків споживачів та садівників і городників.
- Головний компонент сучасного садівництва та городництва – земельна реформа.
- Роль спеціалізованих сільськогосподарських видань, зокрема, журналу "Дім, сад, город" у розвитку городництва та садівництва.
- Обмін досвідом та встановлення корисних контактів.

Мета проведення з'їзду – координація зусиль владних структур, аматорів, садівників та городників, професійних сільськогосподарських асоціацій та друкованих видань у формуванні ефективного механізму співпраці влади і приватного сектору задля забезпечення державної політики у сфері городництва і садівництва.

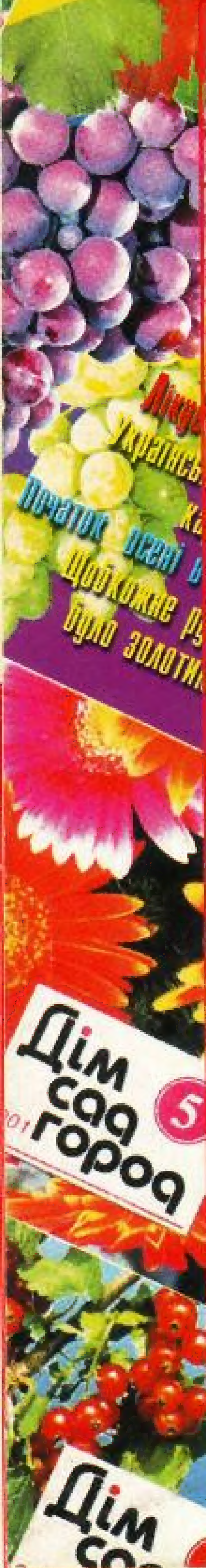
Участь у конференції братимуть представники Міністерства аграрної політики України, депутати Верховної Ради України, представники Кабінету Міністрів України, місцевих органів влади та самоврядування, власники особистих селянських та фермерських господарств, представники міжнародних організацій, журналісти.

Для практичної демонстрації набутого досвіду та отриманої продукції у програмі Першого з'їзду заплановано провести традиційну виставку-ярмарок "Дім, сад, город" для дачників, садівників, городників та квітникарів.

Дата і місце проведення: січень 2006 року, місто Київ.

З питань підготовки до з'їзду та проведення виставки-ярмарку просимо надсилати пропозиції на адресу організатора – КП "Редакція журналу "Дім, сад, город":

вул. Краківська, 20, Київ, 02094,
тел. (044) 552-95-15, 552-94-63, 552-94-60
e-mail: reclama@dimsadgorod.com або vgt@i.com.ua
Керівник проекту – Володимир Павлович Васильєв,
тел./факс (044) 552-94-63

СУНИЦЯ САДОВА

ISSN 1814-4357. Дім. сад. город. № 10. 2005. 1-48 с. Ціна договірна.